

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	[5]
สารบัญ	[7]
บทความ: Articles	

- ❖ การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเรื่องความสุขในพุทธศาสนาเถรวาทกับศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก
A Comparative Study of the Happiness in Concept of Theravada Buddhism and Roman Catholic Christianity..... 1-10
พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวงษ์
Phraplad Wutthipong Kittiwanno
- ❖ การศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารทีวีพูลรายสัปดาห์
A Study of Slangs Words in TV Pool Magazine..... 11-21
ปุ่น ชมพูพระ
Poon Chompoophra
- ❖ การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชน ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
The Community's Life Quality Promotion Based on the Sufficient Economy Philosophy..... 23-38
พระครูฉันทเจตยานุกิจ (ทรงศักดิ์ นุวรรณ)
Phrakruchantajetianukit (Songsak Nuwan)
- ❖ การพัฒนาศักยภาพของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุ เพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน
Development of Savings and Career Patented of the Elderly for Sustainable Living in the Upper North..... 39-48
พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์
Poonchap Ketverapong

สารบัญ (ต่อ)

เรื่อง	หน้า
❖ รูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลท่าวังผา อำเภوتاวังผา จังหวัดน่าน An Approach in Buddhist Health Care for Diabetes At Thawangpha Hospital, Thawangpha District, Nan Province..... นภาพร มหายศนันท์ Napaporn Mahayotsanan	49-57
❖ การเสริมสร้างสัมมาชีพของคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ Supporthelt of Right Livelihood of the Mahout Way of Life in Surin Province พระอธิการเวียง กิตติวงฺโณ PhraAthikarnWiang Kittiwanno	59-66

ภาคผนวก

คำแนะนำสำหรับผู้เขียนบทความเพื่อตีพิมพ์ในวารสารธรรมวัตร

การศึกษาเปรียบเทียบทัศนะเรื่องความสุขในพุทธศาสนาเถรวาท กับศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

A Comparative Study of the Happiness in Concept of Theravada Buddhism and Roman Catholic Christianity

พระปลัดวุฒิพงษ์ กิตติวงษ์

Phraplad Wutthipong Kittiwanno

วิทยาลัยสงฆ์พ้อขุนผาเมือง

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Phokhunphamueang Buddhist College, Thailand.

Corresponding Author's Email: wut.2939@hotmail.com

Received January 15, 2020; Revised March 23, 2020; Accepted April 5, 2020

บทคัดย่อ

ความสุขในทัศนะของพุทธศาสนา มี 2 อย่าง คือ 1) กายิกสุข สุขทางกาย อันเกิดขึ้นจากการมีทรัพย์ การใช้จ่ายทรัพย์ การไม่เป็นหนี้สิน และการประกอบกิจการไม่มีโทษ หรือความสุขที่เกิดขึ้นจากการเสพเสวย กามคุณ 5 เป็นโลกียสุข และ 2) เจตสิกสุข สุขทางใจ โดยแบ่งเป็นสุขที่เกิดขึ้นจากการได้ฌานสมาบัติ เป็นโลกียสุขแต่เป็นสุดยอดของโลกียสุข และสุขที่ได้จากการบรรลุผลนิพพาน ความสุขในทัศนะของศาสนาคริสต์ มี 2 อย่าง ได้แก่ 1) ความสุขอันเกิดจากความรักระหว่างมนุษย์กับพระเจ้า เปรียบเหมือนความรักระหว่างบิดากับบุตร 2) ความสุขอันเกิดจากความรักระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ พระเยซูสอนให้รักเพื่อนบ้าน (มนุษย์ทั้งโลก) สอนให้รักศัตรู รู้จักการให้อภัยและเสียสละ การที่มนุษย์จะมีความสุขได้ จะต้องเป็นผู้มีความรักความศรัทธาในพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจสุดปัญญาและความคิด และเมื่อมีความรักความศรัทธาต่อพระเจ้าแล้ว พร้อมทั้งปฏิบัติตามคำสั่งสอนของพระเจ้า เช่น รับศีลบาปติสมาหรือศีลล้างบาป มนุษย์นั้นก็จะได้รับความรอด คือ รอดพ้นจากบาปและได้ไปอยู่ร่วมกับพระเจ้าในอาณาจักรสวรรค์ ซึ่งเป็นที่ไม่มีการเกิดแก่เจ็บตายอีกต่อไป เป็นความสุขระดับสูงสุดตามเกณฑ์ของศาสนาคริสต์

คำสำคัญ: ทัศนะเรื่องความสุข, พุทธศาสนาเถรวาท, ศาสนาคริสต์นิกายโรมันคาทอลิก

Abstract

Happiness in perspective of Buddhism means two kinds of happiness, 1) Kāyika-sukha: bodily happiness, which is resulting from economic security, enjoyment of wealth, account of freedom from debt, and account of leading a faultless life or bliss from the five pleasures which is worldly happiness, and 2) Cetasika-sukha: mental happiness, which is classifying happiness which is resulting from Jhana: absorption and Samāpatti: attainments which are Lokiya-sukha: mundane happiness. It is greatest. The happiness resulted from attains the enlightenment (Nibbāna) which is the exhaustion of mental intoxicants, because Nibbāna is the greatest bliss which is Lokuttara-sukha: Supramundane happiness. Happiness in perspective of Christianity means two kinds of happiness as Buddhism. But it is different

from Buddhism that it is the part of happiness in this life and next life including the greatest happiness. Christianity thinks that human beings getting happiness have to have love and faith in God with deeply mind, wisdom and thought. When they have love and faith in God, they will be ready to follow the God's order such Baptism. Then human beings will get salvation which is the salvation from sin and live together with God in the heavenly realms that is no birth, old, sick, and death, it only is mundane happiness, not the same as the ultimate goal (Nibbāna) which is the supramundane happiness.

Keywords: The Happiness in Concept, Theravada Buddhism, Roman Catholic Christianity

บทนำ

ความปรารถนาของมนุษย์ทุกยุคสมัยวางอยู่บนพื้นฐานของสิ่งที่เรียกว่า “ความสุข” ไม่ว่าจะเป็นความสุขทางกาย (Physical Happiness) และความสุขทางจิต (Mental Happiness) นักคิดในทุกวัฒนธรรมตั้งแต่อดีต พยายามวางหลักการสำหรับการปฏิบัติเพื่อให้เกิดความสุขของผู้คนในสังคมไว้มากมาย ไม่ว่าจะเป็นในสายวัฒนธรรมตะวันตก เช่น นักคิดในยุคกรีกโบราณ หรือ นักคิดในสายวัฒนธรรมตะวันออก เช่น จีน และอินเดีย นักคิดจำนวนไม่น้อยที่วางหลักการเพื่อความสุขภายในขอบเขตพื้นฐานของความสุขความสะดวกสบายทางด้านร่างกาย เช่น หลักโภชนาการ หลักการประกอบอาชีพ แต่นักคิดอีกจำนวนไม่น้อยที่ให้ความสำคัญกับความสุขทางด้านร่างกายโดยไม่ละเลยหลักการที่จะให้เกิดความสุขทางด้านจิตใจด้วย หลายคนส่วนใหญ่ไม่รู้ว่าความสุขสำหรับตัวเองนั้นต้องเป็นอย่างไร ความสุขสำหรับผู้อื่นนั้นเป็นอย่างไร และไม่รู้ว่าจะทำอย่างไรเพื่อให้พบกับความสุขตามที่ต้องการได้ จึงส่งผลที่เกิดขึ้นคือปัญหาต่าง ๆ ที่ตามมา ซึ่งอาจจะทำให้เกิดความสุขได้ในความทุกข์ หรือทำให้เกิดความทุกข์ได้ในความสุข ความสุขที่แท้จริงของชีวิตคนเรานั้นเมื่อลองพิจารณา ก็ไม่ยากเกินที่จะปฏิบัติ และก็ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิดไว้ด้วยเช่นกัน

เช่นเดียวกันกับในศาสนาแต่ละศาสนาก็มีเป้าหมายที่สำคัญเหมือนกันคือ “ความสุข” เพราะหลักของความสุขของแต่ละศาสนาย่อมมาจากการประพฤติตนให้เป็นคนดี แม้แนวทางการประพฤติปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความสุขนั้นอาจจะเหมือนหรือแตกต่างกันออกไปบ้างก็ตาม และเมื่อศาสนิกชนของศาสนาทุกศาสนา เข้าถึงแก่นแท้แห่งศาสนาของตน และมีศาสนธรรมประจำใจ เขาย่อมจะมีความรักความเมตตาต่อสรรพสัตว์และไม่คิดเบียดเบียนซึ่งกันและกัน รวมความว่าเมตตา (ความรัก) และอหิงสา (การไม่เบียดเบียนกัน) เป็นคำสอนที่สำคัญของทุกศาสนา ซึ่งเป็นที่มาของความสุข ที่เราทุกคนต้องการนั่นเอง ความสุขที่มนุษย์ต้องการมีอยู่ 2 อย่างด้วยกัน คือ ความสุขทางด้านร่างกายกับ ความสุขทางจิตใจ ความสุขทางด้านร่างกาย คือ ความสุขจากการมีทรัพย์สิน เงินทอง เครื่องนุ่งห่ม บ้าน ที่ดิน รถยนต์ ฯลฯ เป็นความสุขชั่วคราวเจือด้วย ความทุกข์ ส่วนความสุขทางจิตใจ คือ ความสุขที่เกิดจากการที่ใจไม่หลงยึดติดในวัตถุทั้งหลาย เป็นความสุขยั่งยืนไม่เจือด้วยความทุกข์เป็นต้น

ในศาสนาพุทธ ได้กล่าวถึงความสุขหลากหลายรูปแบบด้วยกัน โดยหลักแล้ว ได้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ได้แก่ โลกียสุข และโลกุตระสุข ในส่วนของโลกียสุข ซึ่งเป็นเวทนาสุข มี 9 ชั้น และแบ่งเป็น 3 ลำดับ คือ 1) กามสุข (1 ชั้น) 1.1) กามสุข (สุขกาย) 1.2) โสมนัส(สุขใจ) 2) รูปฌานสุข 4 ชั้น 2.1) ปฐมฌานสุข : วิทก วิจารณ์ ปีติ สุข เอกัคคตา 2.2) ทุตติยฌานสุข : ปีติ สุข เอกัคคตา 2.3) ตติยฌานสุข : สุข เอกัคคตา 2.4) จตุตถฌานสุข : อุเบกขา เอกัคคตา 3) อรูปฌานสุข 4 ชั้น 3.1) อากาสานัญจายตนะ สมาปัตติสุข 3.2) วิญญาณัญจายตนะ สมาปัตติสุข 3.3) อากิญจัญญายตนะ สมาปัตติสุข 3.4) เนวสัญญานาสัญญายตนะ สมาปัตติสุข ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นความสุขแบบชาวโลก และในส่วนของโลกุตระสุข หรือความสุขเหนือชาวโลกนั้น

ลำดับชั้นเป็นชั้นที่ 10 ของความสุข ซึ่งสูงกว่าโลกียสุขทั้ง 9 ชั้น โลกุตระสุข : สัญญาเวทิตินิโรธ สมาปัตติสุข หรือ นิพพานสุข : ความสุขขั้นสูงสุด เป็นสุขที่ดับสัญญา และเวทนาทั้งหมด จึงเป็นสุขเหนือเวทนา ได้กล่าวสรุปความสุขไว้ 2 ระดับด้วยกันคือ 1) สามิสสุข คือความสุขจากวัตถุสิ่งเสพบริโภคน หรือความสุขที่ต้องเหยื่อล่อ เรียกให้สั้นๆ ว่า สุขจากเสพ หรือสุขขั้นต้นหา 2) นิรามิสสุข คือ ความสุขที่ไม่ขึ้นต่อวัตถุสิ่งเสพบริโภคน หรือความสุขที่ไม่ต้องมีเหยื่อล่อ เป็นความสุขภายในที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอก (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), 2549)

ในขณะที่ พระเยซูคริสต์ ได้ชื่อว่าเป็นพระเมสสิยาห์มาเพื่อประกาศพระวรสาร นำพาชาวโลกไปสู่ความรอดพ้น พระองค์จึงออกเผยแผ่ทั้งข่าวดีและหลักคำสอนเพื่อประโยชน์และความสุขของประชาชน โดยยึดเอาความเมตตากรุณาและความบริสุทธิ์แห่งจิตวิญญาณเป็นหลักการสำคัญ ทรงเน้นเรื่องการไม่เบียดเบียน แก่งแย่งและกัน ตรัสสอนพระสาวกและประชาชนว่า “ผู้ใดสำแดงความเมตตาต่อผู้อื่นก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้รับพระเมตตา ผู้ใดมีใจบริสุทธิ์ก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้เห็นพระเจ้า ผู้ใดพยายามสร้างสันติก็เป็นสุข เพราะเขาจะได้ชื่อว่าเป็นบุตรพระเจ้า พระเยซูคริสต์ ทรงให้ความหมายของความสุขว่า ความสุขไม่มีสิ่งอื่นเป็นปัจจัย นอกจากใจที่ปราศจากความโลภ รู้จักข่มใจ มีใจอ่อนโยน หนักในทางยุติธรรม มีความเมตตาต่อผู้อื่น มีใจบริสุทธิ์ สร้างสันติสุข เพราะทำได้ดังนี้ พระผู้เป็นเจ้าจะเมตตาและจะได้เห็นอาณาจักรสวรรค์ หลักปฏิบัติเพื่อเข้าถึงอาณาจักรพระเจ้าในโลกนี้ คือ การปฏิบัติตามพระบัญญัติให้ครบถ้วน ซึ่งสรุปได้ 2 ประการ คือ 1) รักพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ และ 2) รักเพื่อนมนุษย์เหมือนรักตนเอง กล่าวคือ มนุษย์จะเข้าถึงก็ต่อเมื่อรู้จักสละทรัพย์สมบัติภายนอกและมีความมานะพากเพียร เพราะอาณาจักรแห่งพระเจ้าเป็นสิ่งที่มิคุณค่าทางวิญญาณ ผู้ที่ยังไม่สามารถสละสมบัติทางโลกได้ย่อมไม่อาจเข้าถึงอาณาจักรพระเจ้าได้

1. ความสุขตามคำสอนพระพุทธศาสนา

ความสุข หรือ สุข พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546) นิยามว่า "น. ความสบาย ภายสบายใจ" คือความรู้สึกหรืออารมณ์ประเภทหนึ่ง มีหลายระดับตั้งแต่ความสบายใจเล็กน้อยหรือความพอใจ จนถึงความเพลิดเพลินหรือเต็มไปด้วยความสนุก มีการใช้แนวความคิดทางปรัชญา ศาสนาจิตวิทยาชีววิทยา อธิบายความหมายของความสุขรวมถึงสิ่งที่ทำให้เกิดความสุข

แนวความคิดทางปรัชญาและศาสนามักจะกำหนดนิยามของความสุขในความหมายของการดำรงชีวิตที่ดี หรือชีวิตที่มีความเจริญ โดยไม่จำกัดความหมายว่าเป็นเพียงอารมณ์ประเภทหนึ่ง "สุข" เป็นหัวข้อที่ผู้นับถือศาสนาพุทธให้ความสำคัญมาก เพราะเป็นสิ่งที่มนุษย์แสวงหาเพื่อให้ได้พบกับเสรีภาพและการหลุดพ้นจากความทุกข์ทั้งปวง

ความสุขเป็นสิ่งที่สำคัญในทางศาสนาพุทธ จุดประสงค์ของการเผยแผ่ศาสนาพุทธก็เพื่อให้มนุษย์หลุดพ้นจากความทุกข์ แต่เป็นความทุกข์ที่เกิดขึ้นจากการ เกิดแก่ เจ็บ ตาย อันเป็นของคู่กันกับธรรมชาติของสรรพสิ่งที่เกิดขึ้นมาต้องเป็นอย่างนี้ คือ เกิดขึ้น ตั้งอยู่เพียงชั่วคราว และดับไปในที่สุด โดยการแสดงให้เห็นถึงความเป็นจริงของชีวิตและสามารถเข้าถึงความสุขได้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

ความหมายของความสุขตามทัศนะของศาสนาพุทธนั้น สามารถที่จะให้ความหมายได้เป็น 2 ประเด็นด้วยกัน คือ

1. ความสุข หมายถึง สภาพที่ทนได้ง่ายตรงข้ามกับความทุกข์ซึ่งหมายถึงสภาพที่ทนได้ยากจากความหมายนี้ สามารถอธิบายได้ว่า สภาพที่ทนได้ง่าย เช่น การนั่งบนเก้าอี้ไม่กับการนั่งบนโซฟา การนั่งบนโซฟาย่อมจะสบายกว่าการนั่งบนเก้าอี้ไม่เพราะสัมผัสแตกต่างกันจึงสามารถที่จะนั่งได้นานกว่าและมีความพึงพอใจมากกว่า ดังนั้น ความหมายในระดับนี้ จึงต้องเกี่ยวเนื่องกับประสาทสัมผัสโดยอาศัยวัตถุหรืออาศัยกามคุณ 5 เพื่อให้เกิดความพึงพอใจ ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงแสดงความสุขชนิดนี้ให้ภิกษุทั้งหลายอุปสรูปได้ดังนี้คือ

- 1.1 รูปที่จะพึงรู้แจ้งทางตา
- 1.2 เสียงที่จะพึงรู้แจ้งทางหู
- 1.3 กลิ่นที่จะพึงรู้แจ้งทางจมูก
- 1.4 รสที่จะพึงรู้แจ้งทางลิ้น
- 1.5 โภกฐิพพะที่จะพึงรู้แจ้งทางกาย ที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ ชวนให้รัก ชักให้ใคร่ พาใจ

ให้กำหนด

การที่สุข โสมนัสเกิดขึ้นเพราะอาศัยกามคุณ 5 ประการ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) จากพุทธพจน์ที่แสดงมานี้ ทำให้เข้าใจความหมายของความสุขในทางศาสนาพุทธที่หมายถึงสภาพที่ทนได้ง่ายอย่างชัดเจนว่า เป็นความสุขเพราะประสบกับสิ่งที่น่าปรารถนา น่าใคร่ น่าพอใจ น่ารัก อันมีความหมายตรงข้ามกับความทุกข์ซึ่งแปลว่าสภาพที่ทนได้ยากเพราะเมื่อประสบกับสิ่งที่ไม่น่าปรารถนา ไม่น่าใคร่ ไม่น่าพอใจ ย่อมเกิดการขัดเคืองไม่พอใจขึ้นมาจึงได้ชื่อว่าเป็นทุกข์ เพราะเป็นสภาวะที่ทนได้ยาก

2. ความสุข หมายถึง ความปราศจากทุกข์จากสภาวะที่หมดสิ้นกิเลสทั้งปวงหรือสภาวะที่ปราศจากตัณหา อันได้แก่ ความสุขคือวิมุตติสุขซึ่งเป็นความสุขที่มีความประณีตและมีความแตกต่างจากความสุขในกาม เพราะผู้ที่มีความสุขอยู่ในกาม ได้ชื่อว่าเป็นผู้เป็นผู้ที่ยังติดอยู่ในโลก ถึงแม้แต่ความสุขในกามสุข ก็ชื่อว่าเป็นผู้ติดเนื่องอยู่ในโลก ส่วนความสุขที่หมดสิ้นกิเลสหรือปราศจากตัณหา ได้ชื่อว่า ผู้มาถึงที่สุดแห่งโลกแล้วอยู่ ณ ที่สุดแห่งโลกและได้ข้ามสิ่งที่ยึดเหนี่ยวให้ติดอยู่ในโลกไปแล้วด้วย เพราะฉะนั้นความสุขในความหมายนี้ จึงหมายถึง ความเป็นผู้มีจิตที่เป็นอิสระจากพันธนาการทั้งปวง

เมื่อกล่าวโดยสรุป ความหมายของความสุขที่มีในศาสนาพุทธ 2 ประการ คือ 1. ความหมายของความสุขที่เป็น โลภียะหรือโลกียสุข 2. ความหมายของความสุขที่เป็น โลกุตระหรือโลกุตตรสุข

2. ลักษณะและภาวะของความสุข

นอกจากนี้ศาสนาพุทธได้ใช้คำที่มีความหมายเหมือนกัน (เอกัตถะ) แต่รูปคำต่างกัน (นานาพยัญชนะ) แทนความสุขไว้มากมายเท่าที่ประมวลได้ดังนี้

1. สาทะ หมายถึง ความสุข ความสะดวก ความสบาย ความสำราญ ความสุขทางกายความสำราญทางกาย การเสวยความสุขอันเกิดจากการสัมผัส (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
2. ผาสุหรือผาสุก หมายถึง ความสุข ความสะดวก ความสบาย ความสำราญ สภาวะที่สบาย หรือความสุขที่เบียดเบียนทุกข์ (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539)
3. ปิตติ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง
4. หาสะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง ความสบายใจ
5. อุตตมานตา หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง ความมีใจเป็นของตน
6. วิตติ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง ความอímใจ ปราโมทย์ เบิกบาน บันเทิง ร่าเริง ยิ้มแย้ม ปลื้มใจ ยินดี เพราะประกอบด้วยกามคุณ 5
7. ตุฏฐิ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง ความสบายใจ ความยินดี
8. อานันทะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง สิ่งที่เป็นที่บุคคลยินดีอยู่เนื่อง ๆ
9. ปมุทะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง
10. อาโมทะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง เหตุความร่าเริง
11. สันโตสะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง
12. นันทิ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง

13. สัมมทะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง
 14. ปราโมทะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง ความปราโมทย์เนื่องจากการไม่เป็นหนี้เป็นเหตุ
 15. ปโมทะ หมายถึง ความยินดี ความร่าเริง เพราะปฏิบัติถูกต้องทาง ความยินดีที่ประกอบด้วยภาวานาจิต (พระมหาสมปอง มุทิโต, 2525)
- ทั้งหมดนี้เป็นความหมายทั่วไปของความสุข และเป็นถ้อยคำที่สนับสนุนความสุข

ระดับของความสุข

ความสุขในศาสนาพุทธเถรวาท มี 3 ระดับ คือ

1. ระดับต่ำ หรือที่เรียกว่าระดับกามสุข สุขเนื่องด้วยกามคุณ ได้แก่รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส เป็นความสุขของปุถุชนที่ยังเกี่ยวข้องกับโลก ความสุขระดับนี้มีทั้งคุณและโทษ
2. ระดับกลาง หรือเรียกว่า ระดับฌานสุข สุขเนื่องด้วยฌาน ความสุขเกิดจากการที่จิตได้สัมผัสกับสมาธิ ภาวะจิตที่บรรลุสมาธิถึงระดับหนึ่ง ย่อมหลุดพ้นจากกิเลสตัณหาได้ชั่วคราวมีลักษณะสงบ ราบเรียบ กระฉ่างและมีพลังพร้อมที่จะบรรลุสัจธรรมขั้นสูงสุด
3. ระดับสูง หรือเรียกว่านิพพานสุข สุขเนื่องด้วยนิพพาน ถือว่าเป็นความสุขขั้นสูงสุดในพระพุทธศาสนาเพราะเป็นภาวะที่ปราศจากความมัวเมา ความกระหาย ความอาลัย การเวียนว่ายตายเกิด ความกำหนดและกิเลส นิพพานเป็นสภาวะที่ปราศจากตัณหาและอุปาทานโดยสิ้นเชิง (พระคาร์ณ เหว่ทุ, 2551)

1. ความสุขตามคำสอนของศาสนาคริสต์

ความสุขตามคำสอนศาสนาคริสต์ คือ ความสุขทางจิตวิญญาณ ที่มีความเชื่อว่า หากมนุษย์ทำความดี พระเจ้าก็ทรงรักและเมตตาที่แสดงออกถึงความต้องการทางด้านจิตใจ ความจงรักภักดีต่อพระเจ้า และมีความรู้สึกว่าตนมีบาป เอาตัวไม่รอด ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือจากพระเจ้า ความทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดต่าง ๆ เป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่งของการทดสอบศรัทธาที่จะนำไปสู่ความรอด เพราะความรอดนั้นจะได้มาด้วยความยากลำบากและการทดสอบ ซึ่งมีไข่มุกทุกคนจะไปถึงได้ นอกจากนี้ความทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดทั้งหลาย ยังเป็นเครื่องเตือนสติว่า มนุษย์เราอ่อนแอและไม่ได้มีพลังกำลังที่วิเศษแต่ประการใด อาจมีการเจ็บไข้ได้ป่วยและความทุกข์เกิดขึ้นได้เสมอ จึงสมควรหลงลืมตัวขาดความเชื่อและไว้วางใจในพระเจ้า การสวดมนต์อ่อนน้อมเป็นสิ่งที่ยอมรับว่าศรัทธามีต่อพระเจ้า พระเจ้าก็จะช่วยเหลือแก่ผู้ที่มาสวดมนต์อ่อนน้อมต่อพระองค์ด้วยความเคารพและศรัทธา หากผู้ที่ต้องการความสุขก็จะได้รับความสุข และก็มีเชื่อมั่นว่าตนเองจะได้รับการช่วยเหลือ ดังพระดำรัสที่เทศนาบนภูเขาว่า

บุคคลผู้ใดรู้สึกบกกพร่องทางฝ่ายวิญญาณผู้นั้นเป็นสุข เพราะแผ่นดินสวรรค์เป็นของเขา บุคคลผู้ใดโศกเศร้าผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับการทรงปลอบประโลม บุคคลผู้ใดมีใจอ่อนโยนผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับแผ่นดินโลกเป็นมรดก บุคคลผู้ใดหิวกระหายความชอบธรรมผู้นั้นเป็นสุข เพราะพระเจ้าจะทรงให้อิ่มบริบูรณ์ บุคคลผู้ใดมีใจกรุณาผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะได้รับพระกรุณาตอบ บุคคลผู้ใดมีใจบริสุทธิ์ผู้นั้นเป็นสุข เพราะเขาจะได้เห็นพระเจ้า บุคคลผู้ใดสร้างสันติผู้นั้นเป็นสุข เพราะพระเจ้าจะทรงเรียกเขาว่าเป็นบุตร บุคคลผู้ใด ต้องถูกข่มเหงเพราะความชอบธรรม ผู้นั้นเป็นสุข เพราะว่าเป็นดินสวรรค์เป็นของเขา เมื่อเขาจะติเตียนข่มเหง และนินทาว่าร้ายท่านทั้งหลายเป็นความเท็จเพราะเรา ท่านก็เป็นสุข จงชื่นชมยินดี เพราะว่าบำเหน็จของท่านมีบริบูรณ์ในสวรรค์ เพราะเขาได้ข่มเหงผู้เผยพระวจนะทั้งหลายที่อยู่ก่อนท่านเหมือนกัน (มัทธิว. 5 : 3-12)

พระดำรัสทั้งหมดนี้เป็นการแสดงธรรมครั้งสำคัญบนภูเขาที่มีผู้เข้าฟังมากที่สุด และเป็นที่มาของจริยธรรมในศาสนาคริสต์ นอกจากนี้ ยังมีผู้ที่เขียนเกี่ยวกับความสุขหรือการให้พรไว้อีกว่า

ท่านทั้งหลายที่เป็นผู้ยากจนก็เป็นสุข เพราะว่าแผ่นดินของพระเจ้าเป็นของท่าน ท่านทั้งหลายที่อดอยากเวลานี้ก็เป็นสุข เพราะว่าท่านจะได้อิ่มหนำ ท่านทั้งหลายที่ร้องไห้เวลานี้ก็เป็นสุข เพราะท่านจะได้หัวเราะ ท่านทั้งหลายเมื่อคนทั้งหลายเกลียดชังท่าน และจะไล่ท่านออกจากพวกเขา และจะประณามท่าน เมื่อคนทั้งหลายเกลียดชังท่าน และจะเหยียดหยามท่านว่าเป็นคนชั่วช้า เพราะท่านเห็นแก่บุตรมนุษย์ ในวันนั้นท่านทั้งหลายจงชื่นชมและโลดเต้นด้วยความยินดี ดูเถิดบำเหน็จของท่านมีบริบูรณ์ในสวรรค์ เพราะว่าบรรพบุรุษของเขา ได้กระทำอย่างนั้นแก่พวกผู้เผยพระวจนะเหมือนกัน (ลูกา. 6 : 20-23)

จากพระดำรัสของพระเยซูคริสต์ทั้งหมดที่กล่าวมานี้ หากพิจารณาให้ลึกซึ้งแล้ว ก็จะพบว่า การดำเนินชีวิตของมนุษย์ต้องรู้จักสภาวะที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของตนเองเสียก่อน หากผู้ใดสามารถที่จะรู้จักควบคุมอารมณ์ที่เกิดขึ้น และรู้จักกับอารมณ์ต่าง ๆ เช่น โศกเศร้า การถูกข่มเหง ฯลฯ ก็จะทำให้บุคคลนั้น กลายเป็นคนเข้มแข็งภายในจิตใจ จะไม่ถูกอารมณ์เหล่านี้มากระทบได้ คำสอนดังกล่าวนี้ ล้วนแต่เป็นเรื่องของภายในจิตใจ หากมนุษย์ไม่สำรวมระวังบังคับจิตใจก็จะตกเป็นทาสของวัตถุภายนอก ทำให้ไม่มีความสุข เพราะความอ่อนแอทางจิตใจ ดังนั้น ความสุขในศาสนาคริสต์ล้วนแต่เป็นเรื่องของจิตใจ ที่มีความรักความเมตตาเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ก็จะทำให้มนุษย์รู้จักการให้อภัย รู้จักเสียสละ แบ่งปัน มีการเอื้อเฟื้อต่อกัน ฯลฯ โลกก็จะมีสันติภาพและชีวิตก็จะมีความสุขหรือมีคุณค่าตามคำสอนของศาสนาคริสต์ (พระสุริย์ยู ชูช่วย, 2546)

2. ลักษณะของความสุข

ความรัก เป็นกฎทองคำของศาสนาคริสต์ กล่าวว่า “จงรักพระเจ้าสุดใจ สุดความคิดสุดกำลัง” และ “จงรักเพื่อนบ้านเหมือนเจ้ารักตัวเอง”

คริสต์ศาสนิกชนเข้าใจว่าความรักมาจากพระเจ้า ความรักของชายและหญิง (ซึ่งในภาษากรีกเรียกว่า อีรอส) และความรักผู้อื่นอย่างไม่เห็นแก่ตัว (อากาเป) มักขัดแย้งกัน แต่ท้ายที่สุดแล้วเป็นสิ่งเดียวกันในทางศาสนาคริสต์มีการใช้คำภาษากรีกว่า “ความรัก” หลายคำบ่อยครั้ง

อากาเป: ในพันธสัญญาใหม่ อากาเปเป็นความรักแบบเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ไม่เห็นแก่ตัว เห็นแก่ผู้อื่นและไม่มีเงื่อนไข เป็นความรักแบบบิดามารดามีต่อบุตร (parental love) และถูกมองว่าได้ก่อให้เกิดความดีในโลก ความรักแบบดังกล่าวถูกมองว่าเป็นความรักที่พระเจ้ามอบต่อมนุษย์ และถูกมองว่าเป็นความรักซึ่งคริสต์ศาสนิกชนปรารถนาให้มีระหว่างกัน

ฟีลีโอ (Phileo): พบในพันธสัญญาใหม่เช่นกัน เป็นความรักที่มนุษย์ตอบสนองต่อบางสิ่งซึ่งมนุษย์เห็นว่าน่ายินดี หรือรู้จักกันว่า “รักฉันพี่น้อง” (brotherly love)

ส่วนคำว่ารักอีกสองคำในภาษากรีก อีรอส (รักทางเพศ) และสตอร์เก (storge, ความรักที่เด็กมีต่อพ่อแม่) ไม่พบใช้ในพันธสัญญาใหม่

คริสต์ศาสนิกชนเชื่อว่า รักพระเจ้าด้วยสุดจิตสุดใจและสุดกำลัง และรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง เป็นสองสิ่งที่สำคัญที่สุดในชีวิต ซึ่งพระเยซูคริสต์ตรัสว่า เป็นบัญญัติข้อใหญ่ที่สุดในคัมภีร์โตราห์ของยิว

เปาโลอัครทูตยกย่องว่าความรักเป็นคุณธรรมสำคัญเหนืออื่นใด โดยอธิบายความรักไว้ในพระธรรม 1 โครินธ์ อันมีชื่อเสียงว่า “ความรักนั้นก่ออดทนนาน และกระทำคุณให้ ความรักนั้นไม่อิจฉา ไม่อวดตัว ไม่หยิ่งผยอง ไม่หยาบค้าย ไม่คิดเห็นแก่ตนเองฝ่ายเดียว ไม่ฉุนเฉียว ไม่ช่างจดจำความผิด ไม่ชื่นชอบยินดีเมื่อมีการประพฤติผิด แต่ชื่นชมยินดีเมื่อมีการประพฤติชอบ ความรักทนได้ทุกอย่างแม้ความผิดของคนอื่น และเชื่อในส่วนดีของเขาอยู่เสมอ และมีความหวังอยู่เสมอ และทนต่อทุกอย่าง” ยอห์นอัครทูตเขียนว่า “เพราะว่าพระเจ้าทรงรักโลก จนได้ประทานพระบุตรองค์เดียวของพระองค์ เพื่อทุกคนที่วางใจในพระบุตรนั้นจะไม่พินาศ แต่

มีชีวิตนิรันดร์ เพราะว่าพระเจ้าทรงให้พระบุตรเข้ามาในโลก มิใช่เพื่อพิพากษาลงโทษโลก แต่เพื่อช่วยกู้โลกให้รอดโดยพระบุตรนั้น” ยอห์น 3 : 16-17) ยอห์นยังเขียนอีกว่า “ท่านที่รักทั้งหลาย ขอให้เรารักซึ่งกันและกัน เพราะว่าความรักมาจากพระเจ้า และทุกคนที่รักก็บังเกิดมาจากพระเจ้า และรู้จักพระเจ้า ผู้ที่ไม่รักก็ไม่รู้จักพระเจ้า เพราะว่าพระเจ้าทรงเป็นความรัก” (ยอห์น 4 : 7-8)

นักบุญออกัสตินกล่าวว่า มนุษย์จะต้องสามารถแยกแยะความแตกต่างระหว่างความรักกับราคะได้ ราคะนั้น นักบุญออกัสตินบอกว่า เป็นความหมกมุ่นเกินไป แต่การรักและการถูกรักนั้นเป็นสิ่งที่เขาแสวงหา มาตลอดทั้งชีวิต นักบุญออกัสตินบอกว่า ผู้เดียวที่สามารถรักมนุษย์อย่างแท้จริงและเต็มเปี่ยมนั้นคือพระเจ้า เพราะความรักของมนุษย์ด้วยกันเองนั้นยังมีช่องว่างข้อบกพร่อง อาทิ “ความอิจฉา ความสงสัย ความกลัว ความโกรธ และการชังชิง” นักบุญออกัสตินบอกอีกว่า การรักพระเจ้านั้นคือ “การบรรลุสันติซึ่งเป็นของคุณ” (คำสารภาพของนักบุญออกัสติน)

นักเทววิทยาคริสต์ศาสนิกชนนั้นมองว่า พระเจ้าเป็นที่มาของความรัก ซึ่งสะท้อนออกมาในมนุษย์และความสัมพันธ์ความรักของพวกเขาเอง นักเทววิทยาคริสต์ศาสนิกชนผู้มีอิทธิพล ซี. เอส. ลิวอิส เขียนหนังสือชื่อ The Four Loves สมเด็จพระสันตะปาปาเบเนดิกต์ที่ 16 เขียนสารสันตปาปาว่าด้วย “พระเจ้าเป็นความรัก” พระองค์ตรัสว่า มนุษย์ สร้างขึ้นตามพระฉายาของพระเจ้า ผู้ทรงเป็นความรัก สามารถปฏิบัติความรักได้ โดยมอบถวายตนเองแด่พระเจ้าและคนอื่น (อากาเป) และโดยการรับและประสบความรักของพระเจ้าในการไคร้ครวญ (อีรอส) ชีวิตนี้เป็นความรัก และตามที่พระองค์ว่านั่น เป็นชีวิตของนักบุญอย่างแมซีเทเรซา และพระแม่มารีย์ และเป็นทิศทางที่คริสต์ศาสนิกชนยึดถือเมื่อพวกเขาเชื่อว่าพระเจ้ารักตน

ในศาสนาคริสต์ นิยามความรักในทางปฏิบัติแล้ว สามารถสรุปได้ดีที่สุดโดยนักบุญโทมัส อควีนาส ผู้นิยามความรักไว้ว่าเป็น "การหวังดีต่อคนอื่น" หรือปรารถนาให้ผู้อื่นประสบความสำเร็จ ซึ่งเป็นคำอธิบายของความต้องการของคริสต์ศาสนิกชนที่จะรักผู้อื่น รวมทั้งศัตรูของตนด้วย ตามคำอธิบายของโทมัส อควีนาส ความรักแบบคริสต์ศาสนิกชนมาจากความต้องการเห็นผู้อื่นประสบความสำเร็จในชีวิต คือ การเป็นคนดี

ลักษณะความสุขเที่ยงแท้ในศาสนาคริสต์ ตรงตามพระคัมภีร์ที่รับรองไว้ว่า “บุคคลใดรู้สึกบกพร่องฝ่ายวิญญาณ ผู้นั้นก็เป็นสุข เพราะแผ่นดินสวรรค์เป็นของเขา”

สมัยก่อนใช้คำว่า "จิตใญ่จากจน" แทน "บกพร่องฝ่ายวิญญาณ" หมายถึง การที่บุคคลนั้น มีความสำนึกตนว่าเป็นคนบาป และทูลขอโทษพระเจ้า ผู้นั้นก็จะได้แผ่นดินสวรรค์ การมีจิตใญ่จากจน แสดงถึงความพอใจในสิ่งที่ตนเองมีอยู่ ไม่ยึดติดกับสิ่งของทางโลก สำนึกตนว่า ตนเองยังบกพร่องด้านจิตใจ มีใจสุมภาพลอมตน ไม่อวดหยิ่ง จงหอง ไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์ มีความเป็นอิสระจากสิ่งทั้งปวง มีสภาวะจิตใจที่เติบโต ผู้นั้นก็จะได้แผ่นดินสวรรค์ คือสภาวะแห่งความสุข ความเป็นอิสระจากสิ่งทั้งปวงเป็นรางวัล

บุคคลใดมีความหิวกระหายความชอบธรรม ผู้นั้นก็เป็นสุข เพราะว่าพระเจ้าจะทรงให้อิ่มบริบูรณ์ ผู้ที่ยึดมั่นในความชอบธรรมด้วยการปฏิบัติตามพระวาจาของพระเจ้า พระองค์จะทรงประทานบำเหน็จให้เขา ในวันที่เขาจะต้องได้รับการพิพากษา เพราะเมื่อเรารักความชอบธรรม หรือแสวงหาความชอบธรรม (อย่างมีสันติ) เราจะรู้สึกได้ว่าตนเองถูกข่มเหงเบียดเบียน ไม่แสวงหาความสุขใส่ตน แต่ทำเพื่อผู้อื่น เราก็จะเป็นคนดีพร้อมในสายพระเนตรของพระเจ้าเสมอ

บุคคลใดมีใจกรุณา ผู้นั้นก็เป็นสุข เพราะว่าเขาจะได้รับพระกรุณาตอบ บุคคลใดมีจิตใญ่จากจน พระเจ้าก็ทรงพอพระทัยเขายิ่งกว่าคนที่ทำบุญเสียอีก เพราะการให้มีคุณค่ามากกว่าการรับ โดยเฉพาะการให้แก่คนที่มีความต้องการ หรือคนที่ด้อยโอกาสในสังคมคริสตชนทุกคน จึงควรเป็นผู้มีจิตเมตตากรุณาต่อผู้อื่น โดยเฉพาะคนยากจน คนตกทุกข์ได้ยาก คนเจ็บป่วย คนชรา เด็กพิการ และเด็กด้อยโอกาส เพราะเขาก็จะได้รับพระกรุณาจากพระเจ้า เป็นการตอบแทนเช่นกัน

บุคคลใดมีจิตใจบริสุทธิ์ เขาจะได้เห็นพระเจ้า ผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์ คือผู้ที่ไม่คิดร้ายต่อใคร ไม่ทำบาป หรือทำความผิดต่อพระเจ้าและคนอื่น มีมโนธรรมที่เที่ยงตรง ยำเกรงพระเจ้า ชื่อๆ สงบ มีสันติในจิตใจ เขาจะเห็นพระเจ้า เมื่อเขาจากโลกนี้ไปแล้ว เพราะพระเจ้า คือจิตที่บริสุทธิ์ คนที่จะพบพระเจ้าได้จะต้องเป็นผู้ที่มีจิตใจบริสุทธิ์เช่นเดียวกัน

เปรียบเทียบความสุขและลักษณะของความสุขของพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา

พระพุทธศาสนา	คริสต์ศาสนา
ความหมายของความสุข ความสุขในทางพระพุทธศาสนา หมายถึง สภาพที่ทนได้ง่าย ซึ่งตรงข้ามกับความทุกข์หรือสภาพที่ทนได้ยาก ที่เกิดขึ้นทางประสาทสัมผัสทั้ง 5 คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ซึ่งเรียกว่า “โลกียสุข” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) และความสุขทางใจ เรียกว่า “โลกุตตรสุข” ซึ่งเป็นเรื่องของ การบรรลุธรรม ผล นิพพาน ขจัดอาสวะกิเลส ตัณหาในชั้นธัมมทานได้อย่างหมดจด เป็นพระอรหันต์ในพระพุทธศาสนา คือ พระโสดาบัน พระสกทาคามี พระอนาคามี และพระอรหันต์ตามลำดับ ลักษณะของความสุข ลักษณะของความสุขในพระพุทธศาสนามีทั้งลักษณะหยาบ ๆ และละเอียด อาจแบ่งเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ ดังต่อไปนี้ คือ 1) ความสุขแบบต้องอาศัยวัตถุสิ่งของภายนอกไว้เสวยสมได้แก่ สุขเกิดจากการมีทรัพย์ ใช้จ่ายทรัพย์ ไม่มีหนี้สิน ไม่เคยทำผิดร้ายแรง ความสุขตัวนี้จะเกี่ยวเนื่องกับกามคุณ 5 คือ รูป เสียง กลิ่น รส สัมผัส ความสุขลักษณะนี้เรียกว่า “สามิสสุข” คือ สุขของอาศัยามิส และ 2) ความสุขแบบที่ไม่ต้องอาศัยวัตถุภายนอกไว้เสวยสม แต่เป็นความสุขทางจิตใจ เพราะเกิดขึ้นจากการปฏิบัติธรรม คือ ความถูกต้องดีงาม เช่น การถือปฏิบัติในศีล 5 ธรรม 5 ก็จะทำให้เกิดความสุขแบบชาวโลกทั่วไป ยังอยู่ในชั้นหยาบ ๆ หรือว่าการฝึกปฏิบัติสมถกรรมฐาน จนได้ฌานสมาบัติ ซึ่งเป็นลักษณะของความสุขที่มีความละเอียดในชั้นกลาง สุดท้ายถ้าฝึกปฏิบัติวิปัสสนากรรมฐาน จนได้มรรค ผล	ความหมายของความสุข ความสุขในทัศนะของคริสต์ศาสนา ก็หมายถึง ความสุขทางจิตวิญญาณที่มีความเชื่อว่า หากมนุษย์ทำความดี พระเจ้าก็จะทรงรักและเมตตา ที่แสดงออกถึงความต้องการทางด้านจิตใจ ความจงรักภักดีต่อพระเจ้า และมีความรู้สึกว่าตนมีบาป เอาตัวไม่รอด ช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ จำเป็นต้องอาศัยการช่วยเหลือจากพระเจ้า ความทุกข์ทรมานและความเจ็บปวดต่าง ๆ เป็นเครื่องหมายอย่างหนึ่งของการทดสอบศรัทธาที่จะนำทางไปสู่ความรอด เพราะความรอดนั้นจะได้มาด้วยความยากลำบากและการทดสอบ ซึ่งมิใช่มนุษย์ทุกคนจะไปถึงได้ (มัทธิว. 5 : 3-12 และ ลูกา. 6 : 20-23) ลักษณะของความสุข ส่วนทัศนะในเรื่องลักษณะของความสุขของคริสต์ศาสนา มีลักษณะที่อิงอยู่กับพระเจ้าเป็นหลัก โดยส่งผ่านทางความรักในพระเจ้าอย่างสุดจิตสุดใจ สุดความคิด และสุดกำลัง รวมทั้งจงรักเพื่อนบ้านเสมือนรักตัวเอง ซึ่งลักษณะความรักทั้งสองประการนี้ เป็นหัวใจสำคัญของลักษณะความสุขของคริสต์ศาสนาเลยทีเดียว ดังข้อความในพระคัมภีร์ที่ว่า “พวกท่านจงรักองค์พระผู้เป็นเจ้าของท่านด้วยสุดใจของท่าน ด้วยสุดจิตของท่าน และด้วยสุดความคิดของท่าน นั่นแหละเป็นพระบัญญัติข้อสำคัญอันดับแรก ข้อที่สองก็เหมือนกัน คือ จงรักเพื่อนบ้านเหมือนรักตนเอง ธรรมบัญญัติและคำของผู้เผยพระวจนะทั้งหมด ก็ขึ้นอยู่กับพระบัญญัติสองข้อนี้” (มัทธิว 22 : 37-40)

นิพพาน ก็จะเป็นบรรลุถึงสุขขั้นสุดยอด เป็นสุขที่มีความละเอียดอ่อน สวยงาม ไร้ซึ่งความวิตกกังวลใด ๆ จากกิเลสตัณหา ความสุขลักษณะนี้เรียกว่า “นิรามิสสุข” คือ สุขไม่อิงอาศัยอามิส (พระคาร์ณ เหว่ทู่, 2551)	
---	--

สรุปเปรียบเทียบความสุขพระพุทธศาสนากับคริสต์ศาสนา

โดยพื้นฐานที่มนุษย์จะพึงได้รับจากการปฏิบัติตามหลักศาสนาไม่ว่าศาสนาใด โดยเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือ “ความสุข” เป็นความสุขที่ควรได้รับทั้งในโลกนี้และโลกของพระเจ้าข้างหน้า ในโลกของพระเจ้ายังมีความหมายที่แตกต่างไปจากโลกปัจจุบัน ถ้ากล่าวอย่างภาษาธรรมก็คือ แท้ที่จริงแล้วโลกของพระเจ้านั้นก็มีอยู่ในโลกปัจจุบันนี้เอง หากแต่เราไม่เข้าใจและมองไม่เห็น และเปรียบเสมือนพระนิพพานในทางศาสนาพุทธ อาจกล่าวได้ว่า นิพพานก็คือแผ่นดินที่มนุษย์ต้องเข้าไปถึงก่อนที่จะสิ้นชีวิต ในกรณีนี้มีข้อความที่ระบุไว้ในคัมภีร์ไบเบิลว่า “จงปฏิบัติเกี่ยวกับความสงบสุขด้วยการไม่ยึดมั่นถือมั่นว่า มีภรรยาก็มีอย่างกะไม่มี มีความโศกอย่างกะไม่มีความโศก ยินดีอย่างกะไม่ยินดี ซื่อของอย่างไม่รับเอาอะไรมา ใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ในโลกอย่างกะมิได้ใช้” (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.)

แล้วอะไรคือแบบแผนหรือวิถีแห่งการเข้าถึงความรอดในดินแดนของพระเจ้า ในเมื่อเราสามารถที่จะก้าวข้ามความทุกข์สู่ความสุขที่เป็นทางรอด ทางนั้นคือจิตที่บริสุทธิ์ที่อยู่นอกขอบเขตอำนาจของการเสกสรรปั้นดาลของพระเป็นเจ้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นไปในทางสร้างหรือในทางควบคุม หรือในทางทำลาย นี่คือการหลุดพ้นสูงสุด ความรอดพ้นอันสูงสุด ความหลุดพ้นจากข้อผูกพันอันสูงสุดและความดับทุกข์ทั้งปวงอันสูงสุดซึ่งมีได้ในชีวิตชาตินี้เอง (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.)

ในทางศาสนาพุทธพระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติคำสอนโดยการได้รับการดลใจจากพระเจ้า (Revelation) แต่พระองค์ทรงบัญญัติคำสอนที่ว่าด้วยความจริงของชีวิต เหตุเกิดของชีวิต ความดับสนิทของชีวิต และวิถีที่จะถึงความดับสนิทแห่งทุกข์ของชีวิตทั้งทางกายและจิตวิญญาณ โดยเนื้อแท้คำสอนของพระพุทธเจ้ารวมอยู่ในคำที่ว่า “ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นตั้งอยู่ ทุกข์เท่านั้นดับไป นอกจากทุกข์หาอะไรเกิดมิได้ นอกจากทุกข์หาอะไรดับมิได้” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ตามนัยนี้ ความจริงที่เกี่ยวกับความเป็นพระเจ้าซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นความจริงสูงสุด (Ultimate truth) หรือความสุขสูงสุด ก็คือตัวทุกข์ด้วยเช่นกัน เพราะยังยึดมั่นถือมั่นในตัวในตนอยู่ ศาสนาพุทธที่ไม่เชื่อในพระเจ้า กับศาสนาคริสต์ที่มีความเชื่อในพระเจ้า ย่อมมีทางที่จะลงรอยกันได้ โดยการแปรบุคคลสมมติที่มีอยู่ในคัมภีร์ให้เป็นสภาพธรรมล้วน ๆ โดยการมองดูและดำเนินไปตามธรรมชาติ มิใช่ดำเนินไปตามความรู้สึกหรือความต้องการของตนเช่นดังทัศนะแบบสุดขั้วที่พวกมองโลกในแง่บวกและมองโลกในแง่ลบ และด้วยทัศนะการมองเช่นนี้ จะสามารถทำให้หายหลง สามารถหนีจากความยึดมั่นถือมั่นที่มีต่อโลก ต่อชีวิต ว่าเป็นตัวของตนเท่านั้น และเมื่อไรการยึดมั่นถือมั่นแล้ว มันก็จะไม่มีความทุกข์ ไม่มีใครทุกข์ มีแต่ความสุข ซึ่งก็คือความรอดพ้นในความหมายของศาสนาคริสต์ (Salvation) หรือพระนิพพานในความหมายของศาสนาพุทธนั่นเอง

บทสรุป

ความสุขของพระพุทธศาสนากับศาสนาคริสต์โดยพื้นฐานที่มนุษย์จะพึงได้รับจากการปฏิบัติตามหลักศาสนาไม่ว่าศาสนาใด โดยเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปคือ “ความสุข” เป็นความสุขที่ควรได้รับทั้งในโลกนี้และโลกของพระเจ้าข้างหน้า ในโลกของพระเจ้ายังมีความหมายที่แตกต่างไปจากโลกปัจจุบัน ถ้ากล่าวอย่างภาษา

ธรรมก็คือ แท้ที่จริงแล้วโลกของพระเจ้านั้นก็มีอยู่ในโลกปัจจุบันนี้เอง หากแต่เราไม่เข้าใจและมองไม่เห็น และเปรียบเสมือนพระนิพพานในทางศาสนาพุทธ อาจกล่าวได้ว่า นิพพานก็คือแผ่นดินที่มนุษย์ต้องเข้าไปถึงก่อนที่ จะสิ้นชีวิต ในกรณีนี้มีข้อความที่ระบุไว้ในคัมภีร์ไบเบิลว่า “จงปฏิบัติเกี่ยวกับความสงบสุขด้วยการไม่ยึดมั่นถือ มั่นว่า มีภรรยาก็มีอย่างกะไม่มี มีความโศกอย่างกะไม่มีความโศก ยินดีอย่างกะไม่ยินดี ซื่อซื่ออย่างไม่รับเอา อะไรมา ใช้สอยสิ่งต่าง ๆ ในโลกอย่างกะมิได้ใช้” (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.)

แล้วอะไรคือแบบแผนหรือวิถีแห่งการเข้าถึงความรอดในดินแดนของพระเจ้า ในเมื่อเราสามารถที่จะ ก้าวข้ามความทุกข์สู่ความสุขที่เป็นทางรอด ทางนั้นคือจิตที่บริสุทธิ์ที่อยู่นอกขอบเขตอำนาจของการเสกสรร บันดาลของพระเป็นเจ้าทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นไปในทางสร้างหรือในทางควบคุม หรือในทางทำลาย นี่คื อิสราภาพสูงสุด ความรอดพ้นอันสูงสุด ความหลุดพ้นจากข้อผูกพันอันสูงสุดและความดับทุกข์ทั้งปวงอันสูงสุด ซึ่งมีได้ในชีวิตชาตินี้เอง (พุทธทาสภิกขุ, ม.ป.ป.)

ในทางศาสนาพุทธพระพุทธเจ้ามิได้ทรงบัญญัติคำสอนโดยการได้รับการดลใจจากพระเจ้า (Revelation) แต่พระองค์ทรงบัญญัติคำสอนที่ว่าด้วยความจริงของชีวิต เหตุเกิดของชีวิต ความดับสนิทของ ชีวิต และวิธีที่จะถึงความดับสนิทแห่งทุกข์ของชีวิตทั้งทางกายและจิตวิญญาณ โดยเนื้อแท้คำสอนของ พระพุทธเจ้ารวมอยู่ในคำที่ว่า “ทุกข์เท่านั้นเกิดขึ้น ทุกข์เท่านั้นตั้งอยู่ ทุกข์เท่านั้นดับไป นอกจากทุกข์หาอะไร เกิดมิได้ นอกจากทุกข์หาอะไรดับมิได้” (มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539) ตามนัยนี้ ความ จริงที่เกี่ยวกับความเป็นพระเจ้าซึ่งเข้าใจกันว่าเป็นความจริงสูงสุด (Ultimate truth) หรือความสุขสูงสุด ก็คือ ตัวทุกข์ด้วยเช่นกัน เพราะยังยึดมั่นถือมั่นในตัวในตนอยู่ ศาสนาพุทธที่ไม่เชื่อในพระเจ้า กับศาสนาคริสต์ที่มี ความเชื่อในพระเจ้า ย่อมมีทางที่จะลงรอยกันได้ โดยการแปรรูปคตินิยมที่มีอยู่ในคัมภีร์ให้เป็นสภาพธรรม ล้วน ๆ โดยการมองดูและดำเนินไปตามธรรมชาติ มิใช่ดำเนินไปตามความรู้สึกหรือความต้องการของตนเช่นดัง ทัศนะแบบสุดขั้วทั้งพวกมองโลกในแง่บวกและมองโลกในแง่ลบ และด้วยทัศนะการมองเช่นนี้ จะสามารถทำให้ หายหลง สามารถหนีจากความยึดมั่นถือมั่นที่มีต่อโลก ต่อชีวิต ว่าเป็นตัวของตนเท่านั้น และเมื่อไรการยึด มั่นถือมั่นแล้ว มันก็จะไม่มีความทุกข์ ไม่มีใครทุกข์ มีแต่ความสุข ซึ่งก็คือความรอดพ้นในความหมายของ ศาสนาคริสต์ (Salvation) หรือพระนิพพานในความหมายของศาสนาพุทธนั่นเอง

เอกสารอ้างอิง

- พระคำรณ์ เหว่ทุ. (2551). *การศึกษาวเคราะห์เรื่องความสุขในพระพุทธศาสนาเถรวาทกับความสุขใน สังคมไทยปัจจุบัน*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2549). *สุขภาวะองค์กรรวมแนวพุทธ*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.
- พระมหาสมปอง มุทิโต. (2525). *คัมภีร์อภิธานวรรณนา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ธรรมสภา.
- พระสุริย์ชัย ชูช่วย. (2546). *การแสวงหาความสุขและคุณค่าของชีวิต กรณีศึกษา ทัศนของกลุ่มคนต่างวัยใน กรุงเทพมหานคร*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พุทธทาสภิกขุ. (ม.ป.ป.). *คริสต์ธรรม พุทธธรรม*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- _____. (ม.ป.ป.). *ปัญหาเกี่ยวกับพระผู้เป็นเจ้า กรรม อนัตตา*. กรุงเทพฯ: เจริญรัฐการพิมพ์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2542*. กรุงเทพฯ: นานมีบุ๊คส์ พับลิเคชั่นส์.
- มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราช วิทยาลัย*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

การศึกษาคำแสลงที่ปรากฏในนิตยสารทีวี่พูลรายสัปดาห์

A Study of Slangs Words in TV Pool Magazine

ปุ่น ชมพูพระ

Poon Chompoophra

มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ

Chaiyaphum Rajabhat University, Thailand.

Corresponding Author's Email: pookalook19@gmail.com

Received January 20, 2020; Revised March 27, 2020; Accepted April 20, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่อง “การศึกษาคำแสลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวี่พูล รายสัปดาห์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาประเภทของคำแสลงที่พบโดยจำแนกประเภทของคำตามหลักการสร้างคำในภาษาไทย และ 2) ศึกษาความหมายของคำแสลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวี่พูลรายสัปดาห์ (ฉบับที่ 1406 วันที่ 30 กรกฎาคม 2560. ฉบับที่ 1430 วันที่ 27 ธันวาคม 2560) จำนวน 24 ฉบับ ผลการวิจัยพบว่า

ด้านประเภทของคำแสลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวี่พูล รายสัปดาห์ ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 รวม 24 ฉบับ ที่พบมากที่สุด คือ การยืมคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศ รองลงมา คือ คำประสม, หน่วยคำ-คำโดด-คำพยางค์เดียว, คำซ้อน, คำซ้ำ ที่พบน้อยที่สุด คือ คำสมาส

ด้านความหมายของคำแสลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวี่พูล รายสัปดาห์ ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 รวม 24 ฉบับ พบคำที่มีความหมายตรงมากที่สุด รองลงมาคือคำที่มีความหมายตามนัยประหวัด

จากผลการวิจัย ไม่ปรากฏคำประสมคำสนธิ นอกจากนี้ จากการวิจัยแสดงให้เห็นลักษณะการสร้างคำ ประเภทของคำ และความหมายของคำแสลงซึ่งเป็นการใช้ภาษาในการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งในสังคม คำแสลงเป็นภาษาที่สื่อสารเฉพาะกลุ่มดังนั้นจึงที่นิยมของคนส่วนใหญ่ในสังคม อย่างไรก็ตามผลของการศึกษาวิจัยข้อมูลนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ของทางด้านการศึกษาพัฒนาของคำแสลงและทำให้เกิดความเข้าใจในการใช้ภาษาคำแสลงของคนสมัยใหม่ในยุคปัจจุบันอีกด้วย คำแสลงจัดอยู่ในประเภทคำภาษาปากหรือภาษาพูด แต่เป็นภาษาที่มีความน่าสนใจคำแสลงทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของภาษาทำให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะการสร้างคำแสลงซึ่งส่วนใหญ่คือ วัยรุ่นจะมีวิวัฒนาการอย่างไร เพราะคำแสลงเป็นภาษาที่เกิดขึ้นง่ายและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

คำสำคัญ: คำแสลง, นิตยสาร

Abstract

The purposes of the qualitative research on a study of slang words in TV Pool magazine were to 1) categorize slang words in TV Pool magazine based on the principle of wordsbuilding of Thai language and 2) study the meaning of slang words in TV Pool magazine (volume.1406, 30 July 2017 - volume.1430, 27 December 2017) from 24 copies. The findings revealed that:

Many kinds of Slang words found in TV Pool magazine (volume.1406, 30 July 2017 - volume.1430, 27 December 2017) from 24 copies. The most common is the foreign language transliteration, followed by compound words, morphemes or single words, complex words, repetition words, and the least common is Bali or Sanskrit compound words.

In terms of meanings of slang words found in TV Pool magazine (volume.1406, 30 July 2017 - volume.1430, 27 December 2017) from 24 copies, the most common is the denotation words, followed by implication words, and there is not any Bali and Sanskrit connection words.

The research revealed that the class of word building, type of word, and meaning of slang words which are another language for communication in the society. Slang is a language used to communicate in a particular group, therefore; it is not generally used for most people. However, the results of this research causes benefit in terms of the studying and developing of slang words, moreover it develops the understanding in using slang words for new generations. Slang is classified as spoken language, but it is the interesting language. Slang is indicated as the changing of language, and the learning of slang words building since the most user is teenagers. It is because slang is the language that easily comes and goes according to time.

Keywords: Slang, Magazine

บทนำ

ภาษาเป็นเครื่องมือสื่อสารของมนุษย์ที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมของกลุ่มคนในสังคมซึ่งในแต่ละสังคมล้วนประกอบด้วยกลุ่มคนที่มาจากหลายวัฒนธรรม แม้ภายในวัฒนธรรมหนึ่ง ๆ ก็ยังประกอบด้วยกลุ่มวัฒนธรรมย่อยอีกมากมาย ดังนั้นภาษาที่มนุษย์ใช้เพื่อการสื่อสารจึงมีความแตกต่างหลากหลายขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของผู้ใช้ภาษาซึ่งปัจจัยสำคัญที่ทำให้ผู้ที่อยู่ในสังคมเดียวกันใช้ภาษาแตกต่างกันไปหลายประการ อาทิ อายุ เพศ อาชีพ ถิ่นฐาน (วิไลวรรณ ขนิษฐานนท์, 2554)

เหตุที่คนวัยต่างกันมีการใช้ภาษาต่างกันอาจเป็นเพราะแต่ละวัยมีวิถีการดำเนินชีวิตที่ไม่เหมือนกัน เช่นวัยรุ่นสาวเป็นวัยที่ตื่นตัวกับการเปลี่ยนแปลงพร้อมเสมอที่จะรับสิ่งใหม่ ๆ เข้ามาใช้ในภาษาพูดของ

ตัวเอง วัยนี้อาจจะเป็นวัยที่ไวต่อการรับและใช้คำใหม่หรือคำสแลง ส่วนผู้สูงอายุอาจจะไม่สนใจในการเปลี่ยนแปลงมากนักและพอใจที่จะใช้ภาษาของตนที่เคยใช้มามากกว่าคำสแลงหรือคำคะนองของวัยรุ่นปัจจุบัน มีนิตยสารหลายประเภทที่ตอบสนองความต้องการของผู้อ่านที่มีความแตกต่างกันไปตามเพศ การศึกษาหรือความสนใจ เช่น นิตยสารผู้หญิง นิตยสารกีฬา รยยนต์ ดนตรี ทองเที่ยว เป็นต้น แต่หนึ่งในนิตยสารที่มีเนื้อหาตรงกับความต้องการของคนในสังคมเน้นการใช้ภาษาแปลกใหม่คือ TV Pool โดยเนื้อหาส่วนใหญ่วัยรุ่นให้ความสนใจในเนื้อหาที่น่าสนใจว่า ที่มีความเข้าใจทั้งความเคลื่อนไหวที่ไม่หยุดนิ่งในแวดวงสาขาต่างๆ บทความเกี่ยวกับแฟชั่นดังนั้นการใช้ภาษาที่ตรงกับความต้องการของวัยรุ่นจึงถือว่าเป็นเครื่องมือส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้นิตยสารมีความโดดเด่น สนุกสนาน เพลิดเพลิน สร้างความมีชีวิตชีวาให้กับผู้อ่านได้ การเลือกใช้คำสแลงรวมไปถึงการคิดถ้อยคำแปลกใหม่ขึ้นเพื่อมาใช้แสดงเอกลักษณ์และสื่อความหมายเพราะอาจทำให้เป็นที่น่าจดจำของผู้อ่าน ถือว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการใช้ภาษาในนิตยสารการที่ผู้วิจัยเลือกที่จะศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร เพราะในยุคปัจจุบันสื่อมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของคนในสังคมมากขึ้น ผู้คนสามารถที่จะเลือกรับข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อประเภทต่าง ๆ ได้หลายช่องทาง ซึ่งนิตยสารก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้รับสารได้เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นสื่อราคาถูก ใช้ง่าย มีเนื้อหาที่ทันสมัยและสามารถเข้าถึงมวลชนได้หลากหลายกลุ่ม (สุปรีย์ สุวรรณบุญ, 2561)

การใช้ภาษาที่ตรงกับความต้องการของวัยรุ่นจึงถือว่าเป็นเครื่องมือส่วนสำคัญอย่างยิ่ง ทำให้นิตยสารมีความโดดเด่น สนุกสนาน เพลิดเพลิน สร้างความมีชีวิตชีวาให้กับผู้อ่านได้ การเลือกใช้คำสแลงรวมไปถึงการคิดถ้อยคำแปลกใหม่ขึ้นเพื่อมาใช้แสดงเอกลักษณ์และสื่อความหมายเพราะอาจทำให้เป็นที่น่าจดจำของผู้อ่าน ถือว่าเป็นเสน่ห์อย่างหนึ่งของการใช้ภาษาในนิตยสารมีผู้ให้ความสนใจและได้ศึกษาวิจัย เช่น อิทธิพลของนิตยสารที่มีต่อการใช้ภาษาของวัยรุ่นโดยได้คำนึงถึงแง่ของความถูกต้องของภาษาเพราะในนิตยสารบันเทิงวัยรุ่นมาใช้พูดและเขียนติดต่อสื่อสารกันในชีวิตประจำวัน จนขยายกว้างออกไป และส่งผลกระทบต่อการใช้ภาษาของคนในสังคม ในทางกลับกันคำสแลงที่วัยรุ่นสร้างขึ้นมาใช้สื่อสารกันภายในกลุ่มจนแพร่หลายแล้วนั้น ก็อาจถูกนำมาใช้ในนิตยสาร ในเวลาต่อมาได้เช่นกัน การศึกษาคำสแลงจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการศึกษาวิถีชีวิตหรือค่านิยมของกลุ่มคนหนึ่งในสังคมแต่ละยุค ทั้งยังสามารถสะท้อนให้เห็นธรรมชาติของภาษาที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะของสังคม ค่านิยมเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม ความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการและการติดต่อแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกับสังคมอื่นๆ อีกด้วยถือได้ว่าคำสแลงเป็นปรากฏการณ์ทางภาษาที่เกิดขึ้นจริงในสังคมเป็นการใช้ภาษาอีกรูปแบบหนึ่งที่คนในสังคมที่ใช้สื่อสารกัน (สนธิ์สรณ์ ยุติบรรพ์, 2555)

จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารที่วิบูลย์ได้รับความนิยมจากวัยรุ่นและคนไทยส่วนใหญ่ จากความสำคัญข้างต้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารที่ได้รับความนิยมจากวัยรุ่นและคนไทยส่วนใหญ่ เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของภาษาในปัจจุบันอันจะเป็นประโยชน์ในทางภาษาศาสตร์ และผู้ที่สนใจจะศึกษาภาษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

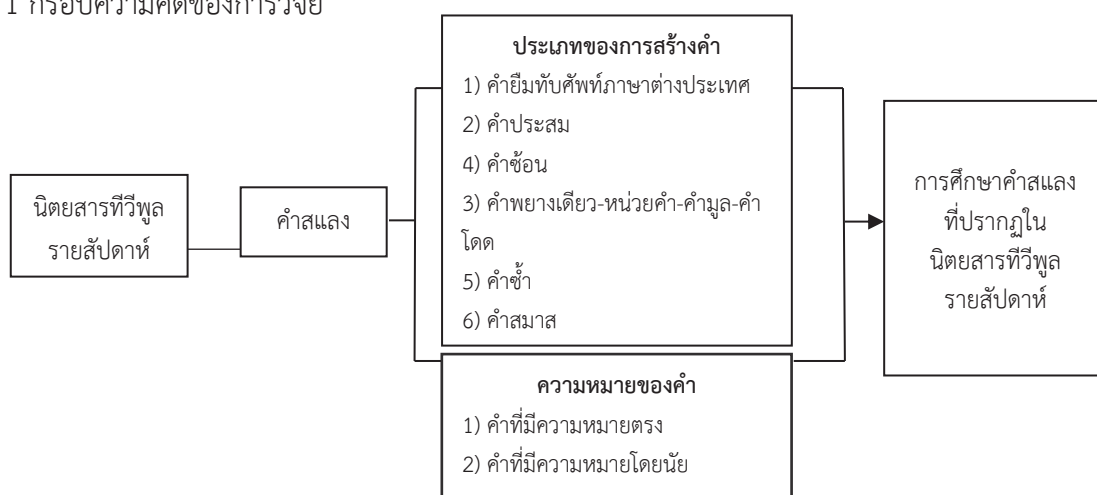
1. ศึกษาและจำแนกประเภทคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูลรายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 วันที่ 30 กรกฎาคม 2560 ฉบับที่ 1430 วันที่ 27 ธันวาคม 2560
2. ศึกษาความหมายคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูลรายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 วันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 วันที่ 27 ธันวาคม 2560

สมมติฐานการวิจัย

คำสแลงในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ มีการใช้ภาษาที่แปลกใหม่ ซึ่งแตกต่างกับการใช้ภาษาที่ถูกต้องตามหลักของการใช้ภาษาไทยตามมาตรฐานทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้อ่านที่เป็นผู้อ่านในยุคสมัยที่ทั่วโลกมีการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมโดยเฉพาะวัฒนธรรมด้านภาษา ทำให้เข้าใจง่ายแม้ว่าจะเป็นภาษาที่ใช้เฉพาะกลุ่มก็ตาม อีกทั้งยังให้ผู้อ่านเกิดความเพลิดเพลิน

กรอบความคิดของการวิจัย

ตารางที่ 1 กรอบความคิดของการวิจัย

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ คณะผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูลรายสัปดาห์ โดยมีขอบเขตด้านเนื้อหา คือ ศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารรายสัปดาห์ ทีวีพูลจำนวน 24 ฉบับ (ฉบับที่ 1406 วันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 วันที่ 27 ธันวาคม 2560)

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งได้ทำการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการใช้คำสแลงในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ โดยการวิจัยครั้งนี้เพื่อการวิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ โดยมีขั้นตอนและการดำเนินงานดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตของการวิจัย
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูลรายสัปดาห์ (ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560

ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาคำสแลงจากนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ (ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 โดยเก็บข้อมูลคำสแลงที่พบในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ ทุกคอลัมน์ รวม 24 ฉบับ จำนวน 113 คำ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บและรวบรวมข้อมูลโดยมีลำดับดังนี้

1. ศึกษารวบรวมเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคำสแลง
2. รวบรวมนิตยสาร ทีวีพูลรายสัปดาห์ (ฉบับที่ 1406 วันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 วันที่ 27 ธันวาคม 2560) รวม 24 ฉบับ
3. ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับนิตยสารรายสัปดาห์
4. รวบรวมข้อมูลคำสแลงที่อยู่ในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์
5. วิเคราะห์ประเภท และความหมายของคำสแลงที่ปรากฏ
6. สรุปผลการวิจัย
7. อภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาความ
8. จัดทำรูปเล่มรายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 ในหัวข้อ 1) วิเคราะห์ประเภทของคำสแลงที่ปรากฏ และ 2) วิเคราะห์ความหมายของคำสแลงที่ปรากฏจากนั้นสรุป และอภิปรายผลการวิจัยแบบพรรณนาความ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

จากการศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์สามารถจำแนกประเภทของคำสแลงตามหลักการสร้างคำในภาษาไทย โดยในการวิจัยครั้งนี้คณะผู้วิจัยได้ยึดตามหลักทฤษฎีการสร้างคำ ชนิดของคำ และความหมายของคำในภาษาไทย จากหนังสือบรรทัดฐานภาษาไทยของ (วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ , 2553) ได้ดังนี้

ตารางที่ 2 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทวีพูล รายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 ด้านประเภทของคำ

ประเภทของคำ	คำพยางค์เดียว-หน่วยคำ-คำมูล-คำโดด	คำประสม	คำซ้อน เพื่อ		คำซ้ำ	คำสมาส	คำสนธิ	คำยืมทับศัพท์			รวม
			เสียง	ความหมาย				English	Chinese	Korean	
จำนวน	10	32	4	5	7	1	0	51	2	1	113
ร้อยละ	8.85	28.32	3.54	4.42	6.19	0.89	0	45.13	1.77	0.89	100

จากตารางที่ 2 ด้านประเภทของคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทวีพูล รายสัปดาห์ฉบับที่1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 รวม 24 ฉบับ พบว่า

- 1) การยืมคำทับศัพท์ภาษาต่างประเทศพบจำนวน 54 คำ คิดเป็นร้อยละ 47.79
 - 1.1 คำยืมทับศัพท์ภาษาอังกฤษ พบจำนวน 51 คำ คิดเป็นร้อยละ 45.13
 - 1.2 คำยืมทับศัพท์ภาษาจีน พบจำนวน 2 คำ คิดเป็นร้อยละ 1.77
 - 1.3 คำยืมทับศัพท์ภาษาเกาหลี พบจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.89
- 2) คำประสมพบจำนวน 32 คำ คิดเป็นร้อยละ 28.32
- 3) หน่วยคำ-คำโดด-คำพยางค์เดียว พบจำนวน 10 คำ คิดเป็นร้อยละ 8.85
- 4) คำซ้อนพบจำนวน 9 คำ คิดเป็นร้อยละ 7.96
 - 4.1 คำซ้อนเพื่อความหมาย พบจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 4.42
 - 4.2 คำซ้อนเพื่อเสียง พบจำนวน 4 คำ คิดเป็นร้อยละ 3.54
- 5) คำซ้ำคำ พบจำนวน 5 คำ คิดเป็นร้อยละ 6.19
- 6) คำสมาสพบจำนวน 1 คำ คิดเป็นร้อยละ 0.89

จากผลการวิเคราะห์ ไม่ปรากฏคำสนธิ ในนิตยสาร ทวีพูล รายสัปดาห์ ฉบับที่1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560

ตารางที่ 3 ตารางแสดงผลการวิเคราะห์คำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทวีพูล รายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 ด้านความหมาย

ประเภทของความหมาย	ความหมาย		รวม
	โดยตรง	โดยนัย	
จำนวน	74	39	113
ร้อยละ	65.49	34.51	100

จากตารางที่ 3 ด้านความหมายของคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560 – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560 รวม 24 ฉบับ จำแนกตามประเภทของความหมายซึ่งศึกษาความหมายคำสแลงจาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553) พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2553) พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2552). และ พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2545) จำแนกความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) คำที่มีความหมายตรง คือ คำที่มีความหมายตรงกับการเขียน ไม่ต้องแปล หรือตีความ และ 2) คำที่มีความหมายตามนัยประหวัด คือ คำที่ไม่ได้มีความหมายตรงตามการเขียนและการอ่าน จะต้องแปลความ และตีความก่อนจึงจะสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการของผู้ส่งสาร พบว่า

- 1) ความหมายตรง พบจำนวน 74 คำ คิดเป็นร้อยละ 65.49
- 2) ความหมายตามนัยประหวัด พบจำนวน 39 คำ คิดเป็นร้อยละ 34.51

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยทางภาษาและวรรณกรรม เรื่อง การศึกษาประเภทและความหมายของคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารทีวีพูล รายสัปดาห์ ฉบับที่ 1406 (30 กรกฎาคม 2560) – ฉบับที่ 1430 (27 ธันวาคม 2560) เป็น การวิจัยทางคุณภาพมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) รวบรวมจัดประเภทคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารทีวีพูล รายสัปดาห์ และ 2) ศึกษาความหมายคำสแลงที่ปรากฏในนิตยสารทีวีพูล รายสัปดาห์ ฉบับที่ 1406 (30 กรกฎาคม 2560) – ฉบับที่ 1430 (วันที่ 27 ธันวาคม 2560) รวม 24 ฉบับผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ด้านการรวบรวมและจัดประเภทของคำสแลงพบว่า คำสแลงในนิตยสาร ทีวีพูลรายสัปดาห์ตั้งแต่ฉบับที่ 1406 ประจำวันที่ 30 กรกฎาคม 2560) – ฉบับที่ 1430 ประจำวันที่ 27 ธันวาคม 2560) รวม 24 ฉบับ มี คำสแลงปรากฏ จำนวน 113 คำสามารถจำแนกประเภทตามหลักการสร้างคำในภาษาไทย ของ วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ (2553) ที่จำแนกประเภทของการสร้างคำไว้ ซึ่งจากการวิจัยปรากฏชนิด ประเภทของคำสแลง 6 ประเภท เรียงตามลำดับมากไปหาน้อย ดังนี้ 1) การยืมคำภาษาต่างประเทศจำนวน 54 คำ, 2) การประสมคำ จำนวน 32 คำ, 3) การซ้อนคำ จำนวน 9 คำ, 4) คำสแลงประเภทหน่วยคำหรือคำโดด จำนวน 9 คำ 5) การซ้ำคำ จำนวน 7 คำ และ 6) คำสมาส จำนวน 1 คำ

ด้านความหมายของคำสแลง พบว่า คำสแลงที่ปรากฏทั้งหมดจำนวน 113 คำ สามารถจำแนกความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ คำที่มีความหมายตรง หรือ คำที่มีความหมายตรงกับการเขียนไม่ต้องแปล หรือตีความ พบจำนวน 74 คำและคำที่มีความหมายตามนัยประหวัด คือ คำที่ไม่ได้มีความหมายตรงตามการเขียนและการอ่าน จะต้องแปลความ และตีความก่อนจึงจะสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการของผู้ส่งสาร พบจำนวน 39 คำ

จากการวิจัยงานไม่ปรากฏคำสแลงที่มีลักษณะโครงสร้างของคำตามหลักการสร้างคำตามหลักไวยากรณ์ไทยคือคำสนธิ

อภิปรายผล

จากการวิจัยทางภาษาและวรรณกรรม เรื่อง การศึกษาประเภทและความหมายของคำแสงที่ปรากฏในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 (วันที่ 30 กรกฎาคม 2560) – ฉบับที่ 1430 (วันที่ 27 ธันวาคม 2560) จำนวน 24 ฉบับ พบคำแสงที่ปรากฏในนิตยสารที่รวบรวมได้ในงานวิจัยครั้งนี้ประกอบด้วยคำแสงทั้งหมดจำนวน 113 คำ จำแนกประเภทของคำแสงที่พบในนิตยสาร ทีวีพูล รายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 (วันที่ 30 กรกฎาคม 2560) – ฉบับที่ 1430 (วันที่ 27 ธันวาคม 2560) ปรากฏคำแสงโดยสามารถจำแนกประเภทตามลักษณะการสร้างคำในภาษาไทยได้เป็น 6 ประเภท ดังนี้การประสมคำ พบจำนวน 32 คำ, การซ้อนคำ พบจำนวน 9 คำ, การซ้ำคำ พบจำนวน 7 คำ, คำแสงประเภทหน่วยคำหรือคำโดด พบจำนวน 10 คำ, การยืมคำภาษาต่างประเทศ พบจำนวน 54 คำ ในงานวิจัยครั้งนี้ไม่ปรากฏคำสมาส-คำสนธิ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กอชาติ ชำนาญขาง (2546) ที่ศึกษาเรื่องโครงสร้างของคำแสงลักษณะคำสแลงของสาวประเภทสองในกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่ามีการสร้างคำโดยใช้วิธีการสร้างคำใหม่มากที่สุด รองลงมาคือ การสร้างคำด้วยวิธีนำคำหรือวลีที่มีอยู่แล้วในภาษามาสื่อความหมายใหม่ ลำดับถัดมาคือการสร้างคำโดยการยืมคำมาจากภาษาต่างประเทศหรือภาษาถิ่นอื่น และวิธีที่พบน้อยที่สุดคือ การกำหนดคำให้สื่อความหมายด้วยเสียง นอกจากนั้นงานวิจัยของ กอชาติ ชำนาญ พบว่า มีคำสแลงจำนวนหนึ่งไม่สามารถจัดเขาไปอยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดไว้ จึงได้สร้างวิธีการสร้างคำขึ้นมาใหม่ซึ่งมีลักษณะการสร้างคำดังนี้ การประสมคำระหว่างคำที่มีอยู่แล้วในภาษากับคำที่มาจากการตัดพยางค์ในคำเช่น ขวงตะ มาจากการประสมคำว่า ขวง + ตะ (ตะ มาจากคำว่า ตะโพก) ยังสอดคล้องกับผลวิจัยของ ชัยนีย์ วินิจชัยนันท์ (2549) ที่ศึกษาเรื่องโครงสร้างของคำแสงในนิตยสารบันเทิงพบว่ารูปแบบการแสงมี 2 ลักษณะใหญ่ คือ คำแสงแท้ และคำแสงไม่แท้ โดยคำแสงแท้มีการสร้างคำ 6 ประเภท ได้แก่ การเปลี่ยนเสียงหรืออักษรวิธี, การใช้ชื่อเฉพาะ, การใช้อักษรย่อ, การผวนคำ, การสร้างคำใหม่ขึ้นและการประสมคำ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ จินตนา พุทธเมตตะ (2547) ผลการศึกษาคำสแลงในช่วงดังกล่าว พบว่า สามารถจัดประเภทคำสแลงออกเป็น 3 ประเภท คือ คำสแลงแท้ คำสแลงเทียม คำสแลงลักษณะประสม เมื่อนำคำสแลงทั้ง 3 ประเภทมาจำแนกตามหน้าที่ของคำจะคำสแลงที่เป็น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ คำสันธานและคำอุทาน คำสแลงประเภทคำสแลงเทียมมีวิธีการที่หลากหลายคือ ลักษณะคำประสม คำซ้ำ วลี และประโยคนอกจากนี้จากผลการศึกษาของ กัญญนัช ชะนะจิตร (2560) จำแนกตามลักษณะการสร้างคำได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ ได้แก่ กระบวนการสร้างสแลงจากการประกอบคำและกระบวนการสร้างสแลงจากลักษณะพิเศษอื่น ๆ โดยแต่ละกระบวนการสามารถแบ่งออกเป็น กระบวนการย่อยได้หลายกระบวนการ กล่าวคือ กระบวนการสร้างสแลงจากการประกอบคำสามารถแบ่งออกเป็น 2 กระบวนการ ได้แก่ 1) การสร้างสแลงเชิงโครงสร้าง ประกอบด้วย การซ้ำคำ การซ้อนคำ การประสมคำ การรวมคำ การตัดคำ การยืมคำ การใช้อักษรย่อ และการใช้คำเลียน 2) การใช้ความหมายเปรียบเทียบ ประกอบด้วย การใช้คำ/ความเปรียบเทียบ การตั้งสมญานาม และการสร้างวลี ส่วนกระบวนการสร้างสแลงจากลักษณะพิเศษอื่น ๆ สามารถจำแนกออกเป็น 5 กระบวนการ ได้แก่ การสะกดคำ การใช้คำแสดงท่าทาง การใช้คำเลียนเสียงธรรมชาติ การใส่เครื่องหมายและตัวเลขและการใช้สัญลักษณ์แสดงอารมณ์

ด้านความหมายของคำแสดงที่ปรากฏทั้งหมดจำนวน 113 คำ ผู้วิจัยสามารถจำแนกความหมายออกเป็น 2 ประเภท คือ คำที่มีความหมายตรง หรือ คำที่มีความหมายตรงกับการเขียน ไม่ต้องแปล หรือตีความ พบจำนวน 74 คำและคำที่มีความหมายตามนัยประวัติ คือ คำที่ไม่ได้มีความหมายตรงตามการเขียนและการอ่าน จะต้องแปลความ และตีความก่อนจึงจะสื่อความหมายได้ตรงตามความต้องการของผู้ส่งสาร พบจำนวน 39 คำ เนื่องจากยึดตามทฤษฎีหลักของการจำแนกความหมายของคำแสดงเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายที่เฉพาะต้องการสื่อสารได้ตรงตามเจตนาของผู้ส่งสารสอดคล้องกับผลการศึกษาของ จินตนา พุทธเมตะ (2547) ที่ได้รวบรวมคำสแลงที่ใช้กันในช่วงปี 2540 – 2546 ด้วยการสัมภาษณ์จากกลุ่มคน เก็บรวบรวมคำสแลงจากสื่อต่างๆ เช่น หนังสือนิตยสาร บันเทิง ข้อความโฆษณา ซึ่งศึกษาความหมายที่มาของคำกลุ่มคนกลุ่มต่างๆ ลักษณะเฉพาะกลุ่มต่างๆไม่ว่าจะเป็นด้านวิชาการหรืออาชีพและเพศทำให้เกิดการใช้ศัพท์เฉพาะกลุ่มขึ้นในลักษณะที่ไม่ใช่การใช้ภาษามาตรฐานบางครั้งคนที่รวมตัวกันเป็นกลุ่มก็ต้องการมีศัพท์เฉพาะของตนเองที่ไม่ต้องการให้ผู้อื่นเข้าใจ เช่น ศัพท์ในวงการกระเทย คำว่า อีปลง ซึ่งเป็นคำที่ใช้เรียกสาวประเภทสองที่อหึกและทำตัวเบี่ยงชีวิตนอกจากนั้นยังมีงานวิจัยของ แนนอย บุญเนตร (2548) ศึกษาคำคะนองในหนังสือพิมพ์รายวัน พบว่า คำคะนองมีลักษณะต่างๆดังนี้ 1. คำคะนองที่เพี้ยนคำเกิดใหม่มีความหมายในทางสื่ออารมณ์ความรู้สึกแรงโต 2 ประเภท คือ 1.1 คำประเภทที่มีความหมายสื่อความรู้สึกในทางที่ดีน่าพอใจ 1.2 คำประเภทที่มีความหมายสื่อความรู้สึกในทางที่ไม่ดีบอกความรู้สึกไม่พอใจ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ พรสวรรค์ สีป้อ (2552) ได้ให้ความหมายว่า เป็นหน่วยเสียงหลาย ๆ หน่วยเสียงมารวมกันเป็นข้อมูลที่รวบรวมความหมายและการออกเสียงของคำที่ใช้ในการสื่อสารคำศัพท์มีองค์ประกอบที่สำคัญ 2 ประการ คือ รูปคำ (Form) และความหมาย นอกจากนี้ กัญญนัช ชะนะจิตร (2560) ได้ศึกษาความหมายและความสัมพันธ์ทางความหมายของสแลงที่ปรากฏ โดยการวิเคราะห์ความหมายประจำรูปและความหมายทางสแลงพบว่า สแลงที่ใช้ในเฟซบุ๊กแฟนเพจมีความสัมพันธ์ทางความหมายใน 4 ลักษณะ ได้แก่ การพ้องความหมาย การมีหลายความหมาย การมีความหมายตรงข้าม และการพ้องเสียงนอกจากนั้น ผู้วิจัยยังพบว่าสแลงที่เกิดขึ้นมักสร้างมาจากกระบวนการสร้างคำตั้งแต่สองวิธีขึ้นไปและสามารถมีความสัมพันธ์ทางความหมายได้มากกว่าหนึ่งความสัมพันธ์ ซึ่งสะท้อนปรากฏการณ์การใช้ภาษาไทยในปัจจุบัน

จากผลการวิจัยครั้งนี้การศึกษาไม่ปรากฏการสร้างคำแบบสมาส-การสนธิคำตามหลักการสร้างคำในภาษาไทย (วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ, 2553) การสมาส-การสนธิคำ เป็นหลักการสร้างคำไทยยืมมาจากไวยากรณ์การสร้างคำในภาษาบาลี – สันสกฤต ดังนั้นภาษาหรือคำที่จะนำมาใช้ในการสมาส – สนธิคำ จึงเป็นคำที่มาจากภาษาบาลี-สันสกฤตเท่านั้น จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่า คำแสดงที่ปรากฏในนิตยสารทีวี่พูล รายสัปดาห์ฉบับที่ 1406 – ฉบับที่ 1430 เป็นคำภาษาไทยแท้ คำยืม ภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่มาใช้คำภาษาบาลี-สันสกฤต

ปัจจุบันคำแสดง หรือ คำใหม่ ได้บรรจุในพจนานุกรมคำใหม่ จากราชบัณฑิตยสถาน แต่คำเหล่านี้ใช้ในบางกลุ่ม บางสังคมเท่านั้น จากการวิจัยพบว่าในการใช้คำเหล่านี้ในการสื่อสารจะแตกต่างกันออกไปตามบริบทที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อ แม้ว่าราชบัณฑิตยสถานจะจัดทำพจนานุกรมคำใหม่ขึ้น แต่ยังไม่แพร่หลายรู้จัก

เฉพาะกลุ่มทำให้คำสแลงไม่ถูกจัดว่าเป็นภาษาไทยมาตรฐานเพราะมีระยะเวลาการใช้งานไม่นานนักก็จะมีคำสแลงใหม่ ๆ เกิดขึ้นมาแทน

จากการวิจัยทำให้เห็นลักษณะการสร้างคำ ชนิด และความหมายของคำสแลงซึ่งเป็นการใช้ภาษาในการสื่อสารอีกรูปแบบหนึ่งในสังคม คำสแลงเป็นภาษาที่ใช้สื่อสารเฉพาะกลุ่ม ดังนั้นจึงไม่เป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ อย่างไรก็ตามผลของการศึกษาวิจัยข้อมูลนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ของทางด้านการศึกษาพัฒนาของคำสแลงและทำให้เกิดความเข้าใจในการใช้ภาษาคำสแลงของคนสมัยใหม่ในยุคปัจจุบันอีกด้วย นอกจากนี้จากการศึกษาในครั้งนี้คำสแลงจัดอยู่ในประเภทคำภาษาปากหรือภาษาพูดแต่เป็นภาษาที่มีความน่าสนใจ คำสแลงทำให้เห็นถึงความเปลี่ยนแปลงของภาษาทำให้เกิดการเรียนรู้ลักษณะการสร้างคำสแลงซึ่งส่วนใหญ่คือวัยรุ่นจะมีวิวัฒนาการอย่างไร เพราะคำสแลงเป็นภาษาที่เกิดขึ้นง่ายและมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกาลเวลา

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการนำผลการวิจัยไปปรับใช้เพื่อเป็นสื่อการสอน เพื่อให้ผู้เรียนวิเคราะห์การใช้ภาษาและพิจารณาถึงความเหมาะสมของการใช้ภาษาในลักษณะดังกล่าว
2. ควรมีการศึกษาคำสแลงที่ปรากฏในสื่อสิ่งพิมพ์อื่น ๆ เช่น หนังสือพิมพ์ ใบปลิว แผ่นพับป้ายโฆษณา ป้ายร้านค้าต่าง ๆ เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบและรวบรวมคำสแลงไว้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาและในด้านการใช้ภาษากับสังคม

เอกสารอ้างอิง

- กอกชาติ ชำนาญขาง. (2546). *การศึกษาลักษณะคำสแลงของสาวประเภทสองในกรุงเทพมหานคร*. (สารนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กัญญนัช ชะนะจิตร. (2560). *การสร้างคำและความหมายของสแลงในเฟซบุ๊ก*. (วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- จินตนา พุทธรเมตตะ. (2547). คำสแลง. *วารสารมนุษยศาสตร์ปริทรรศน์*. 26(1), 75-87.
- ชัชณีย์ วินิจชัยนันท์. (2549). *การวิเคราะห์คำศัพท์สแลงของชายที่มีจิตใจเป็นหญิง*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- แนนนอย บุญเนตร. (2548). การจดจำคำขวัญโฆษณาที่ใช้เสียงสัมผัส. *วารสารนิเทศศาสตร์ปริทัศน์*. 9(1), 9-18.
- พรสวรรค์ สีป้อ. (2552). *สุดยอดวิธีสอนภาษาอังกฤษ*. กรุงเทพฯ: อักษรเจริญทัศน์.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2553). *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 1 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.
- _____. (2552). *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 2 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุลตร้าไวโอเล็ต.
- _____. (2545). *พจนานุกรมคำใหม่ เล่ม 3 ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: ยูเนียนอุลตร้าไวโอเล็ต.

- วิไลวรรณ ขนิษฐนันท์. (2554). คนสุโขทัยยุคบุกเบิกมาจากกลุ่มน้ำแดงในเวียดนาม: หลักฐานจากภาษาใน
ปฏิทินโบราณและจารึกสุโขทัย. *วารสารไทยคดีศึกษา*. 8(2), 1-20.
- สนสรณ์ ยุติบรรพ์. (2555). *ลักษณะการใช้และความหมายของภาษาสแลงในนิตยสารวัยรุ่น*. (วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วัลยา ช่างขวัญยืน และคณะ. (2553). *บรรทัดฐานภาษาไทย เล่ม 2: คำ การสร้างคำ และการยืม*. พิมพ์ครั้งที่
2. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สุปรีย์ สุวรรณ บุรณ์. (2561). *ภาษาเพื่อการสื่อสาร*. สืบค้นเมื่อ 5 ธันวาคม 2561. จาก
<http://www.ipesp.ac.th/learning/thai/Chapter3.html>.

การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชน
ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
The Community's Life Quality Promotion Based on
the Sufficiency Economy Philosophy

พระครูฉันทเจติยานุกิต (ทรงศักดิ์ นูวรรณ)

Phrakruchantajetianukit (Songsak Nuwan)

โรงเรียนพระปริยัติธรรมวัดพระธาตุแช่แห้ง สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ

Wat Phra That Chaehaeng General Buddhist Scripture School, National Office of Buddhism, Thailand.

Corresponding Author's Email: songsaknuwan@hotmail.com

Received February 5, 2020; Revised March 29, 2020; Accepted May 7, 2020

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนในจังหวัดน่าน เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดน่าน และ เพื่อศึกษาองค์ความรู้การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจังหวัดน่าน เป็นการวิจัยแบบผสมผสานที่ใช้วิธีการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพจากกลุ่มตัวอย่างทั้งที่เป็นผู้นำชุมชน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน บุคลากรทางการสถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา กลุ่มผู้ค้าขายในชุมชน และ บุคลากรของหน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน จำนวน 120 รูป/คนโดยใช้แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ในเชิงลึก (Interviews) การสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Observations Participant) การประชุมกลุ่มย่อย (Focus Group)

ผลการศึกษาพบว่า การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงชุมชนน้ำเกี๋ยน อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่าน มีแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชน 3 ด้านคือด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านสิ่งแวดล้อมมีหลักการและเหตุผลรวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ของชุมชนบ้านน้ำเกี๋ยน ที่น้อมนำเอา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในชุมชนเป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือการสร้าง ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาให้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างยั่งยืน การส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน และการส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน

สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือ สภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ประชาชนตกอยู่ในภาวะเดือดร้อนมีหนี้สิน รวมไปถึงกลุ่มวัยรุ่นในชุมชนมีมากขึ้นทำการมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดลดน้อยลง การยอมรับ

ทั้งในแง่ของกรอบความคิดและการปฏิบัติ ของประชาชนเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จำเป็นจะต้องมีการยอมรับและสร้างความเข้าใจกันทั้งพื้นที่ รวมไปถึงการถ่ายทอดความรู้จากปราชญ์ชาวบ้านสู่กลุ่มคนรุ่นใหม่ การรับรู้ไม่เพียงพอ จำเป็นจะต้องมีการใช้เทคนิคในการจัดการความรู้ทั้งความรู้ที่เห็นได้ชัดและความรู้ที่แฝง เพื่อนำความรู้จากคนรุ่นหลังถ่ายทอดเป็นกระบวนการการเรียนรู้และกระบวนการจัดการความรู้ควบคู่ไปด้วยกันเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านที่น้อมนำเอาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: การเสริมสร้างคุณภาพชีวิต, ชุมชน, หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

This research article aims to find guidelines for promoting and improving the life quality of people in the communities of Nan provinces following the Sufficiency Economy Philosophy, to study the problems in their living in the view of the Sufficiency Economy Philosophy, and to create the knowledge how to improve their life quality based on the Sufficiency Economy Philosophy. This is the mixed research collecting data in both of the quantity and quality research methods. The representative samples are 120 persons from the community leaders, the officers of the local administration organizations, the people in communities, the academic officers, the representatives of religious institute, the merchants in communities, and the officers of the health promotion hospital of Namkien Sub-district. The research instruments are questionnaires, interviews, observations participatory, and focused group interviewing.

The research found that the way to improve the people's life quality conformed to the Sufficiency Economy Philosophy in 3 aspects: Economy, Society, and Environment. Using the principle of the philosophy is the factor of success. They started with educating the people about the philosophy principle, then applying the principles with the working process of the community committees, encouraging the people's participations in the process of developing the communities to be the economic sufficiency model, promoting the human resources, promoting the good governance concept in the process of work management, and sustainably developing the people careers.

For the community's problems based on the philosophy view is that the people have debts and the youth's participations in the resource management are reduced. Therefore, the research recommended that we should build the philosophy acceptance of the communities by creating the understanding it in overall, and then should transfer the local philosophers' knowledge from a generation to another generation, should use the new

techniques in the knowledge management process together with building the community immunity by utilizing the principles of the philosophy.

Keywords: Life Quality Promotion, Community, Sufficiency Economy Philosophy

บทนำ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2550 มาตรา 78 รัฐต้องดำเนินการตามแนวนโยบายด้านการบริหารราชการแผ่นดิน (1) บริหารราชการแผ่นดินให้เป็นไปเพื่อการพัฒนาสังคม เศรษฐกิจและความมั่นคงของประเทศไทยอย่างยั่งยืนโดยต้องส่งเสริมการดำเนินการตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และคำนึงถึงผลประโยชน์ของประเทศชาติในภาพรวมเป็นสำคัญ มาตรา 83 รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศตามแผน พัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555-2559) 1) ยุทธศาสตร์ชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน 2) ยุทธศาสตร์การวิจัย ที่ 2 กลุ่มเรื่องการวิจัยที่ 1 การประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียง 3) ยุทธศาสตร์มหาวิทยาลัยยุทธศาสตร์ที่ 2 ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาองค์ความรู้เพื่อเพิ่มศักยภาพการวิจัยทางพระพุทธศาสนาในระดับนานาชาติ ยุทธศาสตร์ที่ 3 การบริการวิชาการแก่สังคมและชุมชนทุกระดับ ยุทธศาสตร์ที่ 4 การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนา ศิลปวัฒนธรรมและวิถีชีวิตชุมชนอย่างยั่งยืน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

เศรษฐกิจพอเพียง (Sufficiency Economy) เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัวระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐทั้งในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางโดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียงหมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

กล่าวโดยสรุปคือ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่เป็นทั้งแนวคิดหลักการและแนวทางปฏิบัติตนของแต่ละบุคคลและองค์กรโดยคำนึงถึงความพอประมาณกับศักยภาพของตนเองและสภาวะแวดล้อมเพื่อให้สามารถพึ่งตนเองได้โดยอาศัยความมีเหตุผลและการมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเองโดยใช้ความรู้อย่างถูกหลักวิชาการด้วยความรอบคอบและระมัดระวังควบคู่ไปกับการมีคุณธรรมซื่อสัตย์สุจริต ไม่เบียดเบียนกัน แบ่งปันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และร่วมมือปรองดองกันในสังคมซึ่งจะช่วยเสริมสร้างสายใยเชื่อมโยงคนในภาคส่วนต่างๆ ของสังคมเข้า

ด้วยกันสร้างสรรค์พลังในทางบวกนำไปสู่ความสามัคคีการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืนพร้อมรับการเปลี่ยนแปลงภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ได้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2552)

ดังนั้น ผู้วิจัยในฐานะหน่วยงานที่ทำการศึกษาและส่งเสริมการเรียนรู้ทางด้านพระพุทธศาสนาจึงสนใจที่จะศึกษา การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ที่ปฏิบัติตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวอยู่หัวอยู่แล้วอยากให้กลุ่มเหล่านั้นปฏิบัติต่อไปและมีผลสำรวจในความคุ้มค่าของการปฏิบัติว่ามีความคุ้มค่ามากน้อยเพียงใดและผลการปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอย่างไรผู้วิจัยจึงได้ตั้ง สมมติฐานและได้ลงสำรวจแจกแบบสอบถามและสัมภาษณ์ผู้ดำเนินตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้ทำการเลือกพื้นที่วิจัยด้วยวิธีเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ในจังหวัดน่าน จำนวน 1 อำเภอ ได้แก่ อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน เลือกหมู่บ้านของอำเภอภูเพียง จำนวน 1 หมู่บ้าน ได้แก่ ชุมชนบ้านน้ำเกียน ตำบลน้ำเกียน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนในจังหวัดน่าน
2. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดน่าน
3. เพื่อศึกษาองค์ความรู้การเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ศึกษา คือ ชุมชนบ้านน้ำเกียน ตำบลน้ำเกียน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนในจังหวัดน่าน ประวัติความเป็นมาของชุมชนหมู่ตำบลน้ำเกียน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน แนวทางการแก้ปัญหาเศรษฐกิจพอเพียงกับหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โครงสร้างและเนื้อหาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และทฤษฎีปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. ขอบเขตด้านประชากร ผู้นำชุมชน บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนในชุมชน บุคลากรทางการสถาบันการศึกษา สถาบันทางศาสนา กลุ่มผู้ค้าขายในชุมชน และ บุคลากรของหน่วยงานโรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบลน้ำเกียน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่าน จำนวน 120 รูป/คน

ระเบียบวิธีวิจัยและเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

งานวิจัยเรื่องนี้ เป็นงานวิจัยแบบผสมวิธี (Mixed Methods Research) เป็นการผสมผสานระหว่างการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และแบบเชิงคุณภาพ (Qualitative Research)

1. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเชิงปริมาณ คือ แบบสอบถาม (Questionnaire) ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นตามกรอบการวิจัยโดยแบ่งออกเป็น 4 ตอน ดังนี้ คือ ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามซึ่งเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 ชุด

2. เครื่องมือการวิจัยเชิงคุณภาพ แบบสัมภาษณ์ (Interview) เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึกแบบมีโครงสร้าง (Structure In-depth Interview) เพื่อเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 16 ชุด

การวิเคราะห์ข้อมูล

1. คณะผู้วิจัยจะวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ผ่านโปรแกรมประเมิณผลสำเร็จรูปสำหรับการวิจัย (SPSS for windows) ประมวลผล ซึ่งเป็นการใช้สถิติการวิเคราะห์ คือ สถิติเชิงพรรณนา (Descriptive statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) และร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาโดยวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ วิเคราะห์ข้อมูลดังนี้ 1) ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสาร ใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา 2) ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ (Interview) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบ เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์ เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี และ 3) การสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุป เป็นการนำแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยต่างๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้อีกครั้งหนึ่ง

ผลการศึกษา

1. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงแก่ชุมชนในจังหวัดน่าน สามารถแบ่งได้ 3 ด้าน จากการศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

ประเด็นต่าง ๆ ในแบบสอบถามเกี่ยวกับการรับรู้ปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือยและข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาชุมชนภายใต้ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนเพื่อทราบแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยประเด็นต่างๆ ในแบบสอบถามนั้นเป็นการสะท้อนเห็นถึงการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของชุมชนบ้านน้ำเกี๋ยน ตำบลน้ำเกี๋ยน อำเภอกู่เพียง จังหวัดน่านพบว่า

1) การรับรู้ปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านเศรษฐกิจ

ระดับการรับรู้ปัญหาด้านเศรษฐกิจ มีความระดับการรับรู้ปัญหา ปานกลาง กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ย 3.40 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.81 สามารถแปลความได้ว่ามีระดับความคิดเห็นระดับ ปานกลาง ประชาชนในพื้นที่คำนึงถึงการซื้อสินค้าที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต รับทราบถึงสภาวะเศรษฐกิจของไทยและเวลาจะเลือกซื้อสินค้าจะพิจารณาแล้วว่าสินค้านั้นมีคุณภาพเหมาะสมกับจำนวนเงินที่เสียไปและที่พบน้อยที่สุดคือประชาชนไม่นิยมซื้อสินค้าที่ฟุ่มเฟือย และไม่นิยมซื้อสินค้ายี่ห้อหนึ่งมากเกินไปหากสินค้านั้นมีของแถม

2) การรับรู้ปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านสังคม

ระดับการรับรู้ปัญหาด้านสังคม มีความระดับการรับรู้ปัญหา ปานกลาง กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ย 3.11 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 สามารถแปลความได้ว่ามีระดับความคิดเห็นระดับ ปานกลาง ประชาชนในพื้นที่มีความรู้ เรื่องเศรษฐกิจพอเพียง และได้นำแนวคิดนั้นมาใช้ในชีวิตประจำวัน การคบหาสมาคมกับบุคคลอื่นในสังคมปัจจุบัน ต้องใช้วิจารณญาณค่อนข้างมาก และมีการวางแผนชีวิตเพื่อความอยู่รอดในสังคม ระดับการรับรู้ปัญหาที่พบน้อยที่สุดคือ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ให้ความสนใจในเรื่องการดูคอนเสิร์ต ชมภาพยนตร์ที่โรงภาพยนตร์ และมีการสะสมสินค้าของศิลปินหรือดาราที่ชื่นชอบและ ไม่รับประทานอาหารหรือจัดเลี้ยงฉลองต่าง ๆ ในสถานที่ซึ่งหรูหรา มีราคาแพง รวมทั้งชักชวนเพื่อน ๆ ให้มีแนวคิดเดียวกัน

3) การรับรู้ปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม

ระดับการรับรู้ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม มีความระดับการรับรู้ปัญหา ปานกลาง กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ย 3.46 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 สามารถแปลความได้ว่ามีระดับความคิดเห็นระดับ ปานกลาง โดยส่วนใหญ่ประชาชนพยายามพึ่งตนเอง โดยการปลูกผัก เลี้ยงสัตว์ ไว้รับประทานเอง หรือทำอาหารมารับประทานเอง การซื้อสินค้าต่าง ๆ ตามความจำเป็น เลือกซื้อเสื้อผ้าเครื่องประดับแบบเรียบ ๆ แต่สามารถใช้ได้นานไม่ต้องซื้อใหม่บ่อยๆ และจะติดตามการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ด้านสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม สนับสนุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมให้เจริญก้าวหน้าแบบยั่งยืน

2. การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือยของชุมชนบ้านน้ำเกียน ตำบลน้ำเกียน อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือยของชุมชนบ้านน้ำเกียนตำบลน้ำเกียน อำเภอกุเพียง จังหวัดน่าน สามารถแบ่งได้ 3 ด้าน จากการศึกษาสามารถสรุปได้ ดังนี้

1) ด้านความพอประมาณ

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือยด้านความพอประมาณมีระดับความเข้าใจมาก กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ย 3.59 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.89 สามารถแปลความได้ว่ามีระดับความคิดเห็นระดับ มาก ประชาชนในพื้นที่ใช้จ่ายอย่างประหยัด ใช้อย่างคุ้มค่า คุ้มค่า เมื่อได้รับเงิน จะนำมาจัดสรรให้เพียงพอต่อการดำรงชีวิต และไม่ซื้อสินค้าที่มีราคาสูง หากมีความจำเป็นต้องใช้ก็จะเลี่ยงไปซื้อสินค้าทดแทนที่มีราคาไม่แพง

2) ด้านความมีเหตุผล

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือยด้านความพอประมาณมีระดับความเข้าใจมาก กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ย 3.86 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.86 สามารถแปลความได้ว่ามีระดับความคิดเห็นระดับ มาก ประชาชนในพื้นที่จะเลือกซื้อสินค้าที่มีความจำเป็นในการดำเนินชีวิต มีวินัยทางการเงิน มีความรับผิดชอบทั้งต่อตนเองครอบครัว และสังคม เมื่อมีปัญหาในเรื่องการใช้จ่าย จะแก้ไขปัญหาอย่างมีเหตุผลโดยพยายามหาสาเหตุและแก้ไขอย่างมีสติ

3) ด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดี

การนำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงไปแก้ปัญหาค่าความฟุ่มเฟือยด้านการมีภูมิคุ้มกันที่ดีมีระดับความเข้าใจมาก กล่าวคือ มีค่าเฉลี่ย 3.76 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 0.87 สามารถแปลความได้ว่ามีระดับความคิดเห็นระดับ

มาก ประชาชนในพื้นที่ที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง และยึดเส้นทางสายกลางในการดำรงชีวิต ใช้จ่ายด้วย ความระมัดระวัง และไม่ก่อหนี้สินเพิ่ม เรื่องเงินออมมีการออมเงิน ทั้งการออมด้วยวิธีการฝากเงินหรือวิธีอื่น ๆ เช่น ซื้อทรัพย์สินที่สามารถเปลี่ยน เป็นเงินยามฉุกเฉิน หรือเพิ่มรายได้ด้วยการลดรายจ่าย และส่วนใหญ่มีความสุข กับภาวะความเป็นอยู่ และสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

3. สภาพปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัดน่าน

จากการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพในภาคสนาม ด้วยการ สัมภาษณ์ เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม โดยมี กลุ่มเป้าหมายคือ ผู้นำชุมชน ตัวแทนชาวบ้าน สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา ผู้ค้าขายและบุคลากรของ หน่วยงานภาครัฐตำบลน้ำเกีฮ่วน อำเภอภูเพียง จังหวัดน่านโดยการศึกษาได้เลือกหมู่บ้าน และชุมชนที่น้อม นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้ในชุมชนเพื่อแก้ไขปัญหาความฟุ่มเฟือยในจังหวัดน่าน จึงมีการสุ่ม เฉพาะเจาะจง และได้หมู่บ้านน้ำเกีฮ่วน ซึ่งเป็นหมู่บ้านที่มีการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สภาพปัจจุบันและปัญหาการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัด น่าน

สภาพปัจจุบัน และปัญหาในการดำเนินชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในจังหวัด น่านแยกหัวข้อทั้งหมด 5 หัวข้อ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. สภาพปัจจุบันในเรื่องของการจัดการทรัพยากรของหมู่บ้าน

ทรัพยากรหมู่บ้านจะมีผลผลิตการเกษตร ผลผลิตการเกษตร ปศุสัตว์พืชสมุนไพร ของกลุ่มชีวิตวิถี กลุ่ม ทำข้าวแต่น กลุ่มจักสาน โดยชุมชนระดมทุนและแรงงานจัดตั้งการร่วมมือของทุกภาคส่วน ผู้นำชุมชนและ กรรมการหมู่บ้าน กลุ่มสตรี องค์กรสนับสนุน มีกลุ่มออมทรัพย์ กองทุนหมู่บ้าน และประชาชนทั่วไป หมู่บ้านน้ำ เกีฮ่วนมีการจัดการทรัพยากรของหมู่บ้านโดยวิธีการ ที่ มีการปรึกษาร่วมกับนักวิชาการ จากหน่วยงานภายนอก และ หน่วยงานภายนอกที่เข้ามา ช่วยจัดการทรัพยากรหมู่บ้านและถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตร เช่นสถานี อนามัย ศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีการเกษตรตำบลน้ำเกีฮ่วน สำนักงานพัฒนาเศรษฐกิจ จากฐานชีวภาพองค์การ มหาชน โดยเป็นการร่วมมือของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นผู้นำชุมชนกลุ่มสตรีองค์กรที่สนับสนุนต่างนอกจากนั้น ยังเป็นการนำเอาการรวมกลุ่มของประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรของหมู่บ้านด้วย โดย ทรัพยากรของหมู่บ้านส่วนใหญ่จะเป็นผลผลิตทางการเกษตร พืชไร่ และสมุนไพรต่างๆ จึงมีการ นำเอาภูมิปัญญา เกี่ยวกับทรัพยากรที่มีอยู่ในหมู่บ้านรวมกับความรู้จากองค์กรภายนอกที่เข้ามาสนับสนุน มารวมกันให้เกิดผลผลิต และผลิตภัณฑ์ต่างๆ

2. สภาพปัจจุบันด้านองค์กร สภาพปัจจุบันของการนำ เอาแนวคิดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้า มาใช้ในชุมชนในด้านของสภาพด้านองค์กร นั้นจากที่จะเข้ามาในข้างต้นจะพบว่าองค์กร ของชุมชนบ้านน้ำ เกีฮ่วนนั้นจะมีการตั้งการรวมกลุ่มเป็นของตนเอง ซึ่งแบ่ง ไปตามลักษณะของกิจกรรมที่ทำไม่ว่าจะเป็นกลุ่ม อาชีพต่างๆวิสาหกิจชุมชน ในส่วนของแหล่งวิสาหกิจชุมชนนั้นได้กลายเป็นแหล่งเรียนรู้ของการทำธุรกิจชุมชน และสร้างคุณูปการให้กับกลุ่มโดยการ มีการเข้ามาศึกษาดูงานของหน่วยงานภายนอก ประมาณ 5-10 คณะ แล้ว และนั่นทำให้ชุมชนน้ำเกีฮ่วนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวหนึ่งของจังหวัดน่าน นอกจากนั้นแล้วจึงมีการขยาย

สู่การท่องเที่ยววิถีชุมชนและอนุรักษ์เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักวิถีการดำเนินชีวิตของจังหวัดน่านและเรียนรู้ไปกับกิจกรรมความรู้ทางภูมิปัญญาและวัฒนธรรมในชุมชน รูปแบบการดำเนินงานเป็นธุรกิจของชุมชนในรูปแบบวิสาหกิจชุมชน ซึ่งทุกคนที่ถือหุ้นเป็นเจ้าของธุรกิจร่วมกัน มีการคัดเลือกคณะกรรมการบริหาร ส่วนการดำเนินงานผลิตและบรรจุเครื่องสำอางสมุนไพร การตลาด การทำบัญชีรับจ่าย มีพนักงานประจำ ซึ่งเป็นแรงงานจากคนในชุมชน สมาชิกที่เหลือส่วนใหญ่ทำหน้าที่ปลูกสมุนไพรเป็นแหล่งวัตถุดิบ ซึ่งผู้นำชุมชน คณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการกลุ่มต่างๆ ในชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานอย่างชัดเจน

3. สภาพปัจจุบันด้านการจัดการ

การดำเนินตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการทำ “การเกษตรทฤษฎีใหม่” ที่เริ่มจากการบริหารจัดการที่ดินและน้ำขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด พี่ตนเองได้เป็นการพัฒนาได้ในระดับหนึ่ง แต่การทำ “ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า” เริ่มจากการร่วมมือภายในชุมชนเองที่ต้องใช้ความสามัคคี หมู่บ้านน้ำเกียนได้มีวิสัยทัศน์ที่ประชาชนในหมู่บ้านนำมาเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต นอกจากนั้นยังใช้ “กินอิ่ม นอนอุ่น ฝนดี” เป็นวิสัยทัศน์ของชุมชน หรือ จุดหมายปลายทางที่ชาวบ้านได้ร่วมกันกำหนด

นอกจากนั้นด้านการบริหารจัดการเงินทุนหมุนเวียนที่ใช้ดำเนินการ มาจากทุนที่ระดมจากสมาชิกและผลกำไรในแต่ละปี โดยไม่มีการกู้ยืมเงินจากสถาบันการเงินแต่อย่างใด การดำเนินงานมีนโยบายพึ่งตนเอง และเติบโตอย่างค่อยเป็นค่อยไป บริหารจัดการบนหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และมีการแสดงความคิดเห็นแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน แบบประชาธิปไตย และได้นำหลักการดำเนินงานโดยใช้คำว่า กินอิ่ม คือเรื่องของเศรษฐกิจในชุมชนต้องพึ่งพาตนเองได้มีรายได้อย่างสม่ำเสมอ นอนอุ่น คือ เรื่องสุขภาพร่างกายต้องแข็งแรง ความเป็นอยู่ที่ดี และ คำว่า ฝนดี คือ ความปลอดภัยในทรัพย์สินของคนในชุมชนโดยหลัก การที่ได้เน้นนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อันเนื่องมาจากพระราชดำริมาประยุกต์ใช้การขับเคลื่อนชีวิตวิถีแห่งนี้นักชาวบ้านมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

4. สภาพปัจจุบันด้านการเรียนรู้

ในส่วนของการเรียนรู้ของประชาชน ในหมู่บ้านน้ำเกียนนั้นเป็นที่ทราบกันดีว่า หมู่บ้านน้ำเกียนเป็นหมู่บ้านที่มีระบบเครือข่ายอยู่ในหมู่บ้านเยอะซึ่งง่ายต่อการที่จะสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ซึ่งกันและกัน เนื่องจากมีความเหนียวแน่นกันในเรื่อง สายเลือด จึงทำให้เมื่อมีการอบรมหรือเสริมสร้างความรู้ให้กับประชาชนจะมีการบอกต่อกันและเป็นไปอย่างทั่วถึง นอกจากนั้น ก็จะมีการ ให้องค์กรภายนอกเข้ามา มีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยทางวิสาหกิจชุมชนจะมีการอบรมให้นักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญต่างๆ เข้ามาสอนให้กับชุมชนเพิ่มศักยภาพ ให้กับชุมชนมากขึ้น เป็นการเรียนรู้ตลอดเวลา และมีการอบรมเสริมสร้างความรู้อย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้น เพื่อให้กระบวนการเรียนรู้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพก็ได้มีการปฏิบัติจริงฝึกปฏิบัติใน งานที่อบรมมาจริงๆ เพื่อต่อยอดและพัฒนา คุณภาพชีวิตของประชาชนตลอดจนศักยภาพของหมู่บ้าน ซึ่งนั่นเป็นการทำให้ประชาชนมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกันทั้งกับในชุมชนเองและระหว่างผู้ที่เข้ามาให้ความรู้และอบรมกับประชาชนในพื้นที่ชุมชน

5. สภาพปัจจุบันด้านงบประมาณ

สภาพปัจจุบันของหมู่บ้านที่น้อมนำเอาปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในหมู่บ้านนั้นงบประมาณของหมู่บ้านเป็นการรวมกลุ่มออมทรัพย์กลุ่มกองทุนเงินล้านและดำเนินการให้กับชุมชนมีงบประมาณใช้จ่ายในชุมชนและมีการสนับสนุนงบประมาณจากภายนอกเช่นการศึกษานอกโรงเรียนหรือ กศน. องค์การบริหารส่วนตำบลหรือ อบต. รวมทั้งธกส.หรือธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร รวมถึงหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆที่นำงบประมาณมาเพื่ออบรมและให้ความรู้ กับประชาชนในพื้นที่ นอกจากนั้นแล้ว องค์กร พัฒนาคุณภาพชีวิตก็ได้รับเงินสนับสนุนจากหมู่บ้านและหน่วยงานภายนอก นอกจากนั้นแล้วมูลนิธิที่ได้ สนับสนุนส่วนใหญ่คือมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงและมูลนิธิปิดทองหลังพระ โดยทั้งหมดจะเป็นการจัดบริหารจัดการด้วยตนเองโดยปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือพออยู่พอกินพอใช้และสร้างความยั่งยืนให้กับหมู่บ้านและชุมชนน้ำเกียน

4. องค์ความรู้ หลักการและความเป็นมาของชุมชนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับใช้ในชุมชน

การน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในชุมชนบ้านน้ำเกียนสามารถวิเคราะห์ถึงหลักการและความเป็นมาของชุมชนบ้านน้ำเกียนได้ดังนี้

1 แนวคิด หลักการ ความเป็นมาของการน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับใช้ในชุมชน

หมู่บ้านน้ำเกียนเป็นชุมชน ที่มีลักษณะเป็นเครือข่าย และเป็นชุมชนขนาดเล็กมีประชาชนในชุมชน ประมาณ 2,000 คน มีประเพณีขนบธรรมเนียม ที่สืบสานกันมาอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นแล้วยังมีประชุมชนและความรู้ที่แฝงอยู่ในชุมชนมากมายไม่ว่าจะเป็นความรู้ทางการใช้สมุนไพรความรู้ในการดำเนินวิถีชีวิต รวมทั้งมีประวัติศาสตร์ที่น่า สนใจ และเป็นสิ่งยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน นอกจากนั้นแล้ว ชาวบ้านน้ำเกียน ก็ได้สืบสานประเพณี และดำเนินชีวิต กันมาด้วยความเหนียวแน่นในระบบเครือญาติของหมู่บ้าน

ในส่วนของทรัพยากรทางธรรมชาติของหมู่บ้านนั้นหมู่บ้านมีแหล่งน้ำเป็นของตนเองและใช้แรงงานนั้นในการทำกินในช่วงแรกๆของการตั้งรกราก นอกจากนั้น ยังมีพืชสมุนไพร ประจำถิ่น ที่ชาวบ้านมักจะนำมาใช้ประโยชน์อยู่เสมอและยิ่งไปกว่านั้นก็ยังมีโบราณสถานโบราณวัตถุ ที่อยู่ในท้องถิ่น และเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจ รวมถึงเป็นจุดเด่นและความภาคภูมิใจของชุมชน ซึ่งนับว่าเป็น ศูนย์รวมของชุมชน นอกเหนือไปจากศักยภาพทางด้านทรัพยากรทางธรรมชาติแล้วสิ่งหนึ่งที่ได้พบจากหมู่บ้านดังกล่าว คือประชาชนและผู้นำหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กันอย่างเหนียวแน่น และแน่นแฟ้นเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันมีความรักและความสามัคคีซึ่งกันและกัน ไม่เพียงแต่ในชุมชนเท่านั้น กับหน่วยงานภายนอกชุมชนก็จะมีหน่วยงานภายนอกเข้ามาช่วยเหลือและสนับสนุนในกิจกรรมต่างๆ อยู่เสมอทำให้เห็นว่าชุมชนและผู้นำชุมชนมีความเหนียวแน่นและเข้มแข็งกันอย่างมากมายถึง สามารถสร้างเครือข่ายที่จะนำมาสนับสนุนหรือพัฒนาชุมชนได้

ในส่วนของการศึกษาหรือหน่วยงานในพื้นที่นั้นจะเห็นได้ว่ามีการประสานงานและช่วยเหลือกันอยู่เสมอ ทางไม่ว่าจะเป็นโรงเรียนที่ช่วยในเรื่องของการให้ความรู้ และ การสร้าง แนวทางในการนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้หรือแม้กระทั่ง สถาบัน ส่งเสริมสุขภาพส่วนตำบลที่มีแนวทางในการที่จะนำองค์ความรู้ที่เป็นนามธรรมมาใช้ได้ให้เกิดเป็นรูปธรรม ซึ่งทั้งหมดจะเห็นได้ว่า เป็นการดำเนินงานผ่านหลัก

“บวรส” นั่นก็คือ บ้าน วัด โรงเรียน และสถานีส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเป็นการร่วมมือ ผ่านผู้นำที่มีความเข้มแข็ง และเข้าใจสภาพพื้นที่เป็นอย่างดีนั้นทำให้ผู้นำที่นี่ เป็นผู้นำที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ในหมู่บ้าน น้ำเกียน

เมื่อความเป็นเมือง คืบคลานเข้ามาในสังคมชนบทเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทในสังคมมากขึ้นทำให้หมู่บ้านนี้เกิดวิกฤต ในการจัดการไม่ว่าจะเป็นปัญหาแหล่งน้ำที่เมื่อมีประชาชนเข้ามามากขึ้นจึงทำให้แหล่งทำกินไม่เพียงพอไม่พอใช้ในการอุปโภคและบริโภคทรัพยากรทางธรรมชาติลดน้อยลง การเข้ามาของทุนนิยมทำให้ เกษตรกรตกเป็นเหยื่อของทุนนิยมโดยการใช้สารเคมีและปุ๋ย สารเคมีและปุ๋ย ที่นี้ใช้ในการทำเกษตรกรรม แนวใหม่มีราคาสูงนั้นทำให้ประชาชนเริ่มเป็นหนี้สิน ไม่สามารถจัดการเงินของตนเองได้ และไม่สามารถจ่ายหนี้สินที่ไปกู้ยืมมา จัดหน่วยงานของรัฐบาล หรือ หนี้ที่เกิดขึ้นนอกระบบได้ แต่กระนั้นความคืบคลานของทุนนิยมก็หยุดไปเพียงเท่านั้นเมื่อ มีการ น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามา เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตของประชาชน

หมู่บ้านน้ำเกียน ได้น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง นำมาใช้ในชุมชนเริ่มตั้งแต่มีการให้ความรู้เรื่องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงรวมถึงการให้ความรู้ในการจัดสรรเงิน ความรู้ในการสร้างงานสร้างอาชีพที่เกิดจากทรัพยากรในหมู่บ้าน และการหันกลับมาดูจุดเด่น ของพื้นที่ และได้พบว่าจุดเด่นของพื้นที่คือการมีทรัพยากรทางธรรมชาติเช่นพืชพันธุ์ สมุนไพร ที่สามารถนำมาพัฒนากลายเป็นผลิตภัณฑ์ของพื้นที่ได้ ทั้งนี้รวมถึง การสร้างเป็นสินค้า ของตำบลเองที่มีชื่อเสียง จนแหล่งท่องเที่ยวต่างๆในจังหวัดน่าน นำสินค้าของชุมชนไปขาย สร้างรายได้ให้กับประชาชน เป็นอย่างมาก

นอกจากนี้ยังมีวิธีการในการลดรายจ่ายคือการจัดการ ผลิตแปรรูปยาสมุนไพร และเครื่องจักสานเข้ามาใช้ในครัวเรือนรวมถึง การทำการเกษตร แนวทฤษฎีใหม่ที่ผสมผสานทำให้สามารถมีผลิตภัณฑ์ที่อุปโภคบริโภคได้รวมถึงสามารถจัดสรรทรัพยากรทางธรรมชาติในพื้นที่ให้สามารถเพียงพอกับประชาชนในพื้นที่ได้ สิ่งเหล่านี้เองเป็นจุดที่ทำให้หมู่บ้านนั้นเขียนกลายเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่ผู้คนมากมาย ต้องการที่จะเข้ามาศึกษา ถึงวิถีชีวิตและสภาพ การ ดำเนินชีวิตของประชาชนจนกลายเป็นศูนย์เรียนรู้วิถีชีวิตเกิดขึ้น ความรู้และคุณธรรมที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านนั้น ยังสามารถสร้างเป็นภูมิคุ้มกันให้กับประชาชนในหมู่บ้านได้ว่าแท้ที่จริงแล้วการดำเนินชีวิตควรจะเป็นไปในทางสายกลางไม่สุดโต่งเกินไป การใช้ชีวิตจำเป็นจะต้อง พึ่งตนเองให้ได้มากที่สุด และนั่นทำให้ชุมชนบ้านน้ำเกียนเป็นชุมชนที่น่าสนใจและน่า ศึกษา จนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ของจังหวัดน่านอีกแห่งหนึ่ง

หมู่บ้านน้ำเกียนจะดำเนินงานผ่านมา ถึงทุกวันนี้ไม่ได้หากไม่มีประชาชนที่มีความเหนียวแน่นและสมัครสมานสามัคคีกัน รวมถึงมีชุมชน ที่ พร้อมที่จะเรียนรู้และเปลี่ยนแปลง เพื่อสิ่งที่ดีอยู่เสมอ ปัจจัยสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือผู้นำ ที่เป็นผู้นำที่สามารถรวมใจของทุกคนในชุมชนได้และสามารถประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อมาแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้

2. ปัจจัยแห่งความสำเร็จของหมู่บ้านน้ำเกียนที่น้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาปรับใช้ในชุมชน

1. **ความรู้ของประชาชนในพื้นที่** ความรู้ในที่นี้คือความรู้ของทุกคนที่จะต้องรู้ถึงสิ่งที่ป็นหน้าที่และ ความรับผิดชอบของตนเอง ดูว่าการดำเนินชีวิตต้องเป็นการดำเนินงานตามสายกลางและสิ่งที่สำคัญที่สุดรู้ว่าจุดเด่นของตนเองคืออะไรในที่นี้จุดเด่นของพื้นที่คือการที่มีทรัพยากรธรรมชาติ ที่อุดมสมบูรณ์ ดังนั้นความรู้ที่จะนำมาใช้ควรจะเป็นความรู้ด้านเทคโนโลยีที่สามารถพัฒนาและสร้างมูลค่าให้กับทรัพยากรทางธรรมชาติของตนเองซึ่งหมู่บ้านก็ได้ดีโดยการผลิตผลิตภัณฑ์ ที่เป็นผลิตภัณฑ์ ขึ้นชื่อของหมู่บ้าน นั่นก็คือการใช้สมุนไพรใบหมื่นผสมกับสมุนไพรอื่น ๆ สร้างเป็นผลิตภัณฑ์เป็นของตนเองเช่น แชมพู สบู่ นอกจากนั้นก็ยังมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ในการพัฒนานวัตกรรมต่างๆ เพื่อให้สามารถพัฒนาผลิตภัณฑ์ของตนเองได้ตลอดเวลา

2. **ความเข้มแข็งของชุมชน** จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์เชิงเครือญาติจะสร้างความเข้าใจในการดำเนินชีวิต และความเข้าใจของหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้ง่าย นอกจากนั้นประชาชนจำเป็นจะต้องมีจิตสำนึก และพร้อมที่จะก้าวไปสู่สิ่งที่ ใหม่ และดีกว่าเสมอ วิธีการ ที่จะสร้างความเข้มแข็งของชุมชนบ้านน้ำเพียงนั้นจะเป็นการรวมกันสร้างองค์กร ของหมู่บ้านขึ้นมาเองโดยการตั้งคณะกรรมการขององค์กร ขึ้นมาเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ทั้งหมดนอกจากนั้นยังมีการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชน กลุ่มอาชีพ กลุ่มสตรี ทั้งหมดนี้ก็เพื่อเป็นการสร้างความเข้มแข็งในการผลักดัน การเรียนรู้ใหม่ๆเข้ามาในชุมชน และสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้

3. **ภาวะผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งและประสานพลังได้** จะเห็นได้ว่าผู้นำชุมชนบ้านน้ำเปลี่ยนเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ ที่ก้าวไกลรวมถึงมีการสร้างวิสัยทัศน์ของชุมชนเองเพื่อให้ชุมชนดำเนินงานตามวิสัยทัศน์ ที่ร่วมกันคิด นอกจากจะมีความเหนียวแน่นในชุมชนผู้นำชุมชนมีความเข้มแข็งและสามารถรวมจิตใจของคนในชุมชนได้ผู้นำชุมชนยังสามารถเป็นผู้นำที่สามารถประสานความร่วมมือจากหน่วยงานต่างๆไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชนที่จะเข้ามาสนับสนุน และพัฒนาหมู่บ้านได้ไม่ว่าจะเป็นการสนับสนุนของหน่วยงานภาครัฐเช่นเกษตรกรอำเภอกรมการปกครอง ธนาการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร หรือแม้กระทั่งมูลนิธิต่างๆที่เข้ามาช่วยเหลือและสร้างโครงการต่างๆจนหมู่บ้านประสบความสำเร็จเป็นหมู่บ้านที่มีผู้สนใจเข้ามาศึกษาดูงาน ตลอดเวลา

4. **การขับเคลื่อนด้วยบรรยากาศแห่งการเรียนรู้** จะเห็นได้ว่าในชุมชนจะมีการอบรมและการพัฒนารวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกันอยู่ตลอดเวลาซึ่งนั่นเป็นจุดเด่นของชุมชนบ้านน้ำเกียนที่ทำให้ประชาชนเข้าใจถึงหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงและพร้อมที่จะปรับปรุงตนเองหรือแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อให้เกิด สิ่งใหม่ๆเกิดขึ้นในชุมชนการปรับเปลี่ยนเรียนรู้วิถีชุมชนนั้นเป็นสิ่งที่ยากแต่เกิดขึ้นได้ในหมู่บ้านนี้เนื่องจากประชาชนพร้อมที่จะ รับฟังความคิดเห็นของคนอื่นและพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงแก้ไขนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืนได้

5. **การร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างชุมชน** จะเห็นได้ว่าแม้ว่า ลักษณะของความเป็นเมืองขึ้นคานเข้ามาอยู่ในจังหวัดน่านมากเพียงใดหมู่บ้านน้ำเกียนก็ยังเป็นหมู่บ้านที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์และมี

วิถีชีวิตที่น่าสนใจผ่านศูนย์การเรียนรู้ ชีววิถี เหล่านี้ก็เกิดมาจากการร่วมแรงร่วมใจกันและกันเห็นว่าแนวทางในการพัฒนาที่เป็นแนวทางทางการพัฒนาที่ยั่งยืนและเป็นการพัฒนาผ่าน ความ เติบโตทางสายกลางเป็นแนวทางการพัฒนาที่สามารถทำให้ชุมชนยั่งยืนได้ทั้งนี้ผลที่เกิดขึ้นจะเกิดขึ้นไม่ได้หากไม่มีการร่วมแรงร่วมใจกันระหว่างชุมชน ความร่วมแรงร่วมใจกันและกันสามัคคีปรองดองการจึงเป็นจุดเด่นและเป็นปัจจัยแห่งความสำเร็จของการน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในชุมชนนี้

3. แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การส่งเสริม และการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนั้นโดยพื้นฐานแล้วจำเป็นจะต้อง ให้ทุกคนมีจิตสำนึกในการพัฒนาว่าการพัฒนาในลักษณะของการพัฒนาที่ยั่งยืน และใช้ทฤษฎีเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้นั้นเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานที่ประชาชนทุกคนจำเป็นต้องรู้ และต้องสามารถนำมาใช้ได้จริง

หลักการและเหตุผลรวมถึงปัจจัยแห่งความสำเร็จ ตลอดจน สภาพปัจจุบัน ของการ ที่ชุมชนบ้านน้ำเกย่นน้อมนำเอา หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ในชุมชนนั้นสามารถสร้างข้อเสนอแนะที่เป็นแนวทางในการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้โดยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. การสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้าน

แนวทางการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้ความหมายและหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นแนวทางขั้นพื้นฐานในการ ที่จะส่งเสริมและเสริมสร้างให้หมู่บ้านมีศักยภาพมากขึ้น การสร้างความเข้าใจและสามารถทำให้ประชาชน นำไปประยุกต์ได้ อย่างถูกต้อง อาจจะใช้ การทำงาน และการมีตัวอย่าง ประกอบ หรือการทำงานในสถานการณ์จริง ให้ประชาชนรับรู้ถึงหลักปรัชญา และการนำเอาไปใช้ ที่มีลักษณะการเรียนรู้แบบค่อยเป็นค่อยไป เพื่อที่ประชาชนจะสามารถนำเอาไปปฏิบัติได้ อย่างถูกต้องและเหมาะสม และสามารถใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การสร้างความเข้าใจนี้เป็นการสร้างความเข้าใจตั้งแต่หลักปรัชญาวิธีการ และกระบวนการในการบริหารจัดการภายในหมู่บ้านเอง ซึ่งเมื่อประชาชนเข้าใจแล้วย่อมเป็นผลดีกับการสร้างระบบของหมู่บ้านโดย ในขั้นตอนแรกนั้นจะต้องรู้จักพึ่งพาตนเองก่อนที่จะไปให้คนอื่นช่วยเหลือ ถ้าพวกเราคิดจะรอการสนับสนุนจากคนอื่นอยู่คงเป็นไปไม่ได้การดำเนินงานของคนในชุมชนก็จะไม่เกิดผลสำเร็จ ก็ต้องช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หรือแนวทางในการอธิบาย ได้ง่ายๆเช่นการสอนเรื่องการพอมีพอกินพอใช้ พอกพอใจ ดังนี้

พอมีพอกินปลูกพืชสวนครัวไว้กินเองบ้างปลูกไม้ผลไว้หลังบ้าน 2-3 ต้น พอที่จะมีไว้กินเองในครัวเรือนเหลือจึงขายไป

พอยู่พอใช้ ทำให้บ้านน่าอยู่ ปราศจากสารเคมี กลิ่นเหม็น ใช้แต่ของที่เป็ธรรมชาติ ใช้จุลินทรีย์ผสมน้ำถูพื้นบ้านจะสะอาดกว่าใช้น้ำยาสารเคมี) รายจ่ายลดลง สุขภาพจะดีขึ้น

พอกพอใจ เราต้องรู้จักพอ รู้จักประมาณตนไม่ใช้เห็นคนอื่นมียากมีบ้าง เพราะเราจะหลงติดกับวัตถุ ปัญญาจะไม่เกิด และการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน รวมกันคิดรวมกันทำ รวมกันแก้ไขปัญหา

นอกจากนั้นต้องส่งเสริมและยกระดับแหล่งเรียนรู้ จุดเรียนรู้ให้เป็นศูนย์เรียนรู้ที่เป็นรูปธรรม ขยายผลครัวเรือนต้นแบบให้ครอบคลุมทั่วทุกครัวเรือนในระดับหมู่บ้าน

2. การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและพัฒนาให้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างยั่งยืน

แนวทางที่จะพัฒนา หมู่บ้านที่น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาใช้นั้นสิ่งหนึ่งที่จะต้องคำนึงถึงคือการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วน ไม่เพียงจะเป็นแค่การมีส่วนร่วมของประชาชนที่จะเข้ามา รับรู้และรับฟังโครงการหรือสิ่งที่ชุมชนจะทำแต่การมีส่วนร่วมของประชาชนในที่นี้คือการที่ให้ประชาชน ร่วมคิดร่วมทำและร่วมปฏิบัติอาจจะไปถึงขั้นการให้อำนาจในการบริหารจัดการซึ่งเมื่อนำเขียนมีการให้อำนาจ การบริหารจัดการแก่คณะกรรมการที่ประชาชนเลือกเองผ่านองค์กรพัฒนาคุณภาพชีวิต และการรวมกลุ่ม วิสาหกิจต่างๆ การร่วมแรงร่วมใจในการพัฒนาจะนำไปสู่การ พัฒนาที่ยั่งยืนและประสบความสำเร็จ ไม่ว่า จะเป็นแนวทางในการพัฒนาไหนแต่จะประสบความสำเร็จมากที่สุดในแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยการ นำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้ และใช้หลักการมีส่วนร่วม ของคนในชุมชนและการพึ่งตนเอง ผู้นำจะมีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบ ถึงแม้ว่าบางคน จะเป็นคณะกรรมการหลายกลุ่มก็ตามแต่สามารถ ปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเองได้เป็นอย่างดีมุ่งมั่นการทำงานสู่เป้าหมาย คือความสำเร็จ และพึ่งตนเองเองได้ ทุกฝ่ายให้ความเอาใจใส่ และรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายอย่างเต็มกำลังความสามารถ

นอกจากนั้นยังต้องมีการส่งเสริมและพัฒนาให้เป็นชุมชนเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบอย่างยั่งยืน สามารถทำได้โดยการโดยการนำหลักการมีส่วนร่วม ในการดำเนินชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่ง เน้นการดำเนินชีวิตที่เกิดจากความต้องการของชุมชนทุกครัวเรือนมีความประสงค์ที่จะใช้ชีวิตตามหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง โดยมีแนวคิดที่ว่าทำเพื่อพ่อหลวง ทำเพื่อครอบครัวทำเพื่อชุมชน และเพื่อเป็นต้นแบบให้กับ ลูกหลานและประชาชนทั่วไป

สำหรับกลุ่มต่างๆนั้น สามารถส่งเสริมแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยการปรับปรุง/ทบทวนแผนพัฒนา กลุ่ม และบรรจุไว้ในแผนชุมชน ปฏิบัติกิจกรรมตามแผนพัฒนา กลุ่มเพิ่มพูนทักษะการบริหารจัดการกลุ่มจัดเวที สรุปผลการดำเนินงานของกลุ่มในภาพรวม ส่งเสริมความเป็นกลุ่มต้นแบบ จัดทำเป็นเอกสารองค์ความรู้ เพื่อ เผยแพร่ขยายผล นอกจากนี้ควรจะต้องมีการรวมกลุ่มให้มีความรู้คำปรึกษาเงินทุนสถานที่และโอกาสในการ ทำอาชีพ หรือพัฒนาผลิตภัณฑ์ด้วย

3. แนวทางการส่งเสริมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ในการน้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเข้ามาใช้นั้นเมื่อนำมาปฏิบัติได้จริงและควรมีการ พัฒนาซึ่งสิ่งที่จะต้องพัฒนามากที่สุดก็คือมนุษย์มนุษย์เป็นทุนที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้และสามารถพัฒนาได้ อย่างยั่งยืนหากให้ความรู้ทักษะ ที่เหมาะสม การเสริมสร้าง ในด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ควรมีการ เสริมสร้างทางด้านเทคโนโลยีเพื่อให้สามารถเติบโตไปพร้อมกับความก้าวหน้าของโลกที่ทันสมัยอยู่เสมอ ไม่ว่า จะเป็น การสร้างนวัตกรรมในการทำเกษตรแนวใหม่หรือการส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชนให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นผ่านคนรุ่นใหม่หรือนักเรียนที่ต้องมีความรู้พื้นฐานในการทำงานด้านเศรษฐกิจพอเพียงและมีความรู้ใน ด้าน นวัตกรรมเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ได้ ทั้งนี้การให้ความสำคัญกับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์จะเป็นการลดช่องว่าง

ระหว่างวัยสำหรับคนรุ่นใหม่และปราชญ์ชาวบ้านควรจะต้องมีการถ่ายทอดความรู้ผ่านกระบวนการการจัดการ ความรู้ที่เหมาะสมโดยสามารถนำความรู้เชิงประจักษ์และความรู้ที่แอบแฝงจากภูมิปัญญาต่างๆเข้ามาจัดเก็บให้เป็นระบบเพื่อให้ความรู้นั้นอยู่ได้อย่างยั่งยืนในชุมชนบ้านน้ำเกียน ดังนั้นการพัฒนาทางด้านทรัพยากรมนุษย์จะเป็นการพัฒนาชุมชนแบบเป็นองค์รวม โดยมีการเชื่อมรากเหง้าของแต่ละปัญหาที่มีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน และแก้ไข รวมทั้งพัฒนาเชื่อมโยงไปพร้อม ๆ กัน

4. การส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการบริหารงาน

สิ่งหนึ่งที่สำคัญในหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงคือการมีความรู้คู่คุณธรรมและการส่งเสริมหลักธรรมาภิบาลในการจัดการเกี่ยวกับโครงการต่างๆของชุมชนที่น้อมนำเอาหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาดำเนินชีวิตนั้นความโปร่งใสความสามารถตรวจสอบได้และการเป็นผู้นำที่มีความรับผิดชอบ ต่อส่วนรวม เป็นหลักที่จะส่งเสริมให้ชุมชนมีความยั่งยืนด้านการจัดการมากขึ้นทั้งนี้คณะกรรมการหมู่บ้าน ก็เช่นกันควรจะมีวินัยและมีส่วนร่วมในการทำงาน ด้วย กิจกรรมเหล่านี้จำเป็นจะต้องให้ทั้งประชาชนและผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ติดตามผล และประชุมปรึกษาหารือกันอยู่ตลอดเวลา มีระบบการจัดการที่เป็นระบบ มีความโปร่งใส สามารถสะท้อนวิถีชีวิตที่เป็นไปตามแนวพระราชดำริ มีแหล่งเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงในชุมชน ส่งเสริมอาชีพ และในการบริหารอาจต้องแสวงหางบประมาณจากภายนอกหมู่บ้าน และภายในหมู่บ้านเพื่อการต่อเนื่องของกิจกรรมโครงการในการดำเนินชีวิตตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงอย่างต่อเนื่อง

อีกประการหนึ่งคือการมีภาวะผู้นำภาวะผู้นำที่ดีมีความรับผิดชอบและรับผิดชอบรวมถึงสามารถรวมกลุ่มให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆของการดำเนินงานของชุมชน สร้างความเข้าใจให้กับประชาชนในเรื่องต่างๆ ทั้งนี้ต้องร่วมทำงานโดยสร้างระบบพัฒนาแบบความต้องการในพื้นที่เป็นหลักมุ่งเน้นระดับชุมชน โดยการยึดถือความคิด ความต้องการศักยภาพของประชาชนเป็นที่ตั้ง รับฟังความคิดเห็นจากภาคประชาชนมากขึ้น เนื่องจากคนในชุมชนเกิดความเข้มแข็งขึ้นก็เพราะรู้จักรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน มีการจัดตั้งกลุ่มรวมตัวกันเพื่อทำกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ ในการพัฒนาชุมชน ดังนั้นการฝึกกำลังของฝ่ายปกครองประกอบด้วย กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ฝ่ายองค์การบริหารส่วนตำบล คือสมาชิก อบต.ทุกหมู่บ้าน และฝ่ายตัวแทนชาวบ้าน ควรยึดหลักการทำงานแบบเสมอภาคเท่าเทียม ทำงานเชิงรุกกับปัญหา ทุกเรื่องผ่านการร่วมคิด ร่วมวางแผน และตัดสินใจร่วมกัน สำคัญที่สุดของการบริหารภายใต้หลักธรรมาภิบาลนั้นจำเป็นจะต้องให้ประชาชนรู้สึกว่าเขาเป็นส่วนร่วมคิดร่วมทำและร่วมตัดสินใจซึ่งจะสร้างให้ประชาชนรู้สึกเป็นเจ้าของชุมชนของตนเอง และต้องการที่จะพัฒนาชุมชนของตนเองให้มีความยั่งยืนสืบไป

5. การส่งเสริมด้านการพัฒนาอาชีพอย่างยั่งยืน

ในการดำเนินชีวิตด้วยความยั่งยืนนั้นควรจะมีการส่งเสริมให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและให้ความสำคัญต่ออาชีพ อาชีพ เกษตรกรรมตัวกันประกอบธุรกิจในชุมชนเกี่ยวกับการผลิตสินค้า การให้บริการหรือการอื่นๆและจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนเพื่อได้รับการรับรองตามกฎหมายและได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนจากภาครัฐเพื่อให้ระบบเศรษฐกิจชุมชนมีความเข้มแข็ง สามารถพัฒนาไปสู่การแข่งขันทางการค้าได้ หรือ ส่งเสริมสนับสนุนให้ ครั้วเรือน นำหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปปรับใช้ในชีวิตประจำวันมีการจัดทำบัญชีครัวเรือน จัดทำแผนชีวิต โดยมีครอบครัวพัฒนา เป็นต้นแบบขยายผล การปฏิบัติสู่ครัวเรือน

ข้างเคียง หรือแม้กระทั่งการนำทรัพยากรในท้องถิ่นมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ ก่อให้เกิดการสร้างคนสร้างรายได้เข้าท้องถิ่นด้วยหลัก เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา และสิ่งที่สำคัญที่สุดก็คือ คนในหมู่บ้านต้องเข้าใจกัน รู้รัก สามัคคี เสียสละ และรู้จักความพอเพียง ดังนั้นในทางปฏิบัติควรเริ่มจากการให้คนในชุมชนเกิดความสนใจและให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะการอนุรักษ์และขยายพันธุ์พืชสมุนไพร และพืชอาหาร ตลอดจนการอนุรักษ์ป่าของชุมชน และให้คนในชุมชน สร้างอาชีพส่งเสริมกิจกรรมในชุมชน สนับสนุนผลักดันให้ชุมชนเกิดกลุ่มอาชีพที่เข้มแข็งและยั่งยืนเพื่อเกิดรายได้หรือ พัฒนาการใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์สูงสุด โดยการร่วมคิด ร่วมรู้ ร่วมทำ ร่วมรับผลประโยชน์กับหน่วยงานทุกภาคส่วนที่ทำงานในพื้นที่ หมู่บ้าน ตำบลอย่างบูรณาการ

ข้อเสนอแนะของการวิจัย

1 ข้อเสนอแนะของการวิจัย

- 1) รัฐบาลควรพิจารณาการเสริมสร้างคุณภาพชีวิตของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการดำเนินการและการริเริ่มจากประชาชนในการพัฒนาชุมชนและอาศัยความสามารถของรัฐบาลที่เป็นผู้แทน เข้าไปบริการในด้านเครื่องมือเครื่องใช้ให้ประชาชนเพื่อสามารถบริหารจัดการชุมชนได้
- 2) องค์การภาครัฐ ภาคเอกชนควรมีการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตทางเศรษฐกิจสังคมและวัฒนธรรมให้แก่ท้องถิ่นชนบททุกแห่งทุกส่วนบนพื้นฐานของความรู้คู่คุณธรรมด้วยการส่งเสริมระบบการจัดการความรู้ และการสร้างองค์กรแห่งการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน
- 3) ส่งเสริมการรวมกลุ่ม กลุ่มอาชีพ กลุ่มออมทรัพย์ และการสร้างเครือข่ายองค์กรชุมชน การพัฒนา กิจกรรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง
- 4) การพัฒนากิจกรรมทางด้านการศึกษา สังคม วัฒนธรรม สาธารณสุข และสิ่งแวดล้อมรวมทั้งการวิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โดยจัดตั้งสร้างศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจชุมชนแบบเบ็ดเสร็จระดับอำเภอ/จังหวัด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไปและข้อจำกัดในการวิจัย

- 1) ควรวิจัยเพื่อสนับสนุนงานพัฒนาชุมชน โดยจัดตั้งสร้างศูนย์การเรียนรู้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ระดับอำเภอ/จังหวัด โดยเน้นการมีส่วนร่วมขององค์กรชุมชนท้องถิ่น ด้วยการสร้างหลักสูตรฝึกอบรมการพัฒนาชุมชน และพัฒนาสถานที่ศึกษาดูงาน
- 2) ควรวิจัยในประเด็นการสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่น จึงเป็นการพัฒนาที่เน้นกระบวนการมากกว่ารูปแบบ และต้องการความต่อเนื่องในการปฏิบัติรวมทั้งให้ความสำคัญต่อการพัฒนาที่เริ่มจาก ฐานทรัพยากรในท้องถิ่น ตลอดจนการมีส่วนร่วมของเครือข่ายทั้งภาครัฐและเอกชน

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2552). *แนวทางการนิเทศเศรษฐกิจพอเพียงสู่สถานศึกษา*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ.
- นราทิพย์ พุ่มทรัพย์. (2550). *โครงการวิจัยและพัฒนากระบวนการปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรมโดยอาศัยแนวทางพระบรมราโชวาทเรื่องคุณธรรม 4 ประการเป็นพื้นฐานในการเรียนรู้วิถี เศรษฐกิจพอเพียง*. ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาพลังแผ่นดินเชิงคุณธรรมสำนักงานบริหารและพัฒนาองค์ความรู้ (องค์การมหาชน) : มหาวิทยาลัยมหิดล.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2543). *การพัฒนาที่ยั่งยืน*. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก.
- พัชรภรณ์ ลิ้มปิ้องคนันต์. (2552). *การประยุกต์พระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียงกับวิสาหกิจชุมชน: กรณีศึกษา กลุ่มดีเลิศบ้านร่องพองอำเภอเมืองจังหวัดแพร่*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยแม่โจ้-แพร่ เฉลิมพระเกียรติ.
- วิเชียร วิทยอดม และคณะ. (2552). *ทัศนะของนักศึกษาต่อการนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงไปสู่การแก้ปัญหาความฟุ่มเฟือย: กรณีศึกษานักศึกษามหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี คณะบริหารธุรกิจ*. (รายงานการวิจัย). มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี.
- สัมพันธ์ เตชะอริกและคณะ. (2537). *ศักยภาพและเครือข่ายผู้นำท้องถิ่น*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: เจริญวิทย์การพิมพ์

การพัฒนาศักยภาพของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัย
เพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน
Development of Savings and Career Patented of the Elderly
for Sustainable Living in the Upper North

พูนทรัพย์ เกตุวีระพงศ์

Poonchap Ketverapong

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตแพร่

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Phrae Campus

Corresponding Author's Email: pk2498@hotmail.com

Received February 5, 2020; Revised March 11, 2020; Accepted April 21, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน 2. เพื่อศึกษาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน 3. เพื่อพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยในภาคเหนือตอนบน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพโดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เก็บข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่มีส่วนเกี่ยวข้อง กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในท้องถิ่นประกอบด้วย ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลและผู้เกี่ยวข้อง รวมทั้งหมด 14 รูป/คนและกลุ่มตัวอย่างในการทำกิจกรรมกลุ่มเชิงปฏิบัติการได้แก่ ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลนาจักรและโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลนายน้อยแห่งละ 50 คนรวมทั้งหมด 100 คน ผลการวิจัย พบว่า

1. ผลการศึกษาสภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน พบว่า สภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน สภาพการออม ได้รับการดูแลจากภาครัฐบาล รัฐบาลมีช่องทางในการส่งเสริมการออม คือ กองทุนการออมแห่งชาติหลักประกันเพื่อคนวัยเกษียณ กองทุนการออมแห่งชาติ 2558 ประชาชนทั่วไปและผู้เกษียณจำนวนมากยังไม่ได้รับข้อมูลนี้และยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนออมแห่งชาติจำนวนมาก ภาครัฐต้องทำการประชาสัมพันธ์ ส่วนการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเนื่องจากประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงวัยที่มากและเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Aging)” มีผู้สูงวัยจำนวนมากต้องการประกอบอาชีพเป็นบางเวลา (Part time) และเต็มเวลา (Full time) ต้องการให้รัฐบาลสนับสนุนอาชีพและเงินทุนประกอบการ

2. ผลการศึกษาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน พบว่า ในพื้นที่จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน โรงเรียนผู้สูงอายุมีบทบาทการส่งเสริมผู้สูงวัยในการออมและการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงวัยโดยส่งเสริมอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานมากสามารถทำที่บ้านได้ เช่น ปลูกทำขนมพื้นบ้าน ข้าวแต่น ข้าวแคบ การจักสาน การจัดตุ๊ก การทำดอกไม้ การทำดอกไม้จากผ้าและกระดาษ การทำตุ๊กกระดาษ จังหวัดน่านอาชีพที่ส่งเสริม ได้แก่ การจักสาน การทอผ้า การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำอาหารและขนมพื้นบ้าน เป็นอาชีพพื้นฐาน ของชุมชน ยังไม่สามารถนำไปต่อยอดทำเป็นอาชีพอย่าง

ยังยืนได้ มีโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลนาจักร อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ มีผู้สูงอายุสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้เพียง 1 รายเท่านั้น คือนางบัวจันทร์ สุจริต อายุ 72 ปี การทำขนมพื้นบ้าน ข้าวแต่นและข้าวแคบ ข้าวพัน (ทางเหนือเรียกข้าวปัน) พื้นที่จังหวัดน่านไม่สามารถต่อยอดอาชีพได้ มีการส่งเสริมการออมเป็นกลุ่มและรายบุคคลผ่านธนาคารหมู่บ้าน ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่มีรายได้และรายได้ต่ำมากไม่คงที่ไม่เพียงพอต่อการออม นักเรียนผู้สูงอายุไปโรงเรียน เพราะมีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆได้พัฒนาการ กาย ใจ อารมณ์และสังคมรวมถึงการได้พบผู้สูงวัยกลุ่มเดียวกันไม่เหงา

3. ผลการพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้อายุ จังหวัดแพร่และจังหวัดน่านพบว่า ชุมชนมีอาชีพดั้งเดิมคือทำการเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ เป็นหลักมีความเป็นอยู่แบบพอเพียง อาชีพที่นำไปพัฒนา คือ การผลิตโคมล้านนาและทำดอกไม้จันทน์ ทั้งสองพื้นที่ได้รับการต่อยอดเพื่อเป็นอาชีพต่อไปจากผู้บริหารท้องถิ่น ทำเป็นโครงการบรรจุในแผนปฏิบัติการปีงบประมาณ 2562 ข้อจำกัดในการพัฒนา ศักยภาพของผู้สูงวัย คือ อยู่ในช่วงวัยที่ถดถอย ร่างกายไม่แข็งแรง การทำงานของกล้ามเนื้อไม่ค่อยประสานกัน การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นอุปสรรคด้านการพัฒนา ศักยภาพ เหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนา ศักยภาพด้าน อาชีพและการออมในผู้สูงอายุ

คำสำคัญ: การพัฒนา, การออม, การประกอบอาชีพ, ผู้สูงวัย, ภาคเหนือตอนบน

Abstract

The objectives of this research were 1) to study the general condition of saving and occupation of elderly for sustainable life in the North of Thailand, 2) to study the saving potentials and occupation of elderly for sustainable life in the North of Thailand and 3) to develop the saving potentials and occupation of elderly for sustainable life in the North of Thailand. It was a qualitative research by emphasizing action research. It collected from key informant by using the interview the elderly about career and concern totals 14 persons and the sample in actions group activities namely; the elderly in the Elderly School of Nacak Sub-District Administrative Organization and the Elderly School of Naniose Municipality each 50 persons total 100 persons. The results were as follows:

1. The study showed that the government that had prospect in saving supporting as National Saving Found for retirement age, National Saving Found 2015. However, most of people and retirement age had not yet this issue and also had not applied for member of the National Saving Found. The public sector must do public relation. For the occupation aspects of elderly, it was found that they need earn a living in part time and need the government to encourage the occupation and money in full time.

2. The study found that the Elderly School of Phrae and Nan Province had played important role in saving supporting and occupation development for elderly which had not had more labor namely training for local sweets, Khowtan, Khowcap, Basket Making, Paper Fag Making, Dry Flower Making, Cloth Flower and paper Making. For Nan Province, the people had supported on Basket Making, Cloth Weave, creative flower making, food and basic sweet making. The basic occupation of community was not developed to become sustainable occupation. It had only one school which could have developed sustainably

such as the Elderly School of Nacak Sub-District Administrative Organization, Muang District, and Phrae Province. It had a person as Mrs. Boajan Sujarit, age 72 years. She made local sweets- Khowtan, Khowcap and Khawpan. Nan Province area could not develop. There were saving supporting in both group and person by passing village bank. Most of elderly had not have income or had low income that was not sufficient for saving. Moreover, the elderly student liked to go to school, because they had happiness with the various activities which could develop body, mentality, emotion and society, and did not make them felt lonely.

3. The study found that the community had the old occupation as cultivation. The developing occupations were the Lanna Lam production and Paper Flower production which were developed for permanent occupation from the local administrator. It had put in the action plan in budget 2019. The limitations of elderly potential development were the old age, less strong, and sick. These limitations were important obstacles for saving and occupation of elderly.

Keywords: Development, Saving, Career Patented, The Elderly, The Upper North

บทนำ

ปัจจุบันสถานการณ์ของสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วจากผลของปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ การขาดความสมดุลในกระบวนการพัฒนา ปัญหาวิกฤตของประเทศไทยที่กำลังเกิดขึ้นในด้านสังคมวัฒนธรรม การศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง หลากหลาย สาเหตุมาจากความเจริญก้าวหน้าของเทคโนโลยีสารสนเทศหรือกระแสโลกาภิวัตน์ ตามลักษณะของโลกยุคการสื่อสารอย่างไร้พรมแดนและในหลายปัจจัยที่เปลี่ยนแปลงส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ในสังคมยุคใหม่ต่อประชากรในทุกช่วงวัย จากการกำหนดทิศทางของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560 - 2564) การคาดประมาณประชากรของประเทศไทย พ.ศ. 2553 -2583 กลุ่มผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นสะท้อนถึงภาระค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่เพิ่มมากขึ้นขณะที่ผู้สูงอายุจำนวนมากยังมีรายได้ไม่เพียงพอในการยังชีพผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นจาก 10.3 ล้านคน (ร้อยละ 16.2) ในปี 2558 เป็น 20.5 ล้านคน (ร้อยละ 32.1) ในปี พ.ศ. 2583 การเพิ่มขึ้นของผู้สูงอายุวัยกลางและวัยปลายจะส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายในการดูแลที่เพิ่มสูงขึ้น แม้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในกำลังแรงงานเพิ่มขึ้นแต่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่าย เนื่องจากมีการออมน้อย และแหล่งรายได้หลัก ร้อยละ 78.5 ของรายได้ทั้งหมดมาจากการเกื้อหนุนของบุตร

สังคมไทยในปัจจุบันได้ตระหนักถึงความสำคัญของผู้สูงอายุ โดยให้สิทธิและการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ในหมวดที่ 3 มาตรา 54 (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2540) มีสาระสำคัญคือ “บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ และไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ” และในหมวดที่ 5 มาตรา 80 ระบุว่า รัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้ ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาสให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ “นอกจากนี้องค์กรต่างๆยังได้สนับสนุนกิจกรรมผู้สูงอายุตามปณิญาผู้สูงอายุไทย โดยให้ปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และให้ความรัก ความเอื้ออาทร การดูแลเอาใจใส่จากครอบครัว สังคมชุมชน รวมทั้งให้โอกาสเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างต่อเนื่อง หากมองย้อนถึงอดีต จะเห็นว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 7 (2535-2539) ได้นำนโยบายด้านผู้สูงอายุมาไว้รวมกับนโยบายการยกระดับคุณภาพชีวิตของประชากรต่อมาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (2540-2544) ได้นำการบริการทั้งด้านสวัสดิการและการบริการสุขภาพ เพื่อ

ความอยู่ดีมีสุขของผู้สูงอายุมากขึ้นโดยสามารถมองเห็นเป็นรูปธรรมแต่เนื่องจากสังคมเปลี่ยนแปลง การให้บริการไม่ทั่วถึง หน่วยงานได้บริการซ้ำซ้อนล่าช้าและที่สำคัญไม่ตอบสนองต่อความต้องการของผู้สูงอายุอย่างแท้จริง (ศิริวรรณ ศิริ, 2543) ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุโดยแท้จริง จึงขึ้นอยู่กับความสามารถของปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพลังขับเคลื่อนสู่ความผาสุกของชีวิตได้ โดยมีองค์กร/หน่วยงานเป็นปัจจัยสนับสนุน หรืออาจกล่าวได้ว่าภาครัฐได้เห็นความสำคัญของผู้สูงอายุนับตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ปัจจุบันสังคมไทยกำลังเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรครั้งสำคัญคือ (นางสาวชมพูนุช พรหมศักดิ์, 2556) การเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยโดยสัดส่วนจำนวนประชากรในวัยทำงานและวัยเด็กลดลงเนื่องจากอัตราการเกิดและอัตราการตายของประชากรลดลงอย่างต่อเนื่องทำให้ประชาชนไทยโดยเฉลี่ยมีอายุยืนยาวขึ้น ซึ่งสถานการณ์ของประเทศไทยก็ดำเนินไปเช่นเดียวกับนานาประเทศ กล่าวคือ การดำเนินนโยบายด้านประชากรและการวางแผนครอบครัวที่ประสบความสำเร็จตลอดจนความก้าวหน้าในการพัฒนาประเทศทั้งด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่งผลให้คนไทยมีสุขภาพดี มีอายุยืนยาวขึ้นและมีโอกาสได้รับการศึกษาสูงขึ้นมีความรู้และทักษะในการป้องกันและดูแลสุขภาพตลอดจนวางแผนครอบครัวที่มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นซึ่งผลสำเร็จดังกล่าวทำให้สถานการณ์การเจริญพันธุ์และอัตราการเกิดมีแนวโน้มที่ลดลงจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านโครงสร้างของประชากร กล่าวคือประชากรที่อยู่ในวัยผู้สูงอายุมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในขณะที่ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีแนวโน้มที่ลดลง

องค์การสหประชาชาติ(UN)ได้นิยามว่าประเทศใดมีประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเป็นสัดส่วนเกิน 10% หรือ 65 ขึ้นไปเกิน 7% ของประชากรทั้งประเทศถือว่าเป็นประเทศนั้นได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Society) และจะเป็นสังคมผู้สูงอายุโดยสมบูรณ์ (Aging Society เมื่อสัดส่วนของประชากรอายุ 60 ปีขึ้นไปเพิ่มเป็น 20% และอายุ 65 ขึ้นไปเพิ่มเป็น 14% โดยประเทศไทยได้นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ” ไว้ในพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 หมายถึงผู้มีอายุ 60 ปีขึ้นไป

การเปลี่ยนแปลงทางโครงสร้างของประชากรในการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่ได้รับความสนใจกันเป็นอย่างมากทั้งในระดับชาติและระดับโลก เนื่องจากมีผลกระทบอย่างกว้างขวางในระดับมหภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP) รายได้ต่อหัวของประชากร การออมและการลงทุนงบประมาณของรัฐบาล การจ้างและผลิตภาพของแรงงานระดับจุลภาค ได้แก่ ผลต่อผลิตภัณฑ์และบริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะด้านการเงินและสุขภาพ การเตรียมความพร้อมเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงเป็นเรื่องเร่งด่วนสำคัญที่ต้องการวางแผนอย่างเป็นระบบและเริ่มดำเนินการล่วงหน้า เนื่องจากมาตรการต่างๆ หลายประการล้วนแล้วแต่ต้องใช้เวลาในการดำเนินการกว่าจะเห็นผลอย่างเป็นรูปธรรม

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงได้มีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายว่าควรมีมาตรการส่งเสริมและสนับสนุนการออมส่วนบุคคลได้แก่

1. ส่งเสริมการทำงานอย่างต่อเนื่องของแรงงานที่มีอายุมากให้สามารถพึ่งตนเองได้
2. ส่งเสริมให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นสร้างโอกาสทางอาชีพให้กับกลุ่มผู้มีรายได้น้อยและลดรายจ่ายแก่ประชาชน
3. ส่งเสริมจิตสำนึกในการออม
4. เพิ่มประสิทธิภาพกลไกทางการเงินในการจัดทำมาตรการส่งเสริมการออมแตกต่างกันตามกลุ่มเป้าหมาย
5. พัฒนาระบบบำนาญภาครัฐ เช่น นโยบายลดหย่อนภาษีด้านการสะสมเงิน สนับสนุนเพิ่มบทบาทสถาบันทางการเงินเฉพาะกิจของรัฐ เป็นต้น

6. การสร้างความเข้มแข็งของโครงข่ายคุ้มครองทางสังคมเพื่อช่วยเหลือกลุ่มที่ไม่สามารถออมได้หรือมีการออมต่ำโดยส่งเสริมให้องค์กรชุมชนจัดสวัสดิการให้ครอบคลุมประชากรกลุ่มดังกล่าวแทนส่งเสริมการออม ประเทศไทยเมื่อเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงควรมีการเตรียมการรองรับ โดยเมื่อคนแก่หรือคนชรามีมากขึ้น สัดส่วนคนทำงานลดลงผลผลิตโดยรวมก็จะลดลง ส่งผลให้รายได้ของประเทศลดลง เกิดปัญหาทางด้านเศรษฐกิจของประเทศได้ ผู้สูงอายุต้องเกษียณจากแรงงานไม่มีรายได้ ต้องอาศัยรายได้จากเงินที่เก็บออมไว้ ถ้าหากไม่มีเงินออมไว้มากพอก็จะส่งผลให้เกิดปัญหาในการดำรงชีพเป็นภาระแก่สังคมที่ต้องช่วยเหลือเกื้อกูลจัดสวัสดิการต่างๆ ให้เหมาะสมและเพียงพอ เมื่อถึงวัยสูงอายุสภาพร่างกายและจิตใจมีการเปลี่ยนแปลงต้องมีการปรับตัวและที่สำคัญเมื่ออายุมากขึ้นสภาพร่างกายเริ่มเสื่อมถอยปัญหาด้านสุขภาพก็จะตามมา ซึ่งทั้งหมดเป็นปัญหาที่ทุกภาคส่วนมีการเตรียมการเพื่อรองรับจำนวนผู้สูงอายุที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ

จากข้อมูลดังกล่าวเบื้องต้นทำให้คณะผู้วิจัย มีความสนใจที่ทำการศึกษาวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอน เพื่อเป็นการสร้างความสุขและสร้างความมั่นใจในสังคมผู้สูงอายุและเสริมสร้างสภาพความพร้อมของร่างกายและจิตใจให้เกิดความเข้มแข็งในการดำรงชีพในช่วงวัยสูงอายุอย่างมั่นคง เกี่ยวกับการออมและงานอาชีพที่เหมาะสมกับช่วงวัย เป็นการแบ่งเบาเพื่อลดปัญหาด้านเศรษฐกิจและความเป็นอยู่ที่ยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน
2. เพื่อศึกษาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน
3. เพื่อพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน

การออกแบบการวิจัยและขอบเขตการวิจัย

ลักษณะการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) มีการกำหนดขอบเขตการวิจัย คือ

1. ขอบเขตด้านพื้นที่ คณะผู้วิจัยกำหนดพื้นที่ในการศึกษาใน จังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน
2. ขอบเขตด้านประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยได้กำหนดกลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างจังหวัดละ 2 กลุ่ม คือ
 - 1) กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพในการสัมภาษณ์/สนทนากลุ่ม ได้แก่ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องข้องในท้องถิ่นประกอบด้วย ผู้สูงอายุ ผู้ดูแลและผู้เกี่ยวข้อง จังหวัดละ 7 ท่าน รวมทั้งหมด 14 รูป/คน
 - 2) กลุ่มตัวอย่างในการทำกิจกรรมกลุ่มเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในภาคเหนือตอนบน ได้แก่ ผู้สูงอายุในโรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลนาจักรและโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลน่าน้อยแห่งละ 50 คนรวมทั้งหมด 100 คน ที่เข้าร่วมกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ ในกิจกรรมการผลิตโคมล้านนาและดอกไม้จัน
3. ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ สภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน ศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุเพื่อการ

ดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบนและการพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยในภาคเหนือตอนบน

4. ขอบเขตด้านระยะเวลา ระหว่างเดือนมกราคม – กันยายน 2561

5. วิธีการวิจัย ลักษณะของการวิจัย เป็นการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยเน้นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) และเป็นการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) การศึกษาข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิ (primary Source) และข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Source) การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) การจัดสนทนากลุ่มย่อย (Focus Group Discussion) และเอกสารการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

6. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารวิชาการเกี่ยวกับการพัฒนาศักยภาพของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน การลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Action Research) ในกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยมีประเด็นที่สำคัญ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews) และ ใช้วิธีการจดบันทึก (Field Note) และบันทึกเสียงโดยใช้แท็บเล็ตเสียง

7. การเก็บรวบรวมข้อมูล

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลคณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลเอกสารวิชาการการพัฒนาศักยภาพของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน วิเคราะห์องค์ความรู้จากการลงพื้นที่เชิงปฏิบัติการ (Action Research) การสังเคราะห์จากการสัมภาษณ์ และสังเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interviews)

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์การวิจัย ข้อที่ 1 พบว่า สภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน พบว่า สภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน สภาพการออม ได้รับการดูแลจากภาครัฐบาล รัฐบาลมีช่องทางในการส่งเสริมการออมสำหรับกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระหรืออยู่นอกระบบบำเหน็จบำนาญของรัฐ หรือกองทุนเอกชนที่มีนายจ้างจ่ายสมทบแล้ว คือ กองทุนการออมแห่งชาติ หลักประกันเพื่อคนวัยเกษียณ กองทุนการออมแห่งชาติ 2558 เป็นนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้คนไทยมีนิสัยรักการออม เพื่อให้มีบำนาญใช้ที่เกษียณอายุการทำงานไปแล้วสำหรับผู้สูงอายุทั่วไปที่ไม่อยู่ในระบบราชการ กองทุนการออมแห่งชาติเปรียบเสมือนหลักประกันการดำรงชีวิตในยามแก่ชรา ช่วยส่งเสริมให้มีวินัยการเงินอีกทางหนึ่งสำหรับคนไทยและผู้สูงอายุ แต่ในภาคปฏิบัติในการลงพื้นที่โรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่าประชาชนทั่วไปและผู้เกษียณจำนวนมากยังไม่ได้รับข้อมูลนี้และยังไม่ได้สมัครเป็นสมาชิกกองทุนออมแห่งชาติจำนวนมาก ดังนั้นภาครัฐต้องทำการประชาสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องและติดตามผลงานเป็นระยะของการทำงานและครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศด้วย และต้องกระจายการประชาสัมพันธ์ลงสู่ท้องถิ่นโดยผ่านองค์การบริหารตำบล เทศบาล กำนันและผู้ใหญ่บ้านส่วนการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเนื่องจากประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงวัยที่มากและเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Aging)” อันจะมีผลต่อสภาพสังคม สภาวะเศรษฐกิจและการจ้างงาน ตลอดจนการจัดสรรทรัพยากรทางสุขภาพและสังคมของประเทศอย่างและเป็นประชากรผู้สูงวัยที่อยู่นอกระบบราชการที่ยังมีความต้องการทำงานอาชีพในระดับที่มากกว่าสำรวจโดยสำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 1-12 กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีความประสงค์ที่จะทำงานเมื่อเข้าสู่วัยสูงวัย หากมีผู้ว่าจ้างเปิดโอกาสให้เข้าทำงาน ส่วนใหญ่ต้องการทำงานบางเวลา (Part time) และต้องการทำงานเต็มเวลา (Full time) และต้องการให้รัฐให้ทุนแก่

ผู้สูงอายุในการประกอบอาชีพและมีความต้องการให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ มีบทบาทในการส่งเสริมอาชีพผู้สูงอายุ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.) กระทรวงแรงงาน กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการคลัง องค์กรพัฒนาเอกชน กระทรวงศึกษาธิการ หน่วยงานภาคเอกชน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, มูลนิธิ เป็นต้น

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า

1. ในพื้นที่จังหวัดแพร่ โรงเรียนผู้สูงอายุองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนาจักร ข้อมูลเชิงเอกสาร องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนาจักร ตำบลนาจักร อำเภอเมืองจังหวัดแพร่กับบทบาทการส่งเสริมผู้สูงอายุในการออมและการพัฒนาอาชีพสำหรับผู้สูงอายุ ได้จัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุขึ้น และจากการสังเกตการณ์และสัมภาษณ์ ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลนาจักร ได้ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล ค้ำครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ เสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาและส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไป ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ 5 ด้านคือ ด้านร่างกาย ทำให้ร่างกายมีความกระฉับกระเฉงช่วยชะลอความเสื่อมถอยของร่างกาย ด้านจิตใจ การทำงานช่วยให้ผู้สูงอายุเห็นคุณค่าในตนเองมีศักดิ์ศรีไม่เป็นภาระของลูกหลาน และด้านความมั่นคงช่วยให้ผู้สูงอายุมีรายได้ในการดูแลตนเองทั้งยามปกติและยามเจ็บป่วยและด้านสังคม มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนวัยเดียวกันและคนต่างวัย ได้รับการยอมรับในฐานะสมาชิกของกลุ่ม โรงเรียนผู้สูงอายุเป็นพื้นที่เรียนรู้และถ่ายทอดประสบการณ์ ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่น ให้ดำรงสืบทอดเป็นเอกลักษณ์ของชุมชนและโรงเรียนผู้สูงอายุเป็น “เวที” ให้ผู้สูงอายุมีส่วนร่วมในการทำประโยชน์ต่อชุมชนและสังคม ผลักดันให้เข้าร่วมเป็นอาสาสมัครในชุมชน จากการเปิดโรงเรียนผู้สูงอายุ พบว่า มีนักเรียนผู้สูงอายุ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มแรกเป็นกลุ่มข้าราชการบำนาญ 10 คน นอกนั้นกลุ่มผู้สูงอายุทั่วไปไม่มีรายได้ประจำเป็นกลุ่มสำคัญที่ยังต้องการมีงานทำและสร้างรายได้ให้กับครอบครัว โรงเรียนผู้สูงอายุตำบลนาจักรได้ส่งเสริมการออมในกลุ่มนักเรียนผู้สูงอายุโดยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เน้นหลักการดำรงชีพแบบประหยัดนักเรียนผู้สูงอายุตำบลนาจักรมาจากพื้นที่ในตำบลนาจักรจำนวน 9 หมู่บ้านมีความต้องการทำงานเพื่อสร้างรายได้ อบต.นาจักรได้ส่งเสริมอาชีพที่ไม่ต้องใช้แรงงานมากสามารถทำที่บ้านได้ เช่น ฝึกทำขนมพื้นบ้าน ช่างแตง ข้าวแคบ การจักสาน การจัดตุ่ง การทำดอกไม้ การทำดอกไม้จากผ้าและกระดาษ การทำตุ่งกระดาษ มีผู้สูงอายุสามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ คือ การขนมพื้นบ้าน ข้าวแตงและข้าวแคบ ข้าวพัน (ทางเหนือเรียกข้าวปั่น) คือ (นางบัวจันทร์ สุจริต อายุ 72 ปี มีรายได้ 6400 บาทต่อเดือน) โรงเรียนผู้สูงอายุส่งเสริมการออมเป็นกลุ่มและรายบุคคลผ่านธนาคารหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้าน และพบว่า ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไม่มีรายได้และรายได้ต่ำมากไม่ค่อยเพียงพอต่อการออม ผู้สูงอายุที่เป็นนักเรียนในโรงเรียนกล่าวในทำนองเดียวกัน คือ มีความสุขที่ได้ร่วมกิจกรรมต่างๆของโรงเรียนได้พัฒนาการ กาย ใจ อารมณ์และสังคมไปพร้อมๆกับการได้พบผู้สูงอายุกลุ่มเดียวกันไม่เหงา

2. ในพื้นที่จังหวัดน่านโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อยจังหวัดน่าน สังเกตการณ์และสัมภาษณ์ พบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุอยู่ในความดูแลของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ตั้งขึ้น เพื่อส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล ค้ำครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุเสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกายและจิตใจส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคมเสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญาผู้สูงอายุ ส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไปผ่านการบริหารจัดการ ด้วยหลัก 5 ก และพบว่า โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน ตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2559

ปัจจุบันมีนักเรียนผู้สูงอายุจำนวน 76 คน 7 หมู่บ้านแบ่งเป็นสองกลุ่ม คือ กลุ่มที่มีรายได้ประจำข้าราชการ บำนาญ กลุ่มที่ไม่มีรายประจํานอกจากรับเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุเดือนละ 700 บาทรายได้เฉลี่ยต่อเดือนทั้งกลุ่มผู้สูงอายุ 4400 บาท ไม่เพียงพอต่อการออม เทศบาลตำบลศรีสะเกษได้แนะนำการออมด้วยการทำประกันชีวิตกับบริษัทประกันชีวิตโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลศรีสะเกษ เน้นในกิจกรรมที่พัฒนาใจและกาย คือ กิจกรรมด้านนันทนาการพัฒนากาย เน้นหลักการทำควมดีมีจิตอาสาให้สอดคล้องกับระเบียบการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุการบูรณาการเข้ากับการทำงานของ “ธนาคารความดี” อาชีพที่ส่งเสริม ได้แก่การจักสาน การทอผ้า การทำดอกไม้ประดิษฐ์ การทำอาหารและขนมพื้นบ้าน เป็นลักษณะของการมาเรียนรู้เท่านั้นไม่สามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ มีเพียงกิจกรรมที่รวมกลุ่มกันคือทำดอกไม้ประดิษฐ์จากเศษวัสดุที่เหลือใช้ คือ ดอกไม้จันทร์ ที่ใช้ในชุมชนแต่ไม่มีการซื้อขายเป็นลักษณะของงานกิจกรรมจิตอาสาเท่านั้นและกิจกรรมต่างๆได้รับความร่วมมือจาก ครูภูมิปัญญาในท้องถิ่น โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล เกษตรอำเภอ เกษตรตำบล กศ.น. อำเภอนาน้อย สาธารณสุข หลังจากฝึกอบรมอาชีพไปแล้ว พบว่า นักเรียนผู้สูงอายุขาดแคลนงบประมาณ และด้วยวัยที่ถดถอยผลิตได้ไม่มากและไม่มีตลาดรองรับซื้อขายกันเองในชุมชน เทศบาลตำบลศรีสะเกษมีแหล่งการออมของชุมชนทุกหมู่บ้านคือ ธนาคารหมู่บ้านและแนะนำการออมด้วยการประกันชีวิต อุปสรรคและปัญหาในการส่งเสริมอาชีพของโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลศรีสะเกษ คือ กำลังที่ถดถอยของผู้สูงวัย การเจ็บป่วย ขาดงบประมาณจึงส่งผลการออมมากในภาพรวมนักเรียนมีความสุขที่ได้ทำกิจกรรมร่วมกัน สรุป จากการลงพื้นที่ พบว่า กิจกรรมทั้งสองแห่งของโรงเรียนผู้สูงอายุที่แพร่และน่านมีลักษณะไม่แตกต่าง รายได้ต่ำไม่คงที่ส่งผลต่อการออมจะมีสภาพการณ์ออมที่ต่ำ มีปัจจัยที่ไม่เกื้อหนุน คือ อยู่ในภาวะที่ร่างกายถดถอย ขาดงบประมาณ เจ็บป่วยบ่อย.

3. ผลของการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พบว่า

1. การพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยในจังหวัดแพร่ โรงเรียนผู้สูงอายุองค์การบริหารส่วนตำบลนาจักรตำบลนาจักร อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ ชุมชนตำบลนาจักรมีทั้งหมด 9 หมู่บ้าน ประชากร จำนวน 6,850 คน จำนวนหลังคาเรือน 3,276 หลังคาเรือน ลักษณะของชุมชนเป็นชุมชนเกษตรกรรม อาชีพทำการเกษตร ทำนามีความเป็นอยู่แบบพอเพียง ผู้สูงวัยส่วนใหญ่อยู่กับลูกหลาน อาชีพที่ทีมวิจัยนำไปพัฒนา คือ การผลิตโคมล้านนา ได้รับความสนใจจากนักเรียนผู้สูงวัยทุกคน พบว่านักเรียนมีความสนใจสามารถทำได้แต่ต้องใช้เวลา นายกองค์การบริหารส่วนตำบลนาจักรได้พัฒนาต่อยอดเป็นการพัฒนาอาชีพ ทำเป็นโครงการเข้าบรรจุในแผนปฏิบัติการงบประมาณ 2562 ข้อจำกัดในการพัฒนาศักยภาพของผู้สูงวัย คือ อยู่ในช่วงวัยที่ถดถอย ร่างกายไม่แข็งแรง การทำงานของกล้ามเนื้อไม่ค่อยประสานกัน การเจ็บไข้ได้ป่วยเป็นอุปสรรคด้านการพัฒนาศักยภาพ

2. การพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยในจังหวัดน่าน โรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลตำบลศรีสะเกษ อำเภอนาน้อย จังหวัดน่าน พบว่า ชุมชนเทศบาลตำบลศรีสะเกษมีทั้งหมด 14 หมู่บ้าน ประชากร จำนวน 2,773 คน จำนวนหลังคาเรือน มีรายรายได้โดยเฉลี่ยต่อเดือน 4400 บาท ลักษณะของชุมชนเป็นพื้นที่สูงสลับกับที่ราบ มีอาชีพทำการเกษตร ทำนา ทำไร่ ความเป็นอยู่แบบพอเพียง ผู้สูงวัยส่วนใหญ่อยู่กับลูกหลาน อาชีพที่ทีมวิจัยนำไปพัฒนา คือ การทำดอกไม้จันทร์ พบว่า นักเรียนผู้สูงอายุมีความสนใจการทำดอกไม้จันทร์สอดคล้องกับกิจกรรมของกลุ่มแม่บ้านตำบลศรีสะเกษ ที่ร่วมกันทำกิจกรรมส่งเสริมอาชีพแม่บ้านอยู่ก่อนแล้ว และเทศบาลตำบลศรีสะเกษนำโครงการการพัฒนาอาชีพเพื่อบรรจุในแผนปฏิบัติการของเทศบาลศรีสะเกษทุกปี ข้อจำกัดของการพัฒนาศักยภาพในผู้สูงอายุ คือ อยู่ในช่วงวัยที่ถดถอย ร่างกายไม่แข็งแรง การทำงานของกล้ามเนื้อไม่ค่อยประสานกัน การเจ็บไข้ได้ป่วย เหล่านี้เป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพและการออมในผู้สูงอายุ

อภิปรายผล

จากผลของการวิจัย พบว่า

1. สภาพทั่วไปของการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบนจังหวัดแพร่และจังหวัดน่าน พบว่า ประเทศไทยมีอัตราการเพิ่มขึ้นของผู้สูงวัยที่มากและเคลื่อนเข้าสู่ระยะที่เรียกว่า “ภาวะประชากรผู้สูงอายุ (Population Aging)” อันจะมีผลต่อสภาพสังคม ภาวะเศรษฐกิจและการทำงานการจ้างงาน รายได้ และสภาพการออม ได้รับการดูแลจากภาครัฐบาล รัฐบาลมีช่องทางในการส่งเสริมการออมสำหรับกลุ่มผู้ที่ประกอบอาชีพอิสระหรืออยู่นอกระบบบำเหน็จบำนาญของรัฐ หรือกองทุนเอกชนที่มีนายจ้างจ่ายสมทบแล้ว คือ กองทุนการออมแห่งชาติหลักประกันเพื่อคนวัยเกษียณ กองทุนการออมแห่งชาติ 2558 เป็นนโยบายของภาครัฐที่มุ่งเน้นส่งเสริมให้คนไทยมีนิสัยรักการออม เพื่อให้มีบำนาญใช้ที่เกษียณอายุการทำงานไปแล้วสำหรับผู้สูงวัยทั่วไปที่ไม่อยู่ในระบบราชการ กองทุนการออมแห่งชาติเปรียบเสมือนหลักประกันการดำรงชีวิตในยามแก่ชรา ช่วยส่งเสริมให้มีวินัยการเงินสอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 มาตรา 11 (กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, 2543) ข้อที่ 3-4 ได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม 4. ได้รับการพัฒนาตนเอง และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางสังคม การรวมกลุ่มในลักษณะเครือข่ายหรือชุมชน

2. การออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยเพื่อการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในภาคเหนือตอนบน พบว่า ในพื้นที่จังหวัดแพร่ โรงเรียนผู้สูงวัยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านนาจักร ข้อมูลเชิงเอกสาร โรงเรียนผู้สูงวัยองค์กรบริหารส่วนตำบลนาจักรและโรงเรียนผู้สูงอายุเทศบาลศรีสะเกษ จังหวัดน่าน ได้ส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตและการจัดการเรียนรู้ตลอดชีวิตของผู้สูงอายุ ส่งเสริมการพัฒนาตนเอง การดูแล ค้ำครอง และพิทักษ์สิทธิผู้สูงอายุ เสริมสร้างสุขภาพที่ดีของผู้สูงอายุทั้งด้านร่างกาย และจิตใจ ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุสร้างสรรค์ประโยชน์แก่ชุมชนและสังคม เสริมสร้างศักยภาพ คุณค่าภูมิปัญญา และส่งเสริมภูมิปัญญาและวัฒนธรรมท้องถิ่นให้ดำรงสืบทอดต่อไป ผู้สูงอายุได้รับประโยชน์ 5 ด้านคือ ด้านร่างกาย ด้านความมั่นคงด้านสังคม ด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ส่งเสริมการออมในกลุ่มนักเรียนผู้สูงวัยโดยเน้นหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการออมเป็นกลุ่มและรายบุคคลผ่านธนาคารหมู่บ้านของแต่ละหมู่บ้านและการประกันชีวิต ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่มีรายได้มีเพียงเบี้ยยังชีพผู้สูงวัยจึงไม่เพียงพอต่อการออม สอดคล้องหลักปัจจัยการออม ข้อที่ 1 รายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะกำหนดขีดความสามารถในการออมทรัพย์สินของผู้บริโภคโดยปกติผู้มีรายได้ย่อมมีเงินเหลือและออมได้มากกว่าผู้ที่มีรายได้น้อย มีปัจจัยที่ไม่เกื้อหนุน คือ มีรายได้ทำงานไม่ได้ อยู่ในภาวะที่ร่างกายถดถอย เจ็บป่วย

3. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 พัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัย พบว่า การพัฒนาศักยภาพการออมและการประกอบอาชีพของผู้สูงวัยในจังหวัดแพร่ และจังหวัดน่าน พบว่า ทั้งสองจังหวัดได้รับการพัฒนาอาชีพจากภาครัฐในท้องถิ่นเหมือนกัน คือพัฒนาอาชีพพื้นฐานที่มีอยู่ในชุมชน ที่จังหวัดแพร่มีเพียงรายเท่านั้นที่ต่อยอดเป็นอาชีพได้คือนางบัวจันทร์ สุจริต ทำข้าวแคบ ข้าวแต่น ปัญหาสำคัญหลังพัฒนาแล้วต่อยอดไม่ได้คือขาดเงินทุน สุขภาพร่างกายไม่เอื้ออำนวย ส่วนอาชีพที่นำไปพัฒนาของงานวิจัย คือ โคมล้านนาและดอกไม้อันจันทร์ ได้รับการต่อยอดจากองค์การบริหารส่วนตำบลและเทศบาลส่วนตำบล จัดทำเป็นโครงการ บรรจุในแผนปฏิบัติการงบประมาณ 2562 เพื่อขอสนับสนุนงบประมาณต่อไปสอดคล้องกับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ได้บัญญัติให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง ส่งเสริมและสนับสนุนตามกฎหมาย ตามมาตรา 11 ข้อที่ 3 ได้รับการส่งเสริมการประกอบอาชีพหรือฝึกอาชีพที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) ส่งเสริมการพัฒนาการประกอบอาชีพในผู้สูงอายุและได้รับการวิจัยตามวัตถุประสงค์
- 2) ส่งเสริมการออมและพัฒนาการประกอบอาชีพในผู้สูงอายุและได้รับการวิจัยตามวัตถุประสงค์

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรศึกษาปัจจัยพื้นฐานด้านความพร้อมของผู้สูงอายุที่จะรับการพัฒนาการประกอบอาชีพให้ละเอียด และควรศึกษาก่อนว่าอาชีพใดเหมาะสมกับช่วงวัยและไม่ใช้เงินทุนมาก
- 2) ควรส่งเสริมอาชีพที่ตลาดต้องการและมีแหล่งจำหน่ายสินค้าที่ผลิตแล้ว
- 3) ควรมีการติดตามงานอาชีพที่ส่งเสริมระยะเวลาการผลิต การขาย รายได้ ที่ผลถึงการออมด้วย

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (2543). *สำนักส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ.พระราชบัญญัติผู้สูงอายุ.* กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เทพปัญญาวิจัย,
- ศิริวรรณ ศิริบุญ. (2543). *การตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของผู้สูงอายุ : ศึกษากรณีตัวอย่างการจัดตั้งศูนย์การทางสังคม ของผู้สูงอายุ.* กรุงเทพมหานคร. วิทยาลัยประชากรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- นางสาวชมพูนุช พรหมศักดิ์. (2556). *บทสรุปผู้บริหาร บทความวิชาการการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย.* กรุงเทพมหานคร: สำนักงานงานเลขาธิการวุฒิสภา,

รูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน
โรงพยาบาลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน
An Approach in Buddhist Health Care for Diabetes
At Thawangpha Hospital, Thawangpha District, Nan Province

นภาพร มหายศนันท์

Napaporn Mahayotsanan

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตพะเยา

Mahachulalongkomrajavidyalaya University Phayao Campus

Corresponding Author's Email: napaporn.maha@hotmail.com

Received January 18, 2020; Revised March 5, 2020; Accepted April 25, 2020

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 2) ศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน 3) เสนอรูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

ผลการศึกษาวิจัยพบว่าโรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รักษาไม่หายขาด แต่สามารถควบคุมโรคได้เพื่อไม่ให้เกิดภาวะแทรกซ้อนที่เป็นอันตรายจนเป็นภาระให้กับครอบครัว ชุมชน การดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้ป่วยโรคเบาหวานให้มีความสามารถในการดำเนินชีวิตให้มีสุขภาวะที่ดีทั้ง 4 มิติคือ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทางปัญญา การดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวานไม่ได้มีแต่การรักษาด้วยตัวยาทางการแพทย์เท่านั้นต้องควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตประจำวันด้วยคือ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การใช้ยาอย่างถูกต้องตามแผนการรักษาของแพทย์ การเข้ารับบริการอย่างต่อเนื่องตามแผนการรักษาของแพทย์ การป้องกันตนเองจากภาวะแทรกซ้อน การป้องกันตนเองจากภาวะเครียด การติดตามและประเมินผลระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมสำหรับผู้ดูแลผู้ป่วย(แพทย์ พยาบาล) ได้แก่ 1) พรหมวิหาร 4 2) มรรค 8 3) สังคหวัตถุ 4 4) กัลยาณมิตรธรรม 7 5) จรรยาบรรณวิชาชีพ การแพทย์ และพยาบาล และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวานได้แก่ 1) การภาวนา 4 2) การเจริญภาวนา 3) ไตรสิกขา 4) เบญจศีล 5) การเดินจงกรม 6) อริยสัจ 4 7) โภชนมัตตัญญูตา 8) อิทธิบาท 4 9) สังคหวัตถุ 4

การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันร่วมกับการจัดการแบบมีส่วนร่วมของภาคีเครือข่าย ชุมชน ครอบครัว โดยใช้กระบวนการการพัฒนาศักยภาพความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) จะทำให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้

คำสำคัญ: สุขภาวะเชิงพุทธ , โรคเบาหวาน

Abstract

Research on “an Approach in Buddhist Health Care for Diabetes at Thawangpha Hospital, Thawangpha District, Nan Province” aimed to 1) examine the Buddhist health care for diabetes, 2) examine the modern medicine health care for diabetes, and 3) present an approach in Buddhist health care for diabetes at Thawangpha hospital, Thawangpha district, Nan province.

The study found that diabetes is a Non-communicable Chronic Disease that cannot be completely cured but can be controlled and does not cause dangerous complications that are a burden to the family and community. Buddhist health care of diabetics is to apply the principles of Buddhism to the daily life of diabetics to be able to live a good life in term of physical, mental, social and intellectual health. Care to be provided to the diabetics is not only a medical treatment, but also a change in daily living habits i.e. food consumption behavior, exercise, the use of medications correctly according to the doctor's treatment plan, continuous access to the medical treatment plan, self-protection from complications, self-protection from stress, self-monitoring and evaluation of blood sugar levels.

Buddhist principles that are suitable for caregivers (doctors, nurses) include 1) Sublime States of Mind, 2) The Noble Eightfold Path, 3) Bases of Sympathy, 4) Qualities of a Good Friend, 5) Professional ethics in medicine and nursing. Buddhism principles for diabetics include 1) Cultivation 4, 2) Meditation, 3) Threefold Training, 4) The Five Precepts, 5) Walking Meditation, 6) The Four Noble Truths, 7) Moderation in Eating, 8) Path of Accomplishment and 9) Bases of Sympathy.

Applying Buddhism principles in daily life together with participatory management of partners, community networks, and family using the health literacy development process enables diabetics to be able to control blood sugar levels.

Keywords: Buddhist Health Care, Diabetics

บทนำ

โรคเบาหวานเป็นโรคที่เกิดจากความผิดปกติของการเผาผลาญสารอาหารในร่างกายทำให้ระดับน้ำตาลในเลือดผิดปกติ และถือว่าเป็นโรคที่เป็นปัญหาที่สำคัญ เพราะเป็นการเจ็บป่วยเรื้อรังและมีแนวโน้มที่เพิ่มมากขึ้นตามค่าดัชนีมวลกาย (BMI= Body Mass Index) ของประชาชนที่เพิ่มขึ้นเช่นกันซึ่งเป็นผลกระทบจากการเปลี่ยนไปของวิถีชีวิตประจำวัน การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานไม่ได้มีแต่การรักษาด้วยตัวยาทางการแพทย์เท่านั้นต้องควบคู่กับการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมดำรงชีวิตประจำวันด้วยคือ พฤติกรรมการบริโภคอาหาร การออกกำลังกาย การใช้ยาอย่างถูกต้องตามแผนการรักษาของแพทย์ การเข้ารับบริการอย่างต่อเนื่องตามแผนการรักษาของแพทย์การป้องกันตนเองจากภาวะแทรกซ้อน การป้องกันตนเองจากภาวะเครียด การติดตามและประเมินผลระดับน้ำตาลในเลือดด้วยตนเอง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผู้ป่วยเบาหวานสามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ตามมาตรฐาน หากผู้ป่วยเบาหวานไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดได้ทำให้ผู้ป่วยเบาหวานมีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนได้หลายระบบ ได้แก่ ภาวะแทรกซ้อนทางตา ไต ระบบประสาท ระบบหัวใจและหลอดเลือด การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยเบาหวานนอกจากตัวผู้ป่วยแล้วบุคคลที่มี

บทบาทสำคัญในการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดของผู้ป่วยคือ ทีมให้บริการทางการแพทย์ ญาติ ผู้ดูแล ซึ่งเป็นผู้ที่ต้องจัดหาอาหาร ยา และพาผู้ป่วยมารับการรักษอย่างต่อเนื่อง

ในปัจจุบันจะมีกระบวนการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ครอบคลุมแต่ผู้ป่วยส่วนใหญ่ก็ยังไม่สามารถดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเนื่องจากปัจจัยหลายอย่างที่สำคัญคือยังไม่มี ความเข้าใจที่ถูกต้อง และขาดความตระหนักในการจัดการกับโรคที่ตนเองเผชิญอยู่ผู้ป่วยโรคเบาหวาน หลาย ๆ คนรับรู้แต่สิ่งที่ เป็น ปัญหาแต่มองไม่เห็นทางออกหรือทางแก้ไข ปัญหา ผู้วิจัยมองเห็นปัญหาดังกล่าวจึงคิดแสวงหาทางออกโดย ประยุกต์ใช้กระบวนการสังคมนาสุขภาพเชิงพุทธมาเสริมพลังอำนาจในการพัฒนาศักยภาพผู้ป่วยเบาหวานใน การดูแลตนเองให้เหมาะสมกับโรคเบาหวาน ดังนั้นการแพทย์ทั่วโลกมีแนวโน้มที่จะพัฒนาทฤษฎีและหลักการ ดูแลรักษาสุขภาพแบบองค์รวมมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการเน้นการดูแลทั้งร่างกาย และจิตใจ (Holism) หรือการให้ ความสำคัญต่อการดูแลตนเองของผู้ป่วย การสนับสนุนของคนใกล้ชิดควบคู่ไปกับการรักษาของ แพทย์มากกว่าที่จะมอบบทบาทหน้าที่ไว้กับแพทย์แต่ผู้เดียว นอกจากนี้ในการดูแลสุขภาพได้มีการนำภูมิ ปัญญาท้องถิ่นมาผนวกรวมกับแพทย์สมัยใหม่ เกิดกระแสความตื่นตัวเรื่องสุขภาพทางเลือกในสังคมไทย โดยมี การรื้อฟื้นการแพทย์แบบพื้นบ้านไปจนถึงการแสวงหาวิธีการใหม่ ๆ จากต่างประเทศมาใช้กันอย่างหลากหลาย ในที่สุดได้มีการนำเสนอแนวนโยบายให้การแพทย์พื้นบ้าน การแพทย์แผนไทย และการแพทย์ทางเลือกอื่น เป็นฐานในการพัฒนาระบบสุขภาพควบคู่กับการแพทย์แผนปัจจุบัน

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานร่วมกับการแพทย์แผนปัจจุบัน สุขภาวะเชิงพุทธ หมายถึงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาปรับใช้ในการดำรงชีวิตประจำวันของผู้ป่วยโรคเบาหวานให้มี ความสามารถในการดำเนินชีวิตให้มีสุขภาวะที่ดีทั้ง 4 มิติ คือ สุขภาวะทางกาย ทางจิต ทางสังคม และทาง ปัญญา หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาอยู่ในวิสัย อยู่ในจิตสำนึกและความสามารถของสามัญชนทุกคนที่จะ หยั่งถึงได้ โดยไม่ต้องอาศัยพิธีการอะไรให้ยุ่งยากนอกจากส่งเสริมเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางกายแล้ว มาปรับเปลี่ยนพฤติกรรมทางใจ โรคเบาหวานเป็นโรคที่บั่นทอนสุขภาพทั้งทางกาย และทางใจมีผลทำให้ คุณภาพชีวิตแย่ลงถือว่าเป็นปัญหาสังคมเพราะมีแนวโน้มมีจำนวนผู้ป่วยที่มากด้วย กระบวนการสังคมนาสุขภาพ เชิงพุทธจะช่วยให้ผู้ป่วยมีการดูแลสุขภาพของตนเองได้อย่างไรให้ผู้ป่วยสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา
2. เพื่อศึกษาการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน
3. เพื่อเสนอรูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่าน

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้ ศึกษาข้อมูลจากคัมภีร์ พระไตรปิฎก หนังสือ วารสาร บทความจากหนังสือ ออนไลน์ และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง(Documentary Research) ได้แก่ การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา หลักการ แพทย์แผนปัจจุบัน และการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวานโรงพยาบาลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (in-depth interview) จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้แก่ ทีมสุขภาพที่ให้การ

ดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน จำนวน 8 คน เกี่ยวกับการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของทีมนดูแลผู้ป่วย และสัมภาษณ์ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ขึ้นทะเบียนรักษาที่โรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่านมาไม่น้อยกว่า 1 ปี จำนวน 30 คน เกี่ยวกับ เกี่ยวกับการรับรู้และการปฏิบัติดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน และวิเคราะห์ผลการศึกษาในรูปแบบเชิงพรรณนา สำหรับค่าสถิติใช้ ร้อยละ และค่าเฉลี่ย

ผลการศึกษา

ผู้ศึกษาวิจัยขอนำเสนอผลการศึกษิตตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนา ได้กล่าวถึงโรค 2 อย่าง คือ โรคทางกาย และโรคทางใจ ในพระไตรปิฎกได้มีปรากฏถึงสาเหตุของการเกิดโรคทางกาย ไว้หลายประการสาเหตุที่สำคัญ คือ ความไม่สมดุลของธาตุทั้ง 4 และสาเหตุที่ปรากฏในคิริมานันทสูตร 8 ประการที่พระพุทธองค์ได้ตรัสไว้ว่ากายนี้มีทุกข์มาก มีโทษมาก เพราะฉะนั้นอาหารต่าง ๆ จึงเกิดขึ้นในกาย การเกิดโรคทางใจ พระพุทธศาสนากล่าวว่า เกิดจากกิเลส ตัณหา ครอบงำจิตใจ ดังพุทธพจน์ว่า หลักธรรมของพระพุทธเจ้าที่ใช้รักษาโรคทางใจมีมาก สาเหตุหลักที่เป็นรากเหง้าของกิเลสทั้งหลายมีอยู่ 3 ประการ คือ ความโลภ ความโกรธ ความหลง โรคเบาหวานเป็นอันตรายที่ปรากฏเกิดจากโรคมีอาการปรากฏทางกาย ทำให้เกิดความเสื่อม เพื่อความสุญไปแห่งกุศลธรรม คือ การปฏิบัติชอบ การปฏิบัติเหมาะสม การปฏิบัติที่เอื้อประโยชน์ การปฏิบัติธรรมถูกต้องตามหลักธรรม การรักษาศีลให้บริบูรณ์ ความเป็นผู้สำรวมอินทรีย์ทั้ง 6 (ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ) ความเป็นผู้รู้จักประมาณในการบริโภคอาหาร

โรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรัง ที่รักษาไม่หายขาดจึงทำให้มีโอกาสเกิดภาวะแทรกซ้อนที่ทำให้คุณภาพชีวิตของผู้ป่วยลดลงในผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ไม่สามารถควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดให้อยู่ในระดับปกติได้ดังนั้นเพื่อให้การควบคุมโรคได้จึงจำเป็นต้องอาศัยความมุ่งมั่นของผู้ป่วย ผู้ดูแล ญาติ และสังคมในการร่วมกันจัดการโรคแบบมีส่วนร่วมในการดูแลรักษาโดยกระบวนการสังคสมุขภาวะเชิงพุทธให้ครอบคลุมทั้ง 4 มิติ คือ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางใจ สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางปัญญา จากหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา ผู้ศึกษาวิจัยพบว่าหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เหมาะสมสำหรับผู้ดูแลผู้ป่วย (แพทย์ พยาบาล) ได้แก่ 1) พรหมวิหาร 4 2) มรรค 8 3) สังคหัตถ์ 4 4) กัลยาณมิตรธรรม 7 5) จรรยาบรรณวิชาชีพ การแพทย์ และพยาบาล และหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่นำมาประยุกต์ใช้ในกิจวัตรประจำวันที่เหมาะสมสำหรับผู้ป่วยโรคเบาหวาน ได้แก่ 1) การภาวนา 4 2) การเจริญภาวนา 3) ไตรสิกขา 4) เบญจศีล 5) การเดินจงกรม 6) อริยสัจ 4 7) โภชนะมัตตัญญูตา 8) อธิปไตย 4 9) สังคหัตถ์ 4

2. การดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามหลักการแพทย์แผนปัจจุบัน

โรคเบาหวาน (Diabetes Mellitus: DM, Diabetes) เป็นความผิดปกติทางเมตาบอลิซึมซึ่งมีลักษณะสำคัญ คือระดับน้ำตาลสูงในเลือด อันเนื่องมาจากความบกพร่องในการหลั่งอินซูลิน หรือการออกฤทธิ์ของอินซูลิน หรือทั้งสองอย่างร่วมกัน การเกิดภาวะน้ำตาลสูงในเลือดเป็นระยะเวลานานทำให้เกิดการทำลายการเสื่อมสมรรถภาพ และการล้มเหลวในการทำงานของอวัยวะต่าง ๆ เป็นผลให้เกิดภาวะแทรกซ้อนเรื้อรังที่สำคัญ ได้แก่ ตาโต ปลายประสาท หัวใจและหลอดเลือด ซึ่งสาเหตุของโรคเบาหวาน ได้แก่ สาเหตุจากกรรมพันธุ์ และสาเหตุที่ไม่ใช่กรรมพันธุ์ เช่น โรคอ้วน อายุ ความเครียด ตับอ่อนได้รับความกระทบกระเทือน การติดเชื้อไวรัสบางชนิด ยาบางชนิด การขาดการออกกำลังกาย การตั้งครรภ์ ผู้ป่วยอาจมีหลายสาเหตุร่วมกัน เช่น มีพันธุกรรมเป็นโรคเบาหวาน อ้วน ตั้งครรภ์ มีความเครียดและขาดการออกกำลังกาย ทำให้มีอาการของโรคเบาหวาน ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่มีการดูแลตนเองได้อย่างถูกต้องเหมาะสม จะช่วยให้สามารถควบคุม

เบาหวานให้อยู่ในเกณฑ์ที่กำหนดมีความปลอดภัยสามารถชะลอหรือลดความรุนแรงของการเกิดภาวะแทรกซ้อนที่อันตรายที่สำคัญคือ รักษาน้ำตาลตัวให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน ปรับการรับประทานอาหารให้เหมาะสม ออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ รับประทานยาเบาหวาน หรือฉีดอินซูลินอย่างถูกต้องและสอดคล้องกับมื้ออาหาร รวมทั้งสังเกตอาการผิดปกติต่าง ๆ เช่น ภาวะน้ำตาลต่ำในเลือดภาวะน้ำตาลสูงในเลือด โดยเรียนรู้วิธีการป้องกัน และจัดการกับอาการที่เกิดขึ้นได้อย่างถูกต้องอีกทั้งการดูแลสุขภาพในช่องปาก และฟัน การดูแลผิวหนัง การดูแลเท้า และการให้ความสำคัญกับการประเมินการควบคุมเบาหวานด้วยตนเอง

ปัจจุบันโรงพยาบาลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน มุ่งเน้นการจัดบริการตามแนวทางการบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ มีการจัดบริการด้านการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวานโดยทีมสหสาขาวิชาชีพ โดยมีแพทย์เป็นหัวหน้าทีมในการดูแล เรียกอีกแบบหนึ่งว่า การจัดบริการแบบ Disease Management กระบวนการดูแลมุ่งเน้นการจัดบริการที่ได้ตามมาตรฐานวิชาชีพ และเสริมพลังอำนาจในการตัดสินใจในการดูแลตนเองของผู้ป่วยและครอบครัวภายใต้กรอบแนวคิดของความรอบรู้ด้านสุขภาพ(Health Literacy) รวมถึงการจัดการรายบุคคลที่มีปัญหาซับซ้อนโดยพยาบาลผู้จัดการรายกรณีที่ปฏิบัติงานในคลินิกโรคเบาหวาน และการส่งต่อเครือข่ายบริการสาธารณสุขหรือทีมเยี่ยมบ้านเพื่อการดูแลต่อเนื่องในชุมชน

3. การดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่าน

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกทีมสหสาขาวิชาชีพของโรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่าน พบว่าทุกคนมุ่งเน้นการให้การดูแลผู้ป่วยให้ได้ตามมาตรฐานของวิชาชีพโดยเน้นการดูแลแบบมีส่วนร่วมของทีมดูแล ผู้ป่วย ครอบครัว และชุมชน และมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันที่จะนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวาน และพอสรุปได้ว่าทีมดูแลสุขภาพต้องมีแนวคิด หลักการ และทักษะในการนำหลักธรรมมาเป็นแนวทางในการให้บริการผู้ป่วย หลักธรรมสำหรับทีมผู้ดูแลควรประกอบด้วย การบริการด้วยหัวใจความเป็นมนุษย์ การปฏิบัติตามจรรยาบรรณวิชาชีพและมาตรฐานวิชาชีพ มีความปรารถนาดี เอื้ออาทร และเข้าใจถึงความจำเป็นของแต่ละบุคคล ซึ่งเป็นไปตามหลักธรรม เช่น 1) พรหมวิหาร 4 2) สังคหัตถ์ 4 3) มรรคมิองค์ 8 4) อริยสัจ 4 นอกจากนี้ทีมยังมีแนวคิดของการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้ผู้ป่วยประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตให้เหมาะสมกับโรคทั้งทางด้านการบริโภคอาหาร และยา กิจกรรมทางกาย การพักผ่อน ได้แก่ การสวดมนต์ การทำสมาธิ การเดินจงกรม การปฏิบัติตามศีล 5 และ การคิดเชิงบวก และแนวคิดของหลักธรรมเช่น 1) อริยสัจ 4 2) โภชเนมัตตัญญู 3) สุข 5 มิติ 4) การสวดมนต์ภาวนา 5) การนั่งสมาธิ 6) การเดินจงกรม 7) การปฏิบัติตามศีล 5

จากการสัมภาษณ์ผู้ป่วยโรคเบาหวานที่ขึ้นทะเบียนเข้ารับการรักษาที่คลินิกโรคเบาหวาน โรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่าน จำนวน 30 ราย โดยใช้แบบสอบถามที่ผู้ศึกษาจัดทำขึ้นโดยการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เกี่ยวการรับรู้และการปฏิบัติของผู้ป่วยโรคเบาหวาน ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาโดยแบ่งเป็น 5 ด้าน ตามกิจวัตรประจำวันดังนี้ 1.)การประพฤติ ปฏิบัติ กิจวัตรในชีวิตประจำวัน 2.)การคิดอย่างเป็นเหตุ เป็นผล 3.)การบริโภคอาหารให้เหมาะสมกับโรคเบาหวาน 4.)การพัฒนาตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับโรคเบาหวาน 5.)การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสันติ พบว่าผู้ป่วย มีความรู้ความเข้าใจ และปฏิบัติตัวได้เหมาะสมกับโรคแต่มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในชีวิตประจำวันน้อย เช่น การเดินจงกรม การทำสมาธิ สวดมนต์ภาวนา หรือปฏิบัติตามศีล 5 จึงทำให้ผู้ป่วยขาดสติในการจัดการตนเองเวลาเข้าสู่ภาวะวิกฤต หรือทำให้ผลการควบคุมโรคยังไม่บรรลุตามเป้าหมายที่กำหนด (HbA1C <7%)

4. สรุปเสนอรูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวานของโรงพยาบาลท่าวังผา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน

รูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวาน โรงพยาบาลท่าวังผา จังหวัดน่าน เป็นการนำเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการดูแลสุขภาพตามการแพทย์แผนปัจจุบันโดยมุ่งเน้นให้ผู้ป่วยรับรู้ และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เอื้อต่อการดูแลสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน เพื่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่พึงประสงค์ ตามตารางดังนี้

การรับรู้และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน ด้าน	หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา	พฤติกรรม หรือ การปฏิบัติที่พึงประสงค์
การประพฤติ ปฏิบัติ กิจวัตรในชีวิตประจำวันเพื่อให้มีสุขภาพกาย สุขภาพใจดี	1) การภาวนา 4 2) การเจริญภาวนา 3) ไตรสิกขา 4) เบญจศีล 5) การเดินจงกรม	ปฏิบัติตามศีล 5 สวดมนต์ ทำสมาธิ การเดินจงกรม การกำหนดจิตไม่ให้โลภ โกรธ หลง
การคิดอย่างเป็นเหตุ เป็นผล	6) อริยสัจ 4	มีความรู้เรื่องโรคเบาหวาน (สาเหตุของการเกิดโรค/ปัจจัยที่ทำให้เกิดโรค/ภาวะแทรกซ้อน) สามารถดูแลตนเองได้เหมาะสมกับโรคเบาหวาน และแก้ไขปัญหามือเกิดอาการไม่พึงประสงค์ได้
การบริโภคอาหารให้เหมาะสมกับโรคเบาหวาน	7) โภชนมัตตัญญูตา	สามารถเลือกรับประทานอาหาร ผัก ผลไม้ได้อย่างเหมาะสมกับโรคเบาหวาน มีการใช้ยา และไปตรวจตามแผนการรักษาของแพทย์
การพัฒนาตนเองในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เหมาะสมกับโรคเบาหวาน	8) อิทธิบาท 4	มีสติในการแก้ไขปัญหามือเกิดภาวะวิกฤต มีความคิดเชิงบวก มีคุณค่าของครอบครัว พักผ่อนได้เหมาะสม
การอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และสันติ	9) สังคหัตถ์ 4	อยู่ร่วมกับบุคคลอื่นในสังคมได้อย่างเป็นสุข ปฏิบัติตามกฎกติกาของชุมชนได้ ช่วยเหลือผู้อื่น และเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนาในชุมชน

เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถรับรู้และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันในด้านต่าง ๆ โดยนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดพฤติกรรมหรือการปฏิบัติที่พึงประสงค์ตามรูปแบบที่ผู้ศึกษาได้นำเสนอจำเป็นต้องใช้กระบวนการในการพัฒนาศักยภาพการจัดการตนเองของผู้ป่วยโรคเบาหวานตามแนวคิดความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)

ความรู้ด้านสุขภาพ (Health literacy) คือ ความสามารถและทักษะในการเข้าถึงข้อมูล ความรู้ ความเข้าใจ เพื่อวิเคราะห์ ประเมินการปฏิบัติและการจัดการตนเอง รวมทั้งสามารถชี้แนะเรื่องสุขภาพส่วนบุคคล ครอบครัว และชุมชนเพื่อสุขภาพที่ดี มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 6 องค์ประกอบ ดังนี้

- 1) การเข้าถึงข้อมูลสุขภาพและบริการสุขภาพ (Access skill)
- 2) ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive skill)
- 3) ทักษะการสื่อสาร (Communication skill)
- 4) ทักษะการจัดการตนเอง (Self-management skill)
- 5) ทักษะการตัดสินใจ (Decision skill)
- 6) การรู้เท่าทันสื่อ (Media literacy skill)

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- 1) ส่งเสริมสนับสนุนให้มีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางปฏิบัติในกิจวัตรประจำวันของบุคลากรในองค์กร
- 2) ส่งเสริมสนับสนุนให้ทุกหน่วยงานมีการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ในกระบวนการจัดการความรู้ด้านสุขภาพ(Health Literacy)ในผู้ป่วยทุกกลุ่ม

ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

- 1) หน่วยงานที่จัดบริการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเบาหวานควรนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเป็นแนวทางในการจัดการความรู้ด้านสุขภาพ(Health Literacy)เพื่อให้ผู้ป่วยโรคเบาหวานสามารถนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับกิจวัตรประจำวันได้อย่างเหมาะสมกับโรคเบาหวาน
- 2) โรคเบาหวานเป็นโรคไม่ติดต่อเรื้อรังที่รักษาไม่หายขาดการดำเนินของโรคเกิดจากปัจจัยหลายด้านซึ่งมีผลต่อสุขภาพทางกาย และทางใจ การนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นแนวทางการดำรงชีวิตประจำวันจะทำให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น
- 3) สังคม ชุมชน ควรเน้นการนำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ให้เกิดการเรียนรู้หรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้ประชาชนได้เรียนรู้ เพื่อให้ประชาชนในชุมชนได้รับรู้และนำไปประยุกต์ใช้กับชีวิตประจำวันให้มีสุขภาพที่ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

- 1) ควรนำรูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวานนี้ไปทำการศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) เปรียบเทียบความรู้ด้านสุขภาพของผู้ป่วยโรคเบาหวาน และการควบคุมระดับน้ำตาลในเลือดก่อน-หลังเข้าร่วมโครงการ เพื่อยืนยันประสิทธิผลของรูปแบบก่อนนำไปขยายผล
- 2) ควรนำรูปแบบการดูแลสุขภาพเชิงพุทธของผู้ป่วยโรคเบาหวานนี้ไปเป็นเครื่องมือในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการ(Action Research) เรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยโรคเบาหวาน
- 3) ควรมีการศึกษาวิจัยที่ดูแลสุขภาพที่ดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานที่นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปเป็นแนวทางในการดูแลผู้ป่วยโรคเบาหวานเพื่อนำเสนอหลักการ วิธีการ ประสพการณ์ในการดำเนินงานสำหรับทีมสุขภาพที่ยังไม่มีประสพการณ์

เอกสารอ้างอิง

- กมลวรรณ หวังสุข และคณะ. (2554). *การให้ความรู้เพื่อจัดการโรคเบาหวานด้วยตนเอง* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพมหานคร : บริษัทนิวธรรมดาการพิมพ์.
- กรรณิการ์ ปัญญาวงศ์ และนายแพทย์พนัส พุกษ์สนั่น. (2555). *เอกสารประกอบการเรียน SE40001 วิชาการดูแลสุขภาพแบบองค์รวม Holistic Health Care*. สมุทรสงคราม : สถาบันการเรียนรู้เพื่อปวงชน.
- กองสุศึกษา กรมสนับสนุนบริการ กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *การประเมินและ การสร้างเสริมความรอบรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy)*. กรุงเทพมหานคร : ม.ป.ท.
- คมสันต์ ชื่นรัมย์. (2559). การพัฒนารูปแบบการดูแลสุขภาพตนเองในผู้ป่วยโรคเบาหวานชนิดไม่พึ่งอินซูลินของโรงพยาบาลสุคีริน ด้วยเทคนิคการวางแผนแบบมีส่วนร่วม (AIC). *วารสารเครือข่ายวิทยาลัยพยาบาลและการสาธารณสุขภาคใต้*, 3(3),179.
- ธัญทิพย์ วิภาพงค์สานต์. (2553). *ศึกษาการดูแลตนเองของผู้ป่วยเบาหวานตามแนวอริยสัจ4*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
- พระครูอินทสารวิจักษ์ อินทสโร (กิจโร). (2551). *ศึกษาการรักษาโรคด้วยยาสมุนไพรและธรรมโอสที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธรักษา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดีสุรเตโช). (2550). *ศัพท์วิเคราะห์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : เลียงเชียง.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). (2543). *พุทธธรรม*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- _____. (2552). *การแพทย์ยุคใหม่ในพุทธทัศน์*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมสารจำกัด.
- _____. (2543). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระปลัดสมชาย ปโยโค, ดร. (2556). *พุทธบูรณาการการดูแลสุขภาพผู้ป่วยโรคเรื้อรังในสังคม, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์ มจร*, 3(2)
- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2551). *สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : บริษัทสหพันธ์ดั่งแอนด์พับลิชชิง.
- พระพุทโธมสะเถระ สมเด็จพระพุฒาจารย์ (อาจ อาสภมหาเถร) แปลและเรียบเรียง. (2548). *คัมภีร์วิสุทธิมรรค*. (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพมหานคร : ธนาเพลส.
- พระมหาบุญเพียร ปุญญวิริโย (แก้ววงศ์น้อย). (2544). *แนวคิดและวิธีขัดเกลาทางสังคมในสถาบันครอบครัวแนวพระพุทธศาสนา*. (วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุเทน ปัญญาปริทัศน์. (2545). *พระไตรปิฎกร่วมสมัย 1*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ธรรมดา.
- พินิจ ลาภอนันท์. (2556). *ประเด็นสุขภาวะในพระไตรปิฎก*. กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัสสินทวงศ์การพิมพ์จำกัด.
- พุทธทาสภิกขุ. (2551). *แก่นพุทธศาสนา*. (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ.
- มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2539). *พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

แม่ชีสุนันทา เชียงแหลม. (2555). พุทธปัญญา : วิชิตแบบโยนิโสมนสิกาสู่การประยุกต์ใช้. *วารสารบัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ มจร.* 8(ฉบับพิเศษเนื่องในโอกาสฉลองพุทธชยันตี 2600 ปี แห่งการตรัสรู้พระพุทเจ้า), 618-630.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพมหานคร : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.

Kieffer, C. Citizen empowerment : a developmental perspective. In (eds.) J. Rappaport, C. Swift and R. Hess. (1984). *Studies in empowerment: Steps toward understanding and action*. Binghamton: The Haworth Press,

Rappaport, J. (1984). *Studies in Empowerment : Introduction to the Issue*. Prevention in Human Services. (3)

การเสริมสร้างสัมมาชีพของคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์

Supporthelt of Right Livelihood of the Mahout Way of Life

in Surin Province

พระอธิการเวียง กิตติวัฒน์

PhraAthikarnWiang Kittiwanno

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Surin Campus

Corresponding Author's Email: naidin680@gmail.com

Received February 5, 2020; Revised March 20, 2020; Accepted April 29, 2020

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ 1) ศึกษาหลักสัมมาชีพของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์ 3) วิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แนวคิด 1)หลักสัมมาชีพชุมชนคนเลี้ยงช้าง 2) รูปแบบและกระบวนการสร้างสัมมาชีพชุมชนคนเลี้ยงช้าง 3) ความรับผิดชอบต่อชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์เป็นกรอบการวิจัย พื้นที่วิจัย คือชุมชนคนเลี้ยงช้างในตำบลกระโพ อำเภอนาทม จังหวัดสุรินทร์ กลุ่มคนเลี้ยงช้าง ช่างการ ผู้นำท้องถิ่น ในตำบลกระโพรวม 15 คน โดยใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยมี 2 ชนิด คือ แบบสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกต วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาแล้วเขียนพรรณนาเชิงบรรยาย ผลการวิจัยพบว่า

1. หลักสัมมาชีพคือการประกอบอาชีพอย่างสุจริตหรือที่เรียกว่าสัมมาชีวะในพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นองค์ธรรมหนึ่งในมรรค 8 เป็นหนทางแห่งความพ้นทุกข์ การประกอบอาชีพด้วยความซื่อสัตย์สุจริต ไม่คิดเบียดเบียนหรือคดโกงคนอื่นเป็นหนทางแห่งความพ้นทุกข์ของสังคม อาชีพคนเลี้ยงช้างของกลุ่มชาติพันธุ์กูยในจังหวัดสุรินทร์ เป็นอาชีพที่ต้องปฏิบัติตามความเชื่อและกฎเกณฑ์ที่ตั้งไว้คือหลักความเชื่อใน “ปะกำ” และหลักที่ต้องปฏิบัติคือ “กะลำ” สองหลักนี้ทำให้อาชีพคนเลี้ยงช้างเป็นสัมมาอาชีพ

2. รูปแบบการเลี้ยงช้างคนชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์เริ่มตั้งแต่การไปคล้องช้างในป่า (ปัจจุบันไม่มีการไปคล้องช้างแล้ว) การนำช้างมาเลี้ยงไว้ในบ้านของตนเองการฝึกช้างให้ช่วยงานในด้านต่างๆ เช่นการแสดงของช้าง การใช้ช้างขนส่งสินค้าและผู้คนเป็นต้น กระบวนการที่กล่าวมาทั้งหมดนั้นต้องทำไปตามหลักความเชื่อในปะกำและ ค่ำลำทั้งสิ้น รูปแบบการเลี้ยงช้างของชุมชนคนเลี้ยงช้างจึงแตกต่างจากการเลี้ยงสัตว์เลี้ยงโดยทั่วไป

3. จากการวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการเลี้ยงช้างเพื่อเสริมสร้างความสุจริตแล้วเห็นว่า ชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์ใช้กระบวนการความเชื่อในปะกำและค่ำลำเป็นกฎเกณฑ์ในการเลี้ยงช้าง เมื่อจะทำสิ่งใดที่เกี่ยวกับช้างเช่นออกไปคล้องช้าง นำช้างมาเลี้ยง ฯลฯ ต้องมีการเซ่นไหว้ปะกำก่อน ต้องมีค่ำลำเช่นห้ามพูดคำหยาบ คำพ่อแม่และผิดลูกเมียคนอื่นเป็นต้น สิ่งเหล่านี้เรียกว่าค่ำลำ ถ้าไม่ปฏิบัติตามก็มีโทษทั้งแก่ตนเองและครอบครัว ทำให้ไม่เจริญในการประกอบอาชีพ

คำสำคัญ: กระบวนการ, สัมมาชีพ, ความสุจริต

Abstract

The objectives of this research were: 1) to study the principles of the elephant community in Surin province, 2) to study the form and process to enhance the integrity and responsibility of the elephant community in Surin Province, and 3) to analyze the form and process to strengthen the integrity and the responsibility of the elephant raising community in Surin Province. The research model is a qualitative research using concept 1) the principle of life of elephants, 2) the form and process of creating the elephant community, 3) the responsibility of the community of elephants in Surin province as a research area, which is a community. Elephants in Krapo Sub-district, Tha Tum District, Surin Province The group of elephants, civil servants, local leaders In Krapho Subdistrict, a total of 15 people using specific methods The tools used in the research are 2 types: in-depth interview and observation form. Analyze data using content analysis and describe descriptive The research found that

1. The main principle of life is to work in good faith or called Samma Chiva in Buddhism. Which is one of the Dharma is the path of suffering Career with integrity Not thinking of hurting or cheating others is the way of suffering from society The elephants' occupation of the Kui ethnic group in Surin province Is a profession that must comply with the beliefs and rules set forth in the belief that "Pagam" and the principle that must be treated is "Ka Lam". These two principles make the elephants' occupation a career

2. The pattern of elephants raising in the elephant community in Surin province, starting with the elephant in the forest (At present, there are no elephants to go to.) Bring elephants to feed in their homes. Training elephants to assist in various fields Such as the elephant show Using elephants to transport goods and people etc. All of the above mentioned processes must be done in accordance with the belief in the plum and the whole body. The elephant raising style of the community of elephants is therefore different from raising pets in general

3. From the analysis of the pattern and process of elephants to strengthen honesty and see that The community of elephants in Surin province uses the belief process in plum and ka Lam as rules for raising elephants. When doing anything related to elephants, such as going out to hang an elephant Bring elephants to feed, etc. Must have a sacrifice to pay before. Must have a kale such as do not speak rough words Insulting parents and other children These things are called ka lam. If not followed, there is a penalty for both himself and his family. Cause not to grow in career

Keywords: Process, honest livelihood, Honesty

บทนำ

สัมมาชีพ หรือสัมมาอาชีพะนั้น มีหลักการอยู่ว่าไม่หาเลี้ยงชีพในทางที่จะเบียดเบียนตนเองและผู้อื่น รวมถึงประเทศชาติบ้านเมือง ซึ่งในโลกของเรา มนุษย์ทุกคนเมื่อเติบโตมาเป็นผู้ใหญ่ก็ล้วนต้องมียาน มีหน้าที่ต่างๆ ให้ต้องรับผิดชอบ โดยที่แต่ละคนต่างก็มีงานที่ต้องทำเพื่อหาเลี้ยงชีพตนเอง และครอบครัว ซึ่งจะแตกต่างกันออกไป ขึ้นอยู่กับการอบรม เลี้ยงดู การเรียนมาในวิชาชีพต่างๆ ตามความชอบของแต่ละบุคคล (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2546) สัมมาชีพ นอกจากเป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์แก่ชีวิตและสังคมแล้ว ยังเป็นประโยชน์ในด้านการศึกษาพัฒนาชีวิตของตนด้วย เป็นการประกอบอาชีพที่ทำให้เกิดที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่เบียดเบียนผู้อื่น เลี้ยงชีพโดยชอบธรรม ทำด้วยความสุจริต และถูกต้องตามหลักศีลธรรม ดังนั้นไม่ว่าจะอยู่ในส่วนใดของสังคม การหาเลี้ยงชีพที่ทำให้เกิดความสงบสุข จะต้องคำนึงถึงหลักสัมมาชีพ ไว้เป็นหลักในการทำงาน โดยคำว่า “สัมมาอาชีพะ” หมายถึง “การประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม ทำด้วยความสุจริต และถูกต้องตามหลักศีลธรรม” ฉะนั้น คำว่า “สัมมาชีพ” จึงยึดแนวความหมายของคำว่า “สัมมาอาชีพะ” ข้างต้น โดยมีความหมายว่า “การทำมาหากินโดยไม่ได้อำไรรุ่งสุดเป็นตัวตั้งหรือเป็นเป้าหมายสุดท้าย และต้องคำนึงถึงความเป็นธรรมทางสังคม กล่าวคือ ความสุขของตนและคนทำงานรวมถึงประโยชน์ของผู้บริโภคและผู้รับบริการเป็นหลัก โดยไม่กระทบต่อสิ่งแวดล้อมและไม่มุ่งไปกระตุ้นตุนหาอันเป็นเหตุแห่งทุกข์” ซึ่ง นพ.ประเวศ วะสี ได้ให้ความหมายที่สั้นกระชับว่าหมายถึง “อาชีพที่ไม่เบียดเบียนตนเอง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสิ่งแวดล้อม และมีรายจ่ายน้อยกว่ารายได้” และหากนำมารวมกับคำว่า “ชุมชน” เป็น “สัมมาชีพชุมชน” จึงหมายถึง “ชุมชนที่มีการประกอบอาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่าย โดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน”

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีช้างเลี้ยงมากที่สุดในประเทศไทย โดยกระจายกันอยู่ในหมู่บ้านต่างในตำบลกระโพ อำเภอกาบเชิง จังหวัดสุรินทร์และบ้านที่มีช้างเลี้ยงมากกว่าบ้านอื่นก็คือบ้านตากกลาง เพราะที่บ้านตากกลางมีศูนย์คชศึกษาซึ่งเป็นศูนย์ของหน่วยงานองค์การบริหารส่วนจังหวัดสุรินทร์ (อบจ.) เป็นผู้ดูแล เป็นศูนย์ที่ตั้งมาเพื่อช่วยแก้ปัญหาช้างเร่ร่อน ศูนย์คชศึกษา หรือ หมู่บ้านช้าง บ้านตากกลาง จ.สุรินทร์ เป็นศูนย์รวมของสมาชิกช้างทั้งในบ้านกะโพ ตากกลาง และจากหมู่บ้านอื่น ๆ ในจังหวัดสุรินทร์มากกว่า 200 ตัว ซึ่งจัดให้เป็นวิถีชีวิตที่อยู่ในพื้นที่เดียวกันของคนกับช้างโดยมีทั้งบ้าน เรือนของชาวบ้านหรือที่เรียกว่าควนช้าง และมีที่อยู่ของช้างอยู่ทั่วบริเวณเป็นวิถีชีวิตที่น่าทึ่งมากๆ ไม่ว่าเราจะเดินไปบริเวณไหนเราก็จะพบเห็นช้างอยู่แทบทุกที่ ซึ่งช้างแต่ละตัวก็เป็นช้างแสนรู้น่ารัก ไม่ดุร้าย และสามารถเข้ากับคนได้ง่าย ช้างบ้านตากกลางเป็นช้างบ้านที่เชื่อง นอนร่วมชายคาเรือนเดียวกันกับคน เป็นสิ่งมหัศจรรย์ที่ช้างกับคนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข

นอกจากศูนย์คชศึกษาแล้ว ยังมีศูนย์คชอาณาจักรหรือที่เรียกว่าโครงการคชอาณาจักร จังหวัดสุรินทร์เป็นหน่วยงานในสังกัดองค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีวัตถุประสงค์การก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือช้างเร่ร่อนที่เป็นปัญหาอยู่ในเมืองใหญ่ในปัจจุบัน ควบคู่กันมาซึ่งมาเดินเร่ขายอาหารช้าง จากสภาพความแออัดของเมืองหลวงทำให้ช้างเกิดการบาดเจ็บ และล้มตายจากอุบัติเหตุ บางครั้งเกิดความเครียด อาละวาด ทำร้ายประชาชนให้เห็นอยู่บ่อยครั้ง ในการนี้ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ทรงมีพระราชเสาวนีย์ ในคราวถวายรายงานการเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายากขององค์การสวนสัตว์ โปรดให้มีการดูแลและอนุรักษ์พันธุ์ช้างไทยด้วย เนื่องจากช้างเป็นสัตว์สำคัญ คู่บ้าน คู่เมือง และถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของชาติ ควรได้รับการคุ้มครองและปกป้องให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และองค์การสวนสัตว์ได้นำมาปฏิบัติ เป็นที่มาของโครงการนำช้างคืนถิ่น องค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์ หรือโครงการคชอาณาจักร (โครงการศูนย์คชอาณาจักรสุรินทร์ <http://www.surin.zoothailand.org/index.php> ,

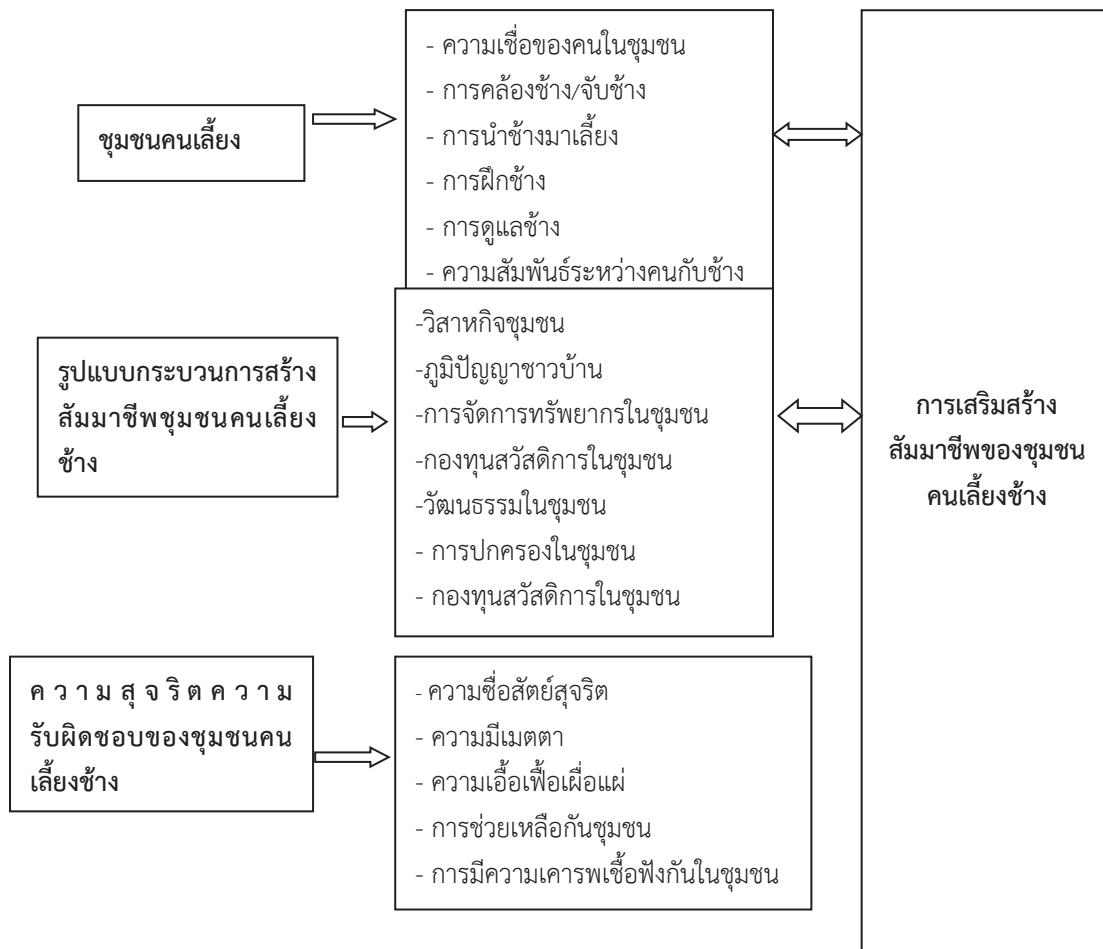
2516) จังหวัดสุรินทร์ ในปี พ.ศ. 2552 ต่อมาองค์การสวนสัตว์ได้รับงบประมาณจากการแปรรูปที่ดินของรัฐบาล ในสมัยนั้น เป็นจำนวน 22 ล้านบาท เพื่อเริ่มต้นโครงการนำช้างคืนถิ่น และผูกพันงบประมาณมาถึงปี พ.ศ. 2553 มีการจัดสรรงบประมาณสำหรับการจัดหาอาหารช้างอีก 3 ล้านบาท เพื่อแก้ปัญหาเบื้องต้นสำหรับ ในช่วงฤดูแล้ง ได้มีการจัดทำฝัังแม่บทโครงการคชอาณาจักร จังหวัดสุรินทร์ขึ้น และในปีงบประมาณ พ.ศ. 2554 ได้รับงบประมาณจากรัฐบาลอีก 58.6 ล้านบาทสำหรับการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานตามแผนแม่บท ต่อมา โครงการฯ ได้รับช้างเร่ร่อนเข้าร่วมโครงการฯ ในปี พ.ศ. 2553 ทั้งสิ้น 100 เชือก ปี พ.ศ. 2554 จำนวน 133 เชือก ปี พ.ศ. 2555 จำนวน 157 เชือก ปี พ.ศ. 2556 จำนวน 160 เชือก ปี พ.ศ. 2556 – 2558 จำนวน 170 เชือก ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-2560 เป้าหมายกำหนดรับช้าง จำนวน 200 เชือก แนวทางการพัฒนา โครงการคชอาณาจักร จังหวัดสุรินทร์ จัดทำเป็นสถานที่ท่องเที่ยวรูปแบบอนุรักษ์ธรรมชาติและวัฒนธรรม ท้องถิ่น เน้นความเป็นอยู่บนพื้นฐานหมู่บ้านช้างเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริฯ เกษตรทฤษฎีใหม่ เพิ่มความสมบูรณ์ของพื้นที่ ความมั่งคั่งของอาหารช้าง เพื่อการพึ่งพาตนเองอย่างยั่งยืน โดยใช้พื้นที่ป่าสงวน แห่งชาติดงภูดิน อำเภอลำทะเมนชัย จังหวัดสุรินทร์ จำนวน 3,000 ไร่ เป็นพื้นที่ดำเนินการโครงการคชอาณาจักร จังหวัดสุรินทร์ เป็นโครงการสนองสนองพระราชเสาวนีย์ สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ

ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาหลักสัมาชีพของกลุ่มคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ เพราะวิถีชีวิตของคนเลี้ยงช้างในอำเภอลำทะเมนชัยจังหวัดสุรินทร์ เป็นวิถีชีวิตของคนไทยที่ใช้หลักของการบูรณาการของสัตว์เลี้ยงที่ใหญ่ที่สุดในโลกนำมาบูรณาการในเชิงคุณค่าทางด้านพระพุทธศาสนา ด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ การท่องเที่ยว คนเลี้ยงช้างเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกูยนับถือพระพุทธศาสนา มีหลักความเชื่อในการนำหลักพุทธธรรมในการประกอบสัมาชีพ ในด้านของความกตัญญู ความมีเมตตา การปกครอง และด้านการอยู่ในสังคมอย่างสันติสุข ในหนังสือช้างราชพาหนะ ได้กล่าวไว้ว่า ผู้ควบคุมช้างต้องจักอุปนิสัยใจคอของช้างที่ต้อง และมีความรู้ลึกซึ้งที่จะควบคุมช้างนั้นๆ ได้ โดยเฉพาะช้างที่คนเลี้ยงช้างเลือกมาใช้ในงานนั้น ต้องมีความรู้ในการควบคุมช้างได้อย่างชำนาญการและถือได้ว่า คนเลี้ยงช้างนั้นเป็นผู้ทรงความรู้ในวิทยายุทธ์ และสามารถที่จะประกอบวิถีชีวิตของตนให้มีความสอดคล้องกับหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาหลักสัมาชีพของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์
2. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้าง จังหวัดสุรินทร์
3. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์

กรอบแนวคิดการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การเสริมสร้างสัมมาชีพของคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) พื้นที่วิจัยคือชุมชนคนเลี้ยงช้างบ้านตากกลาง ชุมชนคนเลี้ยงช้างบ้านหนองบัวและชุมชนคนเลี้ยงช้างบ้านกะโป ซึ่งทั้งสามชุมชนอยู่ในตำบลกะโป อำเภอลำดวน จังหวัดสุรินทร์ ผู้วิจัยได้ศึกษาข้อมูลที่เป็นเอกสารวิชาการเกี่ยวกับสัมมาชีพหรือสัมมาอาชีพในพระพุทธศาสนาโดยอาศัยคัมภีร์พระไตรปิฎกและเอกสารทางวิชาการอื่นๆ จากนั้นได้ทำเครื่องมือสัมภาษณ์เชิงลึกและแบบสังเกตเพื่อลงพื้นที่ศึกษาชุมชนคนเลี้ยงช้างที่เป็นเป้าหมายโดยสัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มข้าราชการหน่วยงานที่ดูแลเกี่ยวกับช้าง กลุ่มคนเลี้ยงช้าง กลุ่มหมอช้างและกลุ่มคนที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับช้าง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาหลักสัมมาชีพของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ ผลการศึกษาพบว่า หลักสัมมาชีพคือการประกอบอาชีพที่ถูกต้องตามกฎหมายเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม ทำด้วยความสุจริต ไม่เบียดเบียนตนเองและเบียดเบียนคนอื่นถูกต้องตามหลักศีลธรรม หลักสัมมาชีพนั้นก็คือหลักสัมมาอาชีพในพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในมรรค 8 คือหนทางแห่งการพ้นทุกข์ การประกอบอาชีพในสังคมไม่ว่าจะเป็นอาชีพอะไรก็ตามถ้าต้องการประสบความสำเร็จในอาชีพที่ทำ ผู้ประกอบอาชีพนั้นต้องทำด้วยความซื่อสัตย์หรือซื่อตรงต่ออาชีพของตนเมื่อแต่ละคนมีความซื่อสัตย์หรือซื่อตรงต่ออาชีพตนเองไม่ ไม่ประกอบอาชีพที่เบียดเบียนตนเองและคนอื่นแล้ว เมื่อรวมกันมากขึ้นก็จะกลายเป็น “ชุมชนสัมมาชีพ” ซึ่งหมายถึง “ชุมชนที่มีการประกอบ

อาชีพโดยชอบ ซึ่งมีรายได้มากกว่ารายจ่ายโดยลดการเบียดเบียนตนเองผู้อื่นและสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ ต้องมีความสอดคล้องกับวิถีของชุมชนเพื่อความมุ่งหมายในการสร้างระบบเศรษฐกิจชุมชน” จากการศึกษาผู้วิจัยพบว่าอาชีพคนเลี้ยงช้างเป็นอาชีพที่ต้องมีความซื่อสัตย์สุจริตเป็นที่ต้อง เริ่มตั้งแต่การเข้าป่าไปคล้องช้างของคนเลี้ยงช้างในสมัยก่อนที่ต้องมีความเชื่อ ความซื่อตรงและความมุ่งมั่นในการจับช้าง เมื่อได้ช้างมาแล้วก็ต้องเลี้ยงดูช้างเหมือนกับเลี้ยงดูลูกของตนเอง ช้างเป็นสมาชิกในครอบครัวที่คนเลี้ยงช้างต้องให้ความรัก ความเอาใจใส่ คนเลี้ยงช้างหรือครอบครัวของคนเลี้ยงช้างมีหลักความเชื่อที่นอกจากหลักคำสอนในพระพุทธศาสนาแล้ว ยังมีความเชื่อเกี่ยวกับ “ปะกำ” หรือ “ผีปะกำ” นอกจากนี้ยังมีความเชื่อและหลักปฏิบัติที่เรียกว่า “คะลำ” ซึ่งเป็นเสมือนกฎเกณฑ์ที่คนเลี้ยงช้างต้องปฏิบัติตาม ถ้าผู้หนึ่งผู้ใดละเมิดกฎเกณฑ์ที่วางไว้เกี่ยวกับปะกำหรือคะลำแล้ว ก็จะต้องได้รับโทษหรือทำมาหาเลี้ยงชีพไม่ก้าวหน้าไม่เจริญรุ่งเรืองได้

2. ศึกษารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์ จากการศึกษาพบว่ากลุ่มชาติพันธุ์กวยมีหลายกลุ่มด้วยกัน กลุ่มที่เรียกมีอาชีพจับช้างและเลี้ยงช้างไว้ใช้งานเรียกว่ากลุ่ม “กวยอะจิง” คือกลุ่มชาวกวยที่มีความรู้ความชำนาญในการจับช้าง เลี้ยงช้าง ฝึกช้าง ชาวกวยอะจิงนิยมเลี้ยงช้างโดยการออกไปคล้องช้างป่าซึ่งชาวกวยเรียกว่า “โพนช้าง” (หมิว ศาลางาม, หมอช้าง, 2561) และนำมาฝึกให้เชื่อง เพื่อใช้เป็นพาหนะและช้างเป็นมรดกตกทอดแก่ลูกหลาน การโพนช้างของชาวกวยใช้บ่วงบาศเรียกว่า “เชือกปะกำ” ทำจากหนังควาย เชือกปะกำเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่เชื่อว่ามีดวงวิญญาณของบรรพบุรุษสิงสถิตอยู่ พระสมุห์หาญ ปญฺญารโธ กล่าวว่า “ทุกขั้นตอนที่เกี่ยวกับเชือกปะกำ ต้องให้ความเคารพนับถืออย่างจริงจัง ห้ามลบหลู่ดูหมิ่น ห้ามเหยียบย่ำ การเก็บเชือกปะกำต้องแยกมาเก็บไว้ที่ศาลปะกำหน้าบ้าน จะนำช้างเดินทางไปในที่ต่างๆ ต้องบอกกล่าวที่ศาลปะกำ และตอนกลับมาก็ต้องบอกกล่าวอีกเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อความเป็นสิริมงคลแก่ตนเองและครอบครัว” (พระสมุห์หาญ ปญฺญารโธ, 2561) รูปแบบการจับช้างป่าเพื่อมาเลี้ยงของชาวกวยอะจิงจังหวัดสุรินทร์นั้น มีตำแหน่งหรือหน้าที่ที่จะต้องรู้จักดังนี้คือ “หมอเฒ่า” หรือ “ครูบาใหญ่” เป็นผู้บัญชาการ รองลงมาคือ “หมอช้าง” ผู้ฝึกฝนทั้งในด้านคชกรรมและคชลักษณ์จนรอบรู้ชำนาญในการในการจับช้าง เลี้ยงช้างและดูแลช้าง สุดท้ายคือ “ควาญ” ที่เป็นแรงงานทั่วไปคอยช่วยเหลือหมอช้างและครูบาใหญ่ การออกไปคล้องช้างของชาวกวยต้องออกไปด้วยหัวใจอันบริสุทธิ์เพราะมีข้อปฏิบัติในการออกไปคล้องช้างในป่ามากมายที่ต้องปฏิบัติทั้งผู้ออกไปคล้องช้างและภรรยาที่อยู่ที่บ้านก็ต้องปฏิบัติตามกฎอันเคร่งครัดเช่นกัน การปฏิบัติตามกฎหรือตามความเชื่อที่ว่ามากเพื่อให้อำนาจเหนือธรรมชาติที่พวกเขาเคารพนับถือได้ช่วยปกป้องอันตรายในขณะที่พวกเขาคล้องช้างอยู่ในป่า แบบแผน พิธีกรรม ข้อปฏิบัติ กฎเกณฑ์อันเคร่งครัดที่ชาวกวยอะจิงได้สร้างขึ้นมานั้นเป็นแบบแผน กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติอันเฉพาะเจาะจงและเคร่งครัดที่ต้องปฏิบัติให้ได้ทั้งผู้ออกไปคล้องช้างและภรรยาครอบครัวที่อยู่ที่บ้าน เช่นเมื่อสามีออกไปคล้องช้างในป่าและต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ความเชื่อในการคล้องช้างอย่างเคร่งครัด ฝ่ายภรรยาที่อยู่ที่บ้านก็มีข้อห้ามหรือข้อปฏิบัติหลายประการเช่นกัน เป็นต้นว่า ห้ามประดับตกแต่งร่างกายด้วยเครื่องประทีนโฉมต่างๆ ห้ามนั่งบนธรณีประตู ห้ามต้อนรับแขกหรือคนแปลกหน้าบนเรือน ห้ามนำผู้ชายขึ้นบนเรือนเป็นต้น แบบแผน กฎเกณฑ์และข้อปฏิบัติทั้งหลายทั้งปวงถ้าสามารถปฏิบัติได้ ก็จะส่งผลให้การออกไปคล้องช้างประสบผลสำเร็จ ถ้าปฏิบัติไม่ได้เช่นภรรยาไม่สามารถปฏิบัติตามกฎเกณฑ์หรือแบบแผนที่วางไว้ได้ ก็จะส่งผลให้การออกไปคล้องช้างของสามีไม่ประสบผลสำเร็จหรืออาจเป็นอันตรายถึงแก่ชีวิตได้ แบบแผน พิธีกรรมข้อปฏิบัติทั้งหลายทั้งปวงที่ชาวกวยอะจิง วางเป็นกฎไว้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความศรัทธาในพลังอำนาจเหนือธรรมชาติ หรือที่เขาเรียกว่า “ผี” อันเป็นความเชื่อในดินแดนอุษาคเนย์มาแต่โบราณ คำว่า “ผี” ในความเชื่อของชาวกวยอะจิงไม่ได้หมายถึงวิญญาณหรือผี หากแต่หมายถึงอำนาจเหนือธรรมชาติที่มนุษย์ไม่สามารถควบคุมได้

3. วิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ จากการวิเคราะห์พบว่ารูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์เป็นรูปแบบการเลี้ยงช้างที่มีกฎเกณฑ์ ความรับผิดชอบที่ประกอบด้วยหลักธรรมในพระพุทธศาสนาคือหลักความเมตตา ความอดทน นอกจากนี้ยังมีรูปแบบกฎเกณฑ์ที่กลุ่มชนคนเลี้ยงช้างได้วางไว้เป็นหลักคือความเชื่อความศรัทธาใน “ปะกำ” และ “คะลำ” ที่คนเลี้ยงช้างและคนในครอบครัวต้องปฏิบัติตาม ความเชื่อในปะกำหรือเชือกปะกำเป็นสิ่งสำคัญมากเป็นอุปกรณ์มงคลชิ้นสูงที่ใช้ในการคล้องช้างป่า จึงมีการเก็บรักษาไว้อย่างดี ศาลปะกำเชือกปะกำ ส่วนใหญ่ทำมาจากหนังควายสามเส้นมาพันเกลียวกันคนที่จะทำ เชือกปะกำ กรัดหนังควายได้ จะต้องเป็นครูบาหรือหมอช้างเท่านั้นเชือกปะกำมีความสำคัญมากถ้าเช่นไหว้ไม่ดี ก็จะทำให้เกิดความอัปมงคล เหตุร้าย กับทั้งคนและช้างของตัวเอง และกฎเกณฑ์อีกอย่างหนึ่งที่กลุ่มคนเลี้ยงช้างต้องปฏิบัติก็คือ “คะลำ” เป็นข้อห้ามในการกระทำแสดงออกต่างๆ หรือสิ่งต้องห้าม ต้องเว้น ห้ามประพฤติปฏิบัติ ไม่สมควรที่จะกระทำ ทั้งกาย วาจาและใจ หากละเลย หรือล่วงละเมิดจะเป็นอัปมงคล เป็นบาปกรรม นำความเสื่อมเสีย และอาจเกิดอันตรายแก่บุคคลที่ฝ่าฝืนรวมทั้งมีผลต่อสังคมที่อยู่ด้วย ดังนั้นคะลำจึงเป็นดังมาตรการหรือข้อห้ามในการควบคุมความประพฤติของคนเลี้ยงช้างและเป็นกฎเกณฑ์ในการจัดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนคนเลี้ยงช้างอีกด้วย ข้อคะลำที่สำคัญที่สุดก็คือคนเลี้ยงช้างหรือครอบครัวของคนเลี้ยงช้างต้องไม่พูดหยาบคายต่อช้างและต้องซื่อสัตย์สุจริตต่ออาชีพคนเลี้ยงช้างและต้องไม่ผิดลูกผิดเมียคนอื่น หลักความเชื่อในปะกำและหลักคะลำจึงเป็นกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างสุรินทร์

อภิปรายผลการวิจัย

งานวิจัยนี้พบว่าหลักสัมมาชีพของชุมชนคนเลี้ยงช้างสุรินทร์ เนื่องจากชุมชนคนเลี้ยงช้างจังหวัดสุรินทร์มีหลักในการเลี้ยงช้าง การฝึกช้างและการนำช้างออกทำงานหรือจัดการแสดงช้างในสถานที่ต่างๆ การขายผลิตภัณฑ์เกี่ยวกับช้างแก่นักท่องเที่ยวหรือผู้ที่สนใจทั่วไป ทำให้คนเลี้ยงช้างหรือคนที่มีช้างไว้ในครอบครองมีรายได้พอเลี้ยงชีพตนเองและครอบครัวได้ และจากการศึกษาวิเคราะห์รูปแบบและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้าง พบว่าชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์มีรูปแบบการเลี้ยงช้างและกระบวนการเสริมสร้างความสุจริตในอาชีพการเลี้ยงช้างโดยอาศัยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา และหลักความเชื่อเกี่ยวกับปะกำและข้อคะลำต่างๆ ในการเลี้ยงช้างหรือการปฏิบัติต่อช้าง ทำให้ช้างมีสถานะเป็นหนึ่งในสมาชิกของครอบครัวช้างเป็นเหมือนลูก เป็นเหมือนพี่น้องและเป็นเหมือนบิดามารดาของคนเลี้ยงช้างหรือครอบครัวที่มีช้าง รูปแบบการเลี้ยงช้างของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์จึงมีรูปแบบแตกต่างไปจากการเลี้ยงสัตว์อื่นๆ

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบองค์ความรู้เกี่ยวกับอาชีพของคนเลี้ยงช้างที่เกี่ยวข้องกับหลักธรรมในพุทธศาสนาคือหลักความเมตตา ความอดทนและความกตัญญูต่สัตว์ นอกจากนี้ยังได้พบหลักความเชื่อในเรื่องปะกำและกฎเกณฑ์เกี่ยวกับคะลำที่เป็นองค์ความรู้สำคัญเกี่ยวกับกระบวนการสร้างความสุจริตและความรับผิดชอบของชุมชนคนเลี้ยงช้างในจังหวัดสุรินทร์ องค์ความรู้นี้สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการดำเนินชีวิตและการประกอบอาชีพได้ สำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปควรทำวิจัยในประเด็นเกี่ยวกับเรื่องต่อไปนี้

1. ควรวิจัยเกี่ยวกับหลักความเชื่อในเรื่องปะกำและคะลำของคนเลี้ยงช้างโดยขยายวงการวิจัยออกไปถึงกลุ่มคนเลี้ยงช้างกลุ่มอื่นหรือในประเทศเพื่อนบ้านว่ามีความเชื่อเกี่ยวกับเรื่องปะกำหรือคะลำหรือไม่

2. ควรวิจัยเกี่ยวกับอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการคล้องช้าง การเลี้ยงช้าง หรืออุปกรณ์ที่ใช้เกี่ยวกับช้างว่าสามารถนำมาประยุกต์ใช้หรือทำเป็นสินค้าได้หรือไม่

เอกสารอ้างอิง

โครงการศูนย์คชอาณาจักรสุรินทร์, (2516).สืบค้นเมื่อ 15 ธันวาคม 2561 จาก <http://www.surin.zoothailand.org/index.php>.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). (2546). *สู่การศึกษานวพุทธ*. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ.

พระสมุห์หาญ ปญฺญโร. (2561). เจ้าอาวาสวัดป่าอ้าเจียง, *สัมภาษณ์* 25 กันยายน 2561.

หมิว ศาลางม.หมอช้าง (2561). บ้านตากกลาง, *สัมภาษณ์* 25 กันยายน 2561.